

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Levent BUZKIRAN

**ALTERNATİF BİR FİNANSMAN ARACI OLARAK FİNANSAL KİRALAMA VE
SEYAHAT ACENTALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Danışman

Prof. Dr. G. Nilüfer TETİK

Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

ANTALYA, 2010

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	vi
ÖZET.....	vii
ABSTRACT.....	viii
TABLolar.....	ix
ŞEKİLLER.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SEYAHAT ACENTALARI İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

1. Seyahat Acentaları.....	3
1.1. Seyahat Acentalarının Tanımı.....	3
1.2. Seyahat Acentasının Tarihçesi.....	5
1.2.1. Dünya’da Seyahat Acentası.....	5
1.2.2. Türkiye’de Seyahat Acentası.....	7
1.2.2.1. TURSAB’ın Tarihçesi ve Tanımı.....	9
1.2.2.2. TURSAB’ın Görevleri.....	10
1.3. Seyahat Acentasının Görevleri.....	10
1.4. Seyahat Acentasının Ülke İçerisindeki Rollerini.....	12
1.5. Seyahat Acentasının Nihai Kullanıcılar Üzerindeki Etkileri.....	14
1.6. Seyahat Acentasının Fonksiyonları.....	15
1.6.1. Ekonomiye Katkı.....	15
1.6.2. Turizmi Geliştirme.....	15
1.6.3. Turizmin Reklamını Yapma.....	15
1.6.4. Yeni Turistik Merkezler Bulma.....	16
1.6.5. Turistik Mal ve Hizmet Fiyatlarında Alternatifler Yaratmak.....	16
1.6.6. Turistik Mal ve Hizmet Fiyatlarında İndirim Sağlamak.....	16
1.6.7. Enformasyon Fonksiyonu.....	16
1.6.8. Güven Fonksiyonu.....	17
1.7. Seyahat Acentasının Sınıflandırılması.....	17
1.7.1. Faaliyetsel Olarak Seyahat Acentasının Sınıflandırılması.....	17
1.7.2. Yapısal Olarak Seyahat Acentasının Sınıflandırılması.....	18

1.7.3. Fonksiyonel Olarak Seyahat Acentasının Sınıflandırılması.....	19
1.7.4. İşlevsel Olarak Seyahat Acentasının Sınıflandırılması.....	20
1.7.5. Yasal Olarak Seyahat Acentasının Sınıflandırılması.....	23
1.8. Seyahat Acentasının Finansman Kaynakları.....	24
1.8.1. Seyahat Acentasının Faaliyet Gelirleri.....	24
1.8.2. Seyahat Acentasının Faaliyet Giderleri.....	26

İKİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL KİRALAMAYA BAKIŞ

2. Finansal Kiralama.....	29
2.1. Finansal Kiralamanın Tanımı ve Kapsamı.....	29
2.2. Finansal Kiralamanın Tarihsel Gelişimi.....	32
2.2.1. Dünya’ da Finansal Kiralama.....	34
2.2.1.1. Amerika Birleşik Devletleri’nde Finansal Kiralama.....	35
2.2.1.2. İngiltere’de Finansal Kiralama.....	36
2.2.1.3. Fransa’da Finansal Kiralama.....	36
2.2.1.4. Belçika’da Finansal Kiralama.....	37
2.2.1.5. Almanya’da Finansal Kiralama.....	38
2.2.1.6. Avusturya’da Finansal Kiralama.....	38
2.2.1.7. Japonya’da Finansal Kiralama.....	39
2.2.2. Türkiye’de Finansal Kiralama.....	39
2.2.2.1. Türkiye’de Uygulanan Finansal Kiralama Türleri.....	40
2.2.2.1.1. İthalatsız Yurtiçi Kiralama.....	41
2.2.2.1.2. İthalatlı Yurtiçi Kiralama.....	41
2.2.2.1.3. Gümrük Muafiyetli Uluslararası Kiralama.....	42
2.2.2.1.4. Gümrük Muafiyetsiz Uluslararası Kiralama.....	44
2.3. Finansal Kiralamanın Yararları.....	45
2.3.1. Finansal Kiralamanın Kiracı Açısından Yararları.....	45
2.3.2. Finansal Kiralamanın Kiralayan Açısından Yararları.....	50
2.3.3. Finansal Kiralamanın Ülke Ekonomisi Açısından Yararları.....	51
2.4. Finansal Kiralamanın Sakıncaları.....	52
2.4.1. Finansal Kiralamanın Kiracı Açısından Sakıncaları.....	52
2.4.2. Finansal Kiralamanın Kiralayan Açısından Sakıncaları.....	55
2.5. Finansal Kiralamanın Amacı.....	56

2.6. Finansal Kiralamanın Özellikleri.....	57
2.7. Finansal Kiralamanın Kriterleri.....	58
2.7.1. Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesinin Kriterleri.....	58
2.7.2. Avrupa Finansal Kiralama Birliğinin Kriterleri.....	59
2.7.3. Amerikan Federal Muhasebe Standartları Kurumunun Kriterleri.....	59
2.7.4. Türkiye Muhasebe Standartları Kurumunun Kriterleri.....	60
2.7.5. Vergi İdaresi Başkanlığının Kriterleri.....	61
2.8. Finansal Kiralamanın Çeşitleri.....	61
2.8.1. Faaliyet Kiralaması.....	62
2.8.2. Finansal Kiralama.....	63
2.8.3. Dolaylı-Dolaysız Kiralama.....	64
2.8.4. Taşınır-Taşınmaz Kiralama.....	64
2.8.5. Brüt-Net Kiralama.....	64
2.8.6. Birinci El-İkinci El Kiralama.....	65
2.8.7. Yatırım Malları-Tüketim Malları Kiralama.....	65
2.8.8. Özel Kiralama.....	65
2.8.9. Kaldıraçlı Kiralama.....	65
2.8.10. Satış ve Geri Kiralama.....	66
2.8.11. Satışa Yardımcı Kiralama.....	66
2.8.12. Kapalı-Açık Uçlu Kiralama.....	66
2.8.13. Yüzde Kiralama.....	67
2.8.14. Kısa Süreli-Uzun Süreli Kiralama.....	67
2.8.15. Döner-Devresel Kiralama.....	67
2.8.16. Değiş-Tokuş Kiralama.....	67
2.8.17. İyileşen Kiralama (Upgrade Leasing).....	68
2.8.18. Tesis Kiralama (Plant Leasing).....	68
2.8.19. Geniş Kapsamlı Kiralama (Blanket Leasing).....	68
2.8.20. Deneme Süreli Kiralama (Trial Period Leasing).....	68
2.8.21. İş Ortaklığı İle Kiralama (Joint Venture Leasing).....	68
2.8.22. Tam Ödemeli Kiralama.....	69
2.8.23. Tam Ödemesiz Kiralama.....	69
2.8.24. Seken Ödemeli Kiralama (Skipped Payment Leasing).....	69
2.8.25. Yurtiçi Kiralama.....	69
2.8.26. Uluslararası Kiralama.....	70
2.9. Finansal Kiralamada Taraflar.....	70

2.9.1. Kiralayan (Lessor).....	70
2.9.2. Kiracı (Lessee).....	71
2.9.3. Satıcı (Supplier).....	71
2.10. Finansal Kiralamanın Konusu Olan Mallar.....	71
2.11. Finansal Kiralamanın İşleyişi.....	73
2.12. Finansal Kiralamanın Süreci.....	74
2.12.1. Finansal Kiralamanın Tanıtılması.....	74
2.12.2. Finansal Kiralamanın Müzakeresi.....	74
2.12.3. Başvuru.....	74
2.12.4. Değerlendirme.....	74
2.12.4.1. Teknik Değerlendirme.....	75
2.12.4.2. Mali Değerlendirme.....	75
2.12.5. Sözleşmenin Yapısı.....	75
2.12.6. Kiralanacak Ekipmanın Tedariki.....	76
2.12.6.1. Yerli Ekipman Tedariki.....	76
2.12.6.2. İthal Ekipman Tedariki.....	76
2.12.7. Kiralama Sözleşmesinin Revizyonu.....	76
2.12.8. Sözleşmenin İcrası ve İzleme.....	76
2.12.9. Kiralama Sözleşmeleri.....	77
2.12.9.1. Kiralanan Ekipmanın Tanımı.....	77
2.12.9.2. Kiralama Süresi.....	77
2.12.9.3. Kira Tutarı.....	78
2.12.10. Bakım Onarım Hizmetleri.....	79
2.12.11. Sigorta.....	79
2.12.12. Sözleşmenin Zamanından Önce Müşteri Tarafından Feshi.....	79
2.12.13. Teminat.....	79
2.12.14. Sözleşme Dönem Sonu.....	80
2.13. Finansal Kiralama Sözleşme Koşulları.....	80
2.14. Finansal Kiralama Faaliyetinde Bankaların Rolü.....	81

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FİNANSAL KİRALAMADA DEĞERLEME VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

3. Finansal Kiralamada Değerleme ve Muhasebeleştirilmesi	83
3.1. Muhasebenin Önemi.....	83

3.2. Finansal Kiralamanın Hukuki, İktisadi ve Mali Boyutları.....	83
3.2.1. Finansal Kiralamanın Hukuki Boyutları.....	84
3.2.2. Finansal Kiralamanın İktisadi Boyutları.....	84
3.2.3. Finansal Kiralamanın Mali Boyutları.....	84
3.3. Finansal Kiralamanın Satış ve Kiralamadan Farklı Yönleri.....	85
3.4. Finansal Kiralama Kiraları.....	87
3.4.1. Türk Lirası-Döviz Kiraları.....	87
3.4.2. Sabit-Değişken Kiralar.....	87
3.4.3. Dönem Başı-Dönem Sonu Kiraları.....	87
3.4.4. Eşit-Özel Aralıklı Kiralar.....	87
3.5. Finansal Kiralamanın Maliyeti.....	88
3.6. Finansal Kiralama İşlemlerinde Değerleme.....	89
3.6.1. Kiralayana İlişkin Değerleme Esasları.....	89
3.6.2. Kiracıya İlişkin Değerleme Esasları.....	91
3.7. Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi.....	92
3.7.1. Kiralayan Açısından.....	92
3.7.2. Kiracı Açısından.....	93

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ALTERNATİF BİR FİNANSMAN ARACI OLAN FİNANSAL KİRALAMANIN SEYAHAT ACENTALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

4.1. Araştırmanın Amacı, Kapsamı, Yöntemi ve Örneklem.....	95
4.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	95
4.1.2. Araştırmanın Yöntemi.....	95
4.1.3. Araştırmanın Kapsam ve Sınırları.....	96
4.1.4. Verilerin Analizi.....	96
4.2. Araştırmanın Bulgu ve Yorumları.....	97
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	114
KAYNAKÇA.....	116
EKLER.....	123
ÖZGEÇMİŞ.....	126

ÖNSÖZ

Günümüzde işletmelerin en önemli sorunu yatırım kaynaklarıdır. “*Alternatif Bir Yatırım Aracı Olarak Finansal Kiralama ve Seyahat Acentaları Üzerine Bir uygulama*” adlı tez çalışmasında bu önemli sorunun çözülmesinde büyük ölçüde katkıları olacak finansal kiralama konusu incelenmiştir.

Tezimin başlangıcından tamamlanmasına kadar geçen süre içerisinde benden güvenini, bilgisini, destek ve yardımlarını esirgemeyen danışmanım Prof.Dr. G. Nilüfer TETİK’e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her döneminde olduğu gibi bu çalışma süresince de hep arkamda olan her şeyim Benan ÖLÇEK’e ve aileme, yardımlarını eksik etmeyen dostlarım Öğretim Görevlisi. Pınar ÇELİK’e, Araştırma Görevlisi V. Erdinç ÖREN’e, Aydın ALTAŞ’a ve Arif TÜZÜN’e tüm kalbimle teşekkür ederim.

Bu tez çalışmasında emeği geçen herkese teşekkürü bir borç bilirim.

Levent BUZKIRAN

Antalya, 2010

Ö Z E T

Finansal Kiralama “Finansal Kiralama Kanunu” düzenlemeleri altında 1985’ten itibaren yatırımcılar tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Ülkemizde Finansal Kiralama ile yatırımların artması, üretim kapasitesinin artması, istihdamın artması, ihracatın artması, teknolojik gelişmenin sağlanması, yatırımcılara danışmanlık sağlanması ve finansal kurumlar arasında rekabetin oluşması amaçlanmıştır.

Bu amaçların gerçekleştirilebilmesi için Finansal Kiralamaya önemli finansal teşvikler sağlanmıştır. Bu finansal teşvikler sayesinde finansal kiralama işlem hacmi 1985’ten bu yana artmıştır. Ancak bu artış yeterli ve beklenen düzeyde değildir. Bu noktada pek çok faktörün işlem hacminde etkisi olduğu söylenebilir. Finansal Kiralama Kanunundan, bilgi ve tanıtım eksikliğinden, ekonomideki krizlerde, kurumlar arası koordinasyon eksikliğinden ve rekabet eksikliğinden kaynaklanan faktörler bunlardan bazılarıdır.

Bu çalışma seyahat acentalarının alternatif bir finansman aracı olan finansal kiralamayı ne ölçüde kullanıp kullanmadığı hakkında bir durum tespiti belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Birinci bölümde; seyahat acentaları ile ilgili genel bilgilere yer verilmiştir. Bu bölümde seyahat acentalarının tanımı, tarihçesi, sınıflandırılması, grupları, görevleri, ülke ekonomisindeki rolleri, fonksiyonları, çeşitleri ve finansman kaynakları ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir. İkinci bölümde; finansal kiralamanın tanımı, kapsamı, tarihsel gelişimi, işleyişi üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde; finansal kiralamada değerlendirme ve muhasebeleştirilmesi konusunda detaylı bilgilere yer verilmiştir. Dördüncü bölümde ise Antalya’daki A grubu seyahat acentalarıyla yapılan anket çalışmasıyla seyahat acentalarının finansal kiralamaya bakış açıları belirlenmeye çalışılmıştır.

Çalışmada yapılan uygulama sonuçları ile Antalya ilindeki A grubu seyahat acentalarının finansal kiralama kullanma düzeyi ortalamasının altında olduğu saptanmıştır.

A RESEARCH ON FINANCIAL LEASING AS AN ALTERNATIVE MEANS OF FINANCING AND TRAVEL AGENCIES

ABSTRACT

Financial leasing has been used by investors under the regulations of the “financial leasing law” since 1985. In our country, the increase of investors, level of productivity, employment, export and the providing of technological development, advice to investors and the beginning of competition between financial organizations was aimed for with financial leasing.

For the realization of these goals, major financial incentives have been provided to financial leasing. With these financial incentives, the financial leasing trade volume has increased since 1985. but this increase is not at a sufficient and expected level. At this point, it could be said that many factors have an effect on the trade volume. Factors arising from the financial leasing law, the absence of information and promotion, the absence of coordination among organizations in economic crises and the absence of competition are some of these factors.

This study has been conducted to make an assessment on what level travel agencies have used financial leasing, which is an alternative means of financing.

In the first section, general information on travel agencies has been given. In this section, the description, history, classification, groups, duties, roles in the county’s economy, functions, types and financial resources of travel agencies have been given. In the second section, information on the description, scope, history, operation and application of financial leasing has been explained. In the third section, detailed information on the appraisal and accounting of financial leasing has been given. In the fourth section, the views of travel agencies on financial leasing has been tried to be established through surveys made with group A travel agencies in Antalya.

With the application results made in the study, it was determined that the utilization of financial leasing by group A travel agencies was below average.

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 4.1. Ankete Katılan Seyahat Acentalarının Faaliyet Alanları.....	99
Tablo 4.2. Seyahat Acentalarının Finansman İhtiyaçlarının Temin Edildiği Kaynaklar.....	100
Tablo 4.3. Seyahat Acentalarının Finansal Kiralama Konusunda Bilgi Sahibi Oldukları Kaynaklar.....	103
Tablo 4.4. Finansal Kiralama Yöntemini Tercih Etmeme Nedenleri.....	105
Tablo 4.5. Finansal Kiralama Uygulayanların Kullanma Nedenleri.....	107
Tablo 4.6. Finansal Kiralama Firmalarını Tercih Etme Nedenleri.....	109
Tablo 4.7. Finansal Kiralama Yöntemini Tercih Etme Nedenleri.....	110
Tablo 4.8. Finansal Kiralama Sözleşmesini Yapma Yetkisi.....	112

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.1. Seyahat Acentalarının Faaliyet Süresi.....	97
Şekil 4.2. Seyahat Acentasında Çalışan Personel Sayısı.....	98
Şekil 4.3. Ankete Katılan Seyahat Acentalarının Finansal Kiralama Bilgi Düzeyi.....	102
Şekil 4.4. Finansal Kiralama Yöntemi Kullanım Oranı Dağılımı.....	104
Şekil 4.5. Finansal Kiralama Kuruluşlarını Seçme Oranı.....	108
Şekil 4.6. Finansal Kiralama Yatırım Tutarları.....	111

GİRİŞ

İşletmelerin yatırımlarını gerçekleştirebilmek için ihtiyaç duydukları orta vadeli fonları sağlamada gelişen finans piyasaları yatırımcılara alternatif teknikler sunmaktadır. Bu alternatif finansman yöntemlerinden birisi de finansal kiralama"dır. "Zenginlik bir varlığı sahip olmaktan çok onu kullanmakta yatar." görüşüne dayanan finansal kiralama ülkemiz gibi iç tasarrufların yeterli olmadığı, işletmelerin orta ve uzun vadeli fon arz ve talebinin karşılandığı sermaye piyasasının gelişmediği ülkelerde yatırımcıların ihtiyaç duyduğu finansmanı sağlamaya çalışmıştır.

Diğer finansal tekniklerle karşılaştırdığımızda finansal kiralamanın oldukça yeni bir yöntem olduğunu görmekteyiz. Finansal kiralama, orta vadeli yatırım kredisi, kira, taksitli satış gibi üç değişik işlemin birleşmesinden oluşan ve bunlardan farklı bir nitelik gösteren kendine özgü bir finansman yöntemidir. Türkiye'de benimsenen finansal kiralama yönteminin orta vadeli kredi kullanımına çok yakın bir finansman yöntemi olduğu söylenebilir.

Finansal kiralama yönteminin en etkin olduğu alanlardan biri de işletmelerin yapacakları yatırımlarında kaynak bulma sorununa önemli derecede çözüm getirmesidir. Zaten finansal kiralama bu noktada yaygınlaşmış, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında ve 1970'li yıllarda meydana gelen petrol krizi sonrasında yaşanan ekonomik krizlerde işletmeler, yaşadıkları kaynak bulma sorununa finansal kiralama yöntemi ile çözüm getirme yoluna gitmişlerdir.

Türkiye'de orta ve uzun vadeli fon piyasasındaki durgunluğu aşmaya yönelik araçlardan biri olarak finansal kiralama uygulaması son yıllarda gündeme gelmiş olup konu ile ilgili esasları düzenleyen yasa 10.06.1985 tarihinde 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu çıkartılmıştır. Bu tarihten itibaren, finansal kiralama sektörü hızlı bir gelişme göstermiş, ancak zaman içinde sağlanan teşviklere rağmen, tasarrufların yetersizliği, ekonomide yaşanan istikrarsızlık, finansal kiralamanın tam anlaşılabilmesi gibi olumsuz koşulların sonucunda finansal kiralamanın hacmi istenilen seviyeye gelememiştir.

Bu çalışmanın amacı, alternatif bir finansman tekniklerinden biri olan finansal kiralamanın özelliklerinin ve avantajlarının ortaya konulması ve Antalya ilinde faaliyet gösteren seyahat acentalarının bu finansman tekniğine bakış açılarının tespit edilmesidir.

Bu amaçla çalışmanın birinci bölümünde, seyahat acentalarının tanımı, tarihçesi, sınıflandırılması, grupları, görevleri, ülke ekonomisindeki rolleri, fonksiyonları, çeşitleri ve finansman kaynakları üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümde, finansal kiralamanın tanımı ve tarihsel gelişimi üzerinde durulmuş, finansal kiralamanın hangi özellikleri sahip olduğu açıklanmış ve yararları ve sakıncaları yönleri ortaya konmuştur.

Çalışmanın üçüncü bölümünde, finansal kiralamada değerlendirme ve muhasebeleştirilmesi konusu başlığı altında finansal kiralama kiralaları, finansal kiralamanın maliyeti, finansal kiralamanın satış ve kiralamadan farklı yönleri, finansal kiralamanın hukuki, iktisadi ve mali boyutları üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın uygulama bölümü olan dördüncü bölümde ise; Antalya ilinde faaliyet gösteren A grubu seyahat acentalarının finansal kiralamaya bakış açılarının tespit edilmesi için, bir anket çalışması yapılmış ve yapılan anket çalışmasının sonuçları ortaya konmuştur.

Çalışmanın sonuç bölümünde ise, elde edilen nihaî bulgular değerlendirilmiş ve sonuçları analiz edilerek yorumlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SEYAHAT ACENTALARI İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

Birinci bölümde seyahat acentaları ile ilgili genel bilgiler kısaca açıklanmaya çalışılmıştır.

1. Seyahat Acentaları

Bu bölümde seyahat acentalarının tanımı, tarihçesi, sınıflandırılması, grupları görevleri, ülke ekonomisindeki rolleri, fonksiyonları, çeşitleri ve finansman kaynakları ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

1.1. Seyahat Acentalarının Tanımı

Seyahat acentaları, turistik üreticilerin ürünlerini pazarlayan aracı hizmet işletmeleridir. Turizm sisteminde “pazarlamacı işletmeler” olarak faaliyetlerini sürdürürler. Bu özelliğiyle seyahat işletmeleri diğer turizm işletmelerine göre farklı bir özellik gösterirler”.¹

Seyahat acenteleri, turistlerin ihtiyaçlarının karşılanmasında aracılık yapan ticari işletmelerdir.² Bir seyahatin ayrı ayrı parçalarının (ulaştırma, konaklama, yeme-içme, eğlence gibi) birleştirilerek müşteriye tek bir ürün ve fiyat olarak satılmasını içeren³ ve kitle turizmine konu olan paket turların hazırlanması, seyahatle ilgili çalışmaların organizasyonu ve turistik ürün oluşturulması, seyahat işletmeleri tarafından gerçekleştirilmektedir.⁴

Bir başka tanıma göre; “Seyahat acentaları, hizmet üreten işletmelerle "Acenta" kuralları içinde faaliyet gösterirler. Konaklama veya havayolu işletmeleri tarafından belirlenen fiyatları ve diğer satış kurallarını uygulamak zorundadır. Tatil ürünü satan birer işletmedirler ve kar amacı güderler”.⁵

¹ TETİK Nilüfer, “Seyahat Acentalarında Gelirin Muhasebeleştirilmesi”, Yaklaşım Derg. Haz.2000 s.26

² BUCK, M. “The Role of Travel Agent and Tour Operator”, içinde Goodall, B., Ashworth, G. (Editörler) Marketing in the Tourism Industry, The Promotion of Destination Gerions, Croom Helm, London, New York ve Sydney, 1988, s.68

HOLLOWAY, J. C., “The Business of Tourism”, Pitman Publishing, 4. E., Great Britain, 1994, s.58-59

³ SHELDON, J. P., “The Tour Operator Industry: an Analysis, Annals of Tourism Reseach”, 13 (3), 1986, s.351

⁴ GÖKDENİZ, Ayhan, “Paket Turlar ve Üretim Safhaları”, Anatolia Aylık Turizm ve Kültür Sanat Dergisi, Ekim-Kasım-Aralık, Ankara 1990, s.44

⁵ HACIOĞLU, Necdet, “Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü”, Uludağ Üniversitesi Yay. Bursa, 2000. s.39

Brownell'e göre seyahat acentaları uzman danışmanlık ofisleridir. Bu danışmanlık ofislerinde, müşterilerin istekleri doğrultusunda bilgiler sunma ve müşterilere yardımcı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Tüketicilerle doğrudan ilişki kurarak, kişilerle bire bir ilgilenerken belirli müşteri portföyüne sahip olma ve tüketicinin karar verme sürecinde belirleyici güce sahip olması gibi etkenler, seyahat acentalarının seyahat işletmeleri içerisindeki öneminin artmasını sağlamıştır.⁶

Seyahat acentaları diğer insanlar adına seyahat düzenlemelerini gerçekleştiren kuruluşlardır. Günümüzde seyahat acentaları, ucuz fiyatları, çeşitli otel anlaşmaları, sıradan tüketicilerin elde edemeyeceği avantajlar açısından elverişlidir. Ayrıca egzotik tatiller, balayı organizasyonları, denizaşırı tatil seçenekleri ile kullanım alanları çok daha çeşitli hale gelmiştir.⁷

Dünya ve Türkiye ölçeğinde bakıldığında, seyahat acentalarının sayılarının yıldan yıla büyük artışlar gösterdiği görülmektedir. Bunun nedeni turizm ve seyahat endüstrisindeki gelişmenin yanında, bu tür işletmelerin çoğunluğunun KOBİ olarak yapılanmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin Türkiye'de, TÜRSAB kayıtlarına göre 1980 yılında sadece 188 acenta, 1990 yılında 948 acenta mevcutken⁸ 2000 yılında bu sayı 4354 olmuş iken 2008 yılında ise bu sayı 5672'e ulaşmıştır.⁹

Seyahat Acentaları, 1972 yılında çıkarılan 1618 sayılı Seyahat Acentaları Yönetmeliğinde yer alan tarifi şöyledir; "Seyahat acentaları; turistlere kar amacı ile kara, deniz ve hava nakil araçları ile ulaştırma (transfer dâhil), tarifeli ve tarifersiz biletlerin satışı, şoförlü veya şoförsüz, damasız ticari amaçla kayıtlı otomobillerin yazılı bir sözleşme ile özel olarak kiralanması (rent a car), şoförlü veya şoförsüz kamyonların aynı şartlarla kiralanması (rent a truck), şoförlü veya şoförsüz veya otobüslerin aynı şartlarla kiralanması (rent a bus), mürettebatlı veya mürettebatsız deniz araçlarının kiralanması (rent a yacht), gezi, spor, eğlence ile konaklama tesislerinde ikamet imkanları sağlayan, onlara turizm ile ilgili bilgiler veren ve bu konuya ilişkin tüm hizmetleri gören, turizm ekonomisine ve genellikle ödemeler dengesine katkıda bulunan ticari kuruluşlardır".¹⁰

⁶ GEE, Y. Chuck, MAKENS, C. James ve CHOY, J.L. Dexter, "The Travel Industry", Second Edition, Van Nostrand Reinhold, 1989, s.68

⁷ WISEGEEK Article Pages, S.E. Smith <http://www.wisegeek.com/what-does-a-travel-agent-do.htm>

⁸ MISIRLI, İrfan "Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü", Detay Yayınları, Ankara – 2002. s.33

⁹ TÜRSAB, <http://www.tursab.org.tr/content/turkish/istatistikler/gostergeler/ACENTASAYI.asp> ,2010

¹⁰ ÖNER, Çiğdem, "Seyahat Ticareti" Litaratür Yayıncılık, İstanbul -1997. s.86

1.2. Seyahat Acentalarının Tarihçesi

1.2.1. Dünyada Seyahat Acentalarının Tarihçesi

Seyahat acentacılığın tarihçesi çok eskiye dayanmaktadır. Zira bunun temelini oluşturan turizm hareketleri de yeni bir olay değildir. Eski çağlardaki turizm hareketlerinin örnekleri aranırca, Müslümanların Mekke'yi, Hıristiyanların Kudüs'ü ziyaret etmeleri, grup seyahatlerinin başlangıcı olarak gösterilebilir. Sanayi devrimine kadar, seyahat hareketlerinin dayanakları ve amaçları dinsel veya ticari oluyordu. Ancak 18. yüzyılın ortalarında, gezme, görme, öğrenme amacını güden ilk turizm hareketi Büyük Tur (Grand Tour) ile başlar. Büyük Tur'un programı Akdeniz kıyılarını, özellikle İtalya'yı içine alıyordu. Seyahatin nedeni tarihsel yerlerin (Roma – Pompei) gezip görülmesidir. At ve deve ile başlayan bu yolculuklar 18. yüzyıl sonuna kadar atlı arabalarla sürdürülmüştür.

19. yüzyılda motorlu araçların icat edilmesiyle turizm hareketlerinde bir canlanma görülür. Turistik amaçlı organize turlar ancak 1800'lerde İngiltere'de daha sonra Batı Avrupa'da endüstri devrimi başlamıştır. Bu endüstri devriminin başlamasıyla turizm hareketlerinde de bir değişiklik görülmüştür. Teknik alandaki yeni gelişmeler, buhar ve kömürle işleyen makinaların icadı, ulaşımda önce gemilerin daha sonra trenlerin kullanılmaya başlanmasına neden olmuştur. Kıtalararası ulaşımda gemicilik, ülke içi ulaşımda ise tren ve otomobil, seyahati kolaylaştıran önemli araçlar olmuştur.¹¹

Devrimlerle üretim biçimlerinin değişmesi, toplumlara daha fazla hizmet ve mal bulma olanağı sunarken, insanların ve kültürlerin bir yerden bir başka yere taşınması ilkçağlardan bu yana inanılmaz derecede hızlandı. Önceleri bireysel olarak yapılan geziler zamanla sözünü ettiğimiz üretim devrimlerinden sonra ve özellikle de taşıma araçlarının gelişmesiyle 19.Yüzyıla doğru kitlesel bir yapı kazandı.¹²

Seyahat Acentası şeklinde ilk gerçekleştirilen kuruluş İngiltere'de 1758 yılında 'Co&Kings Travel' isimli bir şirket olmuş ve o zaman ki sömürge olan ülke Hindistan'a gezi

¹¹ MAMADOV, Rufat, "Seyahat Acentalarında E-Ticaret ve İnternet Kullanımı: Azerbaycan Örneği", Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir - 2009 s.66

¹² TÜRSAB, <http://www.tursab.org.tr/content/turkish/kurumsal/tarihce.asp> ,2009

düzenlenmiştir. Daha çok göçmelerin nakli, sömürgecilik ilişkileri nedeniyle düzenlenen bu geziler bir süre sonra son bulmuştur.¹³

Çağdaş anlamda organize tur ilk olarak İngiltere'nin Leicester kentinde ortaya çıkmıştır. Bu kentte Thomas Cook adlı marangozlukla uğraşan kişi, "Temperance (Yeşilay) Derneği" üyelerini Loughbrough'daki içki aleyhtarı bir toplantıya götürmek için bir tren kiralayarak sefer düzenlemiştir. Midland Railways şirketi ile anlaşan Cook ilk defa özel gidiş-dönüş biletleri bastırdı ve Leicester – Loughbrough arasındaki geziyi yolcu başına 1 şiling gibi o dönemde en ucuz fiyata mal etti ve üstü açık vagonlarla 570 kişiyi bu kente taşıdı.¹⁴

1845 yılında Leicester'da bir acenta kurarak bilet satışı yapmaya başlayan Thomas Cook, daha sonraki dönemlerde Kuzey Amerika, Avrupa ve Orta Doğu'ya geziler düzenlemiştir. 1851 yılında ise Londra Fuarı'ndan esinlenerek ülkesine dış ülkelere turist getirme işlemine girişmiştir.¹⁵

Seyahat olanaklarının artması ve teknolojik gelişmeler sonucu dünyanın çeşitli ülkelerinde yeni seyahat acentalarının açılmasına neden olmuştur. İngiltere'de Thomas Cook'tan sonra, İtalya'da 1878'de Massimiliano Chiari, 1873'te Fransa'da Alphonse Lubin, yabancı turistleri karşılamak ve ülkesinde gezdirmek için seyahat acentaları kurmuşlardır. 1872'de Belçika'da Wagon – Lits, İsviçre'de Kuoni ve Kuzey Amerika'da American – Express seyahat şirketleri kurulmuştur.¹⁶

Seyahat endüstrisinin gelişimi ile birlikte gelişme gösteren acentacılık faaliyetleri birinci dünya savaşı ile durmuştur. 1919 yılında uçakların sivil havacılık alanında kullanılmaya başlanmasıyla il kez Londra – Paris arası tarifeli seferler başlamıştır. İkinci dünya savaşına kadar olan dönemde seyahat acentalarıyla yapılan turlar özellikle demiryolları ve denizyolları aracılığıyla gelişmiştir. Bu turların çoğu İsviçre ve Güney Fransa'ya yöneliktir. Birinci dünya savaşı sonrasında otobüs ile yapılan turlar oldukça yaygınlaşmış ve

¹³ ÖNER, Çiğdem, a.g.e. s.86

¹⁴ PEKÖZ, M. ve YARCAN Ş. "Seyahat İşletmeleri", Boğaziçi Üniversitesi Yayını, İstanbul - 2000 s.4

¹⁵ DONANLI A. M., "Incoming Seyahat Acentalarının İşlevleri ve Günümüzde Karşılaştıkları Sorunlar", Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya - 1994 s.17

¹⁶ MAMADOV, Rufat, a.g.e. s.68

daha uzak mesafelere düzenlenen turlarda artış görülmüştür. İkinci dünya savaşı sonrasında turizm alanında önemli gelişmeler olmuştur ve ilk defa “charter” uçuşları gerçekleştirilmiştir.¹⁷

Dünyadaki seyahat acentacılığın gelişmesi genel olarak üç devrede incelenebilir.¹⁸

1. 1946–1964 devresi: Bu devrede seyahat acentaları klasik görevlerini yerine getirmişleridir. Acentaların başlıca iki görevi vardır:

- Belirli bir komisyon karşılığında tren, uçak, gemi ve otobüs biletleri satmak
- Hizmet faaliyetleri: Otel rezervasyonları, turistik geziler, enformasyon hizmetleri vb.

2. 1964–1972 devresi: Seyahat Acentalarının faaliyetlerinin genişlediği yıllardır. Havayollarının gelişmesi ve tatile çıkış sayısındaki artış, otelciliğin gelişmesi ve dinlence ideolojisinin değişmesi yeni seyahat şekillerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Örneğin: “Inclusive tour” seyahatleri, tur operatörlerinin hazırladıkları bu seyahat türleri için acentalar dağıtım rolünü üstlenirler. Charter seferlerinde 1960 yılında % 37 oranındaki bir artış seyahat acentacılığın gelişmesini hızlandırmıştır.

3. 1972’den sonrası: Seyahat acentaları, tur operatörlerinin ürünlerini pazarlar ve satarlar. Yeni satış teknikleri geliştirirler. Bu devirde seyahat acentaları gibi bankalar da dağıtım görevini üstlenirler. Fransa ve Almanya’da bazı bankalar paket tur satışı yapmaya başlamışlardır. Son yıllarda ülkelerin uygarlık derecesi, refah düzeyi ile seyahat acentaları sayısı arasında bir denge görülmektedir.¹⁹

1.2.2. Türkiye’de Seyahat Acentalarının Tarihçesi

1841 yılında Hotel d’Angleterre’i açan Mösyü Jacques Missirie 1863 yılında “Avrupa’nın başka şehirlerini görmek isteyen kişiler için seyahat etmeleri için” şirket kurdu. Bu şekilde dış ülkelere seyahat düzenlenebiliyordu. İstanbul’a aynı yıl ilk turist grupları Beyazıt’ta kurulan “Sergi-i Umumi Osmanî”yi gezmek için geldiklerinde aynı şirket kendilerine şehir turu yaptırmıştı.

¹⁷ GÜRÇAYLILAR Tuğba, “Seyahat Pazarında Bütünleşme Eğilimlerinin Rekabet Gücü Üzerindeki Etkileri; Antalya’da Faaliyet Gösteren A Grubu Seyahat Acentaları Üzerine Bir Araştırma”, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Antalya – 2004, s.7

¹⁸ HACIOĞLU Nejdet, “Seyahat Acentalığı ve Tur Operatörlüğü”, Vipaş A.Ş. Bursa – 2000 s.5

¹⁹ İÇÖZ Orhan, “Seyahat Acentaları ve Tur Operatörlüğü Yönetimi”, Turhan Kitabevi, Ankara – 2000 s.11

Cumhuriyetin kuruluşu ile birlikte, turizm alanında da ilk modern adımlar atılır. Türk Seyahat Cemiyeti kurulur. Bunu takip eden yıllarda NATTA, PASRAPID, TUTTA, LE GLOBE, BULEX, ITA, WAGONLITS/COOK gibi ilk seyahat şirketleri faaliyetlerine başlarlar.

Türkiye’den Avrupa’ya yapılan ilk organize tur Hotel d’Angleterre’in sahibi Mösyö Missirie’nin seyahat şirketi tarafından organize edilir. 21 Haziran 1863 tarihinde Ruzname-i Ceride-i Havadis gazetesinde yayınlanan bir ilanda, bu yolculuğun Temmuz ayında başlayacağı, ilk durak Napoli şehrinden sonra trenle Marsilya üzerinden, Paris’e geçileceği, sonra Londra, Belçika, Almanya ve Viyana’ya gidilerek Tuna üzerinden gemi ile İstanbul’a dönülecektir. Gezinin fiyatı tüm masraflar dâhil 75 Osmanlı Lirasıdır. Süre 42 gündür.²⁰

Cumhuriyetimizin kuruluşunun hemen ardından, Reşit Saffet Bey tarafından kurulan 1923 yılında Touring Club Turc, Türkiye Turing ve Otomobil kurumu adını aldı. Cemiyetin maksat ve gayesi “Büyük seyahatler tertibi ile kıymetli İstanbul’umuzu ve Bursa gibi mühim şehirlerimizi ve buralardaki tarihi eserleri tanıtmak” açıklanır.²¹ 18 Ekim 1925 tarihinde ise Türkiye’nin gerçek anlamında ilk turizm acentası NATTA (Milli Türk Seyahat Acentalığı)-Pera Palas Otelinin altında Seyyahın Cemiyeti Yönetim Kurulunun izniyle açılmıştır.²²

22 Nisan 1968 tarihinde 6086 sayılı kanunun 34. maddesine dayanılarak çıkarılan Bakanlar Kurulu Kararı ilk kez seyahat acentaları faaliyetlerine düzenleme getirilmiştir. Bu kararname ile belge alma koşullarının yetersizliği acenta sayısının hızla artmasına neden olmuştur. Acentalar arasında ortaya çıkan sorunların çözülmesi ve ilişkilerin düzenlenmesi amacıyla 1995 yılında Türkiye Seyahat Acentaları Cemiyeti kurulmuştur. 14 Eylül 1972 tarihinde de 1618 sayılı kanun ile Türk turizmini yurtiçi ve dışında geliştirmek ve temsil etmek amacıyla TÜRSAB kurulmuştur. Türkiye’deki bütün seyahat acentaları birliğin üyesidir.²³

²⁰ ÖNER, a.g.e., s.88-89

²¹ YARCAN Şükrü, “Seyahat Yönetimi”, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası İstanbul-1993, s.3

²² ÖNER, a.g.e., s.89

²³ KOZAK Sabah, “Seyahat Acentalarında Tur Düzenleme”, Eskişehir MYO Yayınları, Eskişehir-1999, s.6

1.2.2.1. Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TURSAB)

Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB), 28 Eylül 1972 tarihinde yürürlüğe giren 1618 sayılı "Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu" uyarınca kurulmuş olan bir meslek birliğidir. TÜRSAB'ın temel amacı, seyahat acentalığı mesleğinin ve faaliyet alanının temelini oluşturan turizm sektörünün gelişimine katkıda bulunmaktır.

1618 sayılı kanunun belirlediği yetkiler çerçevesinde meslek disiplininin sağlanması, mesleğin gelişimine ilişkin faaliyetler, seyahat acentalarının karşılaştıkları sorunların çözümü yönünde yapılan çalışmalar, TÜRSAB'ın hizmet alanı içinde yer alan önemli işlevler arasındadır.

Turizm sektörümüzde yaşanan gelişmeler ve karşılaşılan sorunlara ilişkin tüm konuları ilgili mercilerin dikkatine sunmak, bu konuda kamuoyunu bilgilendirmek de TÜRSAB'ın temel amaçları arasında yer almaktadır.

Bu amaçlarını gerçekleştirebilmek için, kamu ve özel sektör turizm kurumlarıyla ortaklaşa çalışmalar yapan TÜRSAB, turizm politikalarının geliştirilmesinde de önemli görevler üstlenir. TÜRSAB, çevresel, tarihi ve insani değerlerin korunması ve geliştirilmesi gibi turizmi yakından ilgilendiren konularda, bir sivil birlik olarak yol gösterici ve baskı grubu olma özelliği de taşımaktadır.

TÜRSAB'ın çalışmaları arasında uluslararası ilişkiler ve görev kapsamı içinde yürütülen tanıtım faaliyetleri önemli bir yer almaktadır. TÜRSAB, Dünya Turizm Örgütü (WTO), Uluslararası Seyahat Acentaları Birlikleri Federasyonu (UFTAA), Avrupa Birliği içindeki Seyahat Acentaları ve Tur Operatörleri Birlikleri Grubu (ECTAA), Uluslararası Tur Operatörleri Birliği (IFTO) gibi uluslararası önemli kuruluşların üyesidir.

TÜRSAB, diğer ülkelerin muadil organizasyonları, tur operatörleri, seyahat acentaları birlik, federasyon gibi örgütleri ile ikili ve çok taraflı ilişkilerin geliştirilmesi yönünde de faaliyetler yürütmektedir.²⁴

²⁴ TURSAB, <http://www.tursab.org.tr/content/turkish/kurumsal/>, 2009

1.2.2.2. Türkiye Seyahat Acentaları Birliğinin Görevleri

Türkiye Seyahat Acentaları Birliğinin görevlerinden bazıları şunlardır:

- Pazar araştırmaları ve seyahat acentaları konusunda incelemeler yapmak.
- Üye acentalar arasındaki haksız rekabeti önlemek.
- Bakanlığa görüş bildirmek.
- Uluslar arası kuruluşlarda Türkiye seyahat acentalarını temsil etmek.
- Tur taban fiyatlarının tespitinde görüş bildirmek.
- Seyahat acentaları konusunda bilirkişilik yapmak.

1618 sayılı bu yasa 04.09.1996 tarih ve 22747 sayılı gazetede yayınlanan seyahat acentalığı yönetmeliğine son şeklini vermiştir. Bu yönetmelikle, seyahat acentalarının hizmetleri, acentaların kuruluş ve işleyişi, turlar ve acentalar yükümlülüklerini belirten hükümler tespit edilmiştir.²⁵

1.3. Seyahat Acentalarının Görevleri

Seyahat acenteleri hizmet üreten işletmelerdir. Bu nedenle işletme ve örgüt yapıları ve faaliyetleri de mal üreten işletmelere göre farklılık gösterir. Acentalar ve tur operatörleri turistik ürünleri satın alarak ya da satılmasına aracılık ederek üretimde bulunur ve bu ürünlerin tüketicilere pazarlanması için çaba harcayarak, karşılığında bir gelir elde etmeyi amaçlarlar.²⁶

Bu bölümde seyahat acentalarının en önemli faaliyetleri üzerinde durulacaktır. Seyahat acentelerinin gördükleri veya turistlere vermekle yükümlü oldukları hizmetler, 4 Eylül 1996 tarihli ve 22747 numaralı Resmi Gazete'de yayımlanan "Seyahat Acentaları Yönetmeliği"ne göre aşağıdaki şekilde sıralanmıştır;²⁷

- **Tur düzenlemek:** Seyahat acentaları, bir programa bağlı ya da programsız yurt içinden yurtdışına, yurtdışından yurt içine veya yurt içinde gerçekleşen, geceleme veya geceleme olarak gezi, spor, eğlence, dini, sağlık, eğitim, kültürel, bilimsel ve mesleki

²⁵ HACIOĞLU, a.g.e., s.53-55

²⁶ TUREB, Turist Rehberlerinin Tur Organizasyonu İçerisindeki Yeri <http://www.tureb.net/GenelBilgiler.asp?id=34> , 2009

²⁷ TETİK, a.g.e. .s26

inceleme, teşvik veya destek amaçlı seyahat ve bunun içinde yer alan hizmetleri organize eder, pazarlar ve gerçekleştirirler.

- **Transfer:** Seyahat acentası tüketicisi olan turistin, tatili sırasında sınır giriş ve çıkış kapıları, marinalar, şehirlerarası veya uluslararası ulaşım hizmetlerinin sunulduğu otogar, liman, havaalanı gibi yerlerden konaklama yapacağı tesislere ulaştırılmasını ve dönüşünü sağlar. Örneğin havaalanına geliş yapan müşterilere, inişten hemen sonra acenta rehberleri liderlik eder, ayrıca otele transferi sağlayan havaalanı operasyon departmanı ile bağlantı kurarak müşteri ve bagaj organizasyonunu sağlar.²⁸

- **Rezervasyon:** Kara, deniz, hava araçlarının tarifeli veya tarifersiz seferlerine ilişkin olarak ve her türlü konaklama, yeme-içme ve eğlence işletmelerinde tüketici adına yer ayırtır ve kayıt işlemi yapar.

- **Enformasyon:** Turizmle ilgili ve turizm hareketinin gerektirdiği konularda, turistin tabi olduğu döviz, vize, gümrük gibi işlemlere ilişkin bilgi vermektir.

- **Kongre - Konferans organizasyonu:** İçinde konaklama, transfer ve tur hizmetlerinden en az birinin yer aldığı kongre, konferans, toplantı, fuar, sergi ve benzeri faaliyetleri organize etmektir.

- **Turistik gezi amaçlı münferit taşıma aracı kiralama:** Ticari olmayan amaçlarla özel araç kiralamak isteyen tüketiciye yönelik olarak, kendi mülkiyetinde olan ya da olmadığı halde kiralama yetkisi bulunan, ikiden fazla kişinin seyahat edebileceği araçlar ile içinde konaklama olanağı bulunan araçları doğrudan kiralamak, bu konuda organizasyon yapmaktır.

- **Ulaştırma araçları biletleri satmak:** Tarifeli ya da tarifersiz olarak tabi oldukları mevzuat ile taşımacılık hizmeti veren ulaştırma araçlarının ve bu araçlara sahip işletmelerin biletlerini satmaktır.²⁹

- **Seyahat acentası ürünü satmak:** Seyahat acentalarının ürettiği hizmetlerin tamamı ya da bir kısmını ürün sahibi seyahat acentası tarafından yetki verilmek kaydıyla satmaktır.³⁰

²⁸ MITCHELL, Gerald E., "Successful International Tour Director", USA – 1992 s.120

²⁹ MISIRLI, a.g.e.,s.35

³⁰ AVCI, Adnan, Seyahat Acentaları, Turizm İşletmeleri Mevzuatı ve Uygulaması, Melisa Matbaacılık, İstanbul, 1998, s.2

- **Turistik enformasyon ve tanıtım malzemeleri satışı:** Seyahat acentaları turiste ve seyahat acentacılığı hizmeti satın alanlara yönelik olarak seyahat acentaları işyerinde turistik nitelikte kitap, resim, kartpostal, hediyelik eşya, turistin ihtiyaç duyacağı rehber ve form benzeri malzemeleri satabilirler.

- **Motorlu veya motorsuz ulaştırma araçları bulundurmak, kiralamak:** Motorlu veya motorsuz araçlar seyahat acentalarınınca turistlere kiralamak amacıyla bulundurulabilir.³¹

1.4. Seyahat Acentalarının Ülke Ekonomisindeki Rollerini

Seyahat acentaları, faaliyetini sürdürdüğü ülkenin ekonomisine diğer ticari işletmeler gibi katkı sağlamaktadırlar. Hazırlanmış turizm ve seyahat ürünlerini tüketicilere satan ve bazen de fiili olarak çeşitli işlevleri yerine getiren seyahat acentaları, ticari kazanç elde etmenin dışında şu işlevleri de üstlenmektedir.³²

- **Turizmin gelişimini sağlamak;** Türkiye’de olduğu gibi tüm dünyada turizm hareketleri her geçen yıl daha da büyük bir ivme ile gelişmeye devam etmektedir. 1970’li yıllarda 165milyon kişi olan dünya turist sayısı 2000 yılında 700 milyon kişiye ulaşmış aynı şekilde 1970’li yıllarda 18milyar Amerikan doları olan toplam turizm gelirleri 2000 yılında 500 milyar Amerikan dolarına ulaşmıştır. Bazı ülkelerde meydana gelen terör, savaş ve doğal olaylar, turizmi doğrudan etkilemesine karşın tüm dünyada turizm hareketleri belirli bir oranda artmaya devam etmektedir. Bu gelişme genellikle gelişmiş ülkelerden dünyanın çeşitli bölgelerindeki turizm destinasyonlarına doğru dış turizm şeklinde gerçekleşmektedir. Turizm olayları incelendiğinde, turizm ürünleri arasında, paket tur ya da programlı tur olarak adlandırılan turlar ile yapılan seyahatlerin yerinin daha fazla olduğu gözlenmektedir. Bu da göstermektedir ki seyahat acentaları, nihai turizm ürününün kullanıcılarının, maddi olanaklarına, zevklerine ve toplumsal özelliklerine uygun geziler ve turlar düzenleyerek turizme katılan insanların sayısını arttırarak turizmden elde edilen gelirlerin artmasında etken rol oynamaktadırlar.

³¹ MISIRLI, a.g.e., s.35

³² MISIRLI,a.g.e., s.36

- **Tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine katkıda bulunmak;** turizmle ilgili ülkelerin büyük çoğunluğunda turistik tanıtım ve pazarlama hizmetleri resmi turizm örgütleri ve bağlı birimler tarafından yürütülmektedir. Seyahat acentaları da satış ve pazarlama faaliyetleri yaparak dolaylıda olsa ülke turizminin tanıtılmasına ve pazarlamasına katkıda bulunmuş olurlar.

- **Yeni turizm destinasyonları üretmek ve hizmete sunmak;** seyahat acentaları tüketici taleplerini sıkı takip ederek, yeni turistik ürünleri araştırmak ve hizmete sunarak faaliyetlerini sürdürmektedirler. Dünyada turizm talebini yaratan kişilerin zevk, yaşam biçimi, hayat standartları gelişmekte ve çeşitlenmektedir. Bu talepleri karşılamak için gerek ülke içinde gerekse ülke dışında yeni turizm merkezlerinin araştırılması, hem talebin yeni bölgelere yönlendirilmesine hem de turistik varlıklara sahip olan bölgelerin kalkınmasında seyahat acentaları öncü rol oynayabilmektedirler. Örneğin, 1990'lı yılların sonuna kadar pek bilinmeyen yörelerden Ilgaz, bazı seyahat acentalarının gününbirlik ve haftasonu turları düzenlemeye başlamasıyla tanınır hale gelmiştir.

- **Fiyat seçenekleri yaratmak;** seyahat acentaları ürettikleri turizm ürünleri farklı gelir grupları için seçenekli fiyatlı ve içerikli ürünler sunarak daha fazla sayıda bireyin bu ürünleri satın almasını ve programlara dahil olmasını sağlamaktadırlar.

- **Ürün maliyetlerini aşağıya çekmek;** kişisel olarak bir turizm ürünü satın almak ve program yapmak, genellikle hazır bir ürünü seyahat acentalarından almaktan daha pahalıya gelmektedir. Seyahat acentalarının sektörde yer alan diğer üretici ve aracı firmalar ile yapmış oldukları özel anlaşmalar ve toplu pazarlık gücü nedeni ile ürün fiyatları kabul edilebilir bir seviyeye indirilebilmektedir.

- **Tüketicilere danışmanlık yapmak ve bilgilendirmek;** Avrupa ülkelerinde sembolikte olsa bilgilendirme ve danışma hizmeti için ücret talep edilmeye başlanmasına karşın seyahat acentalarının çoğu bu hizmetlerinden herhangi bir ücret talep etmemektedirler. Seyahat acentası görevlileri, olası seyahat acentası müşterilerinin talep ettiği, yöre, konaklama, ulaştırma vb. hakkında bilmek istedikleri konularda kendilerine danışmanlık yapmakta ve bilgilendirmektedirler.³³

³³ EFENDİ, M. "Yabancılar Emlak Satışının Turizm İşletmelerine Etkisi Üzerine Bir Araştırma; Kuşadası'nda Bulunan A Grubu Seyahat Acentaları ve 4-5 Yıldızlı Oteller Üzerine Bir Araştırma", Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir – 2009, s.6-7

1.5. Seyahat Acentalarının Nihai Kullanıcılar Üzerindeki Etkileri

Turistik ürün kullanıcıları üzerinde seyahat acentalarının iki yönden etkileri bulunmaktadır.

1. Bilgilendirme: Seyahat acentalarının önemli görevlerinden biri, tüketiciler tarafından bilgi kaynağı olarak kullanılmaları ve bu bilgiyi her an hazır bulundurmalarıdır. Çünkü seyahat ürünü önceden bilinmez ve ürünün denenme ihtimali, önceden görme imkanı bulunmamaktadır. Ürünle ilgili fotoğraflar, broşürler ya da filmler görülebilir. Seyahat acentasının en önemli niteliği sattığı ürünler hakkında yeterli bilgilere sahip olmasıdır. Yeterli bilgiye sahip olmak ürünün satışını artırır. Bilgi sunma işlemi her zaman ürün satışını gerçekleştirmeyebilir. Alıcı olsun olmasın her tüketiciye, seyahat acentası görevlisi bilgi vermekte, bu bilgiler kişinin seyahat kararı almasında etkili olabilmektedir.

2. Farklı Seçenekler Sunmak: Seyahat ve turizm ürününü satın almak üzere acentaya başvuran ve gideceği yer veya satın alacağı ürün ya da seyahat hakkında kararsız olan müşterilerine yardımcı olmak, seyahat acentasının vazgeçilmez görevleri arasındadır. Müşteriler açısından bir turistik yer veya seyahat ürünü seçiminin belirlenmesini etkileyen faktörler şunlardır:

- Coğrafi faktörler; gidilecek yöre,
- Seyahatin amacı; dinlenme, tatil, yenilik, iş, arkeoloji, kültür,
- Ulaştırma aracının türü; Kara, deniz, hava ve demiryolu,
- Gezi veya kalıcı bir tatil çeşidi olması,
- Tatilde geçirilecek süre,
- Konaklama türü.³⁴

³⁴ MISIRLI a.g.e., s.39-41

1.6. Seyahat Acentalarının Fonksiyonları

1.6.1. Ekonomiye Katkı

Gösterdikleri turistik faaliyetler sonucu ülkeye milyonlarca turist getiren seyahat acentaları, sonuçta o ülkenin büyük miktarlarda döviz girdisi elde etmesini sağlar. Bu dövizler özellikle gelişmekte olan ülkelerde, hem yatırım malları ithalinde gereken dövizin sağlanmasında, hem de dış ticaret açıklarının kapatılmasında önemli bir rol oynamaktadır.³⁵

Özellikle gelişmekte olan ülkelerin ekonomik kalkınmalarını gerçekleştirmede karşılaştıkları en büyük sorun olan döviz darboğazının aşılmasında, turizm sayesinde elde edilen dövizler bir çıkış yolu olabilmektedir. Ayrıca turizm harcamaları ve turizm amaçlı yatırımlar da, çoğaltan katsayısıyla orantılı olarak ekonomiye bir canlılık kazandırmaktadır.³⁶

Türkiye de kalkınmasını sanayileşme ile gerçekleştirebileceğini ilke olarak kabul etmiştir. Ancak farklı olarak ülkemizde döviz sorunu bir darboğaz olarak görünmektedir. O halde, turizmi kısa vadeli ekonominin sürükleyici bir sektör olarak kabul etmekle birlikte döviz darboğazı sorununun çözümlenmesinde önceliği alabilecek bir sektör olarak görmek gerçeği ortaya çıkmaktadır.³⁷

1.6.2. Turizmi Geliştirme

Seyahat acentaları turistlerin maddi olanaklarına, zevklerine ve toplumsal özelliklerine göre turlar düzenleyerek, turizme katılan insanların sayısını artırarak turizmden elde edilen gelirleri artırır. Bu nedenle seyahat acentaları hem ülke, hem de dünya turizminin gelişmesinde önemli katkılarda bulunmaktadır.

1.6.3. Turizmin Reklamını Yapma

Turizm sektöründe yer alan seyahat acentaları kendi faaliyetleri ile ilgili tanıtma yaparken dolaylı olarak ülke turizminin tanıtılmasına ve reklâmının yapılmasına katkıda bulunurlar.

³⁵ AKAT, Ömer, “Turizm İşletmeciliği”, Ekin Kitabevi, Bursa, 1997, s.19

³⁶ TUTAR, Erdiñç, “Turizm Sektöründe Yabancı Sermaye Yatırımlarının Gelişimi”, Türkiye Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı, 1990, s.126

³⁷ TUTUCU, İlkey Beyti, “Turizm Politikamız ve Ekonomimiz Üzerindeki Etkileri”, Antalya, 1995, s.6.

1.6.4. Yeni Turizm Merkezleri Bulmak

Seyahat acentaları turistik talepteki değişmelere uyum sağlamak ve yeni turistik ürünler yaratarak yaşamlarını sürdürmek zorundadır. Dünya turizm talebinin zevk ve eğilimleri her geçen yıl değişmekte ve çeşitlenmektedir. Bu nedenle gerek ülke içinde gerekse ülke dışında yeni turizm merkezlerinin bulunması bir taraftan turizm talebinin yeni bölgelere yönlendirilmesine, diğer taraftan da turistik varlıklara sahip olan ancak değerlendirilememiş olan bölgelerde ekonomik bir değer yaratabilirler.³⁸

1.6.5. Turistik Mal ve Hizmet Fiyatlarında Alternatifler Yaratmak

Seyahat acentaları düzenledikleri turlar için çok değişik özellikleri olan gelir ve tercih grupları için alternatif fiyatlı ve programlı turlar düzenleyerek daha fazla insanın turistik faaliyetlere katılmasını sağlar.³⁹

1.6.6. Turistik Mal ve Hizmet Fiyatlarında İndirim Sağlamak

Bireylerin seyahat acentaları tarafından sunulan hizmetleri satın almalarının en büyük nedeni belki de ürünün maliyetidir. Seyahat ve turizm ürünü üreticileri, rezervasyon yaparken ve hizmet sözleşmeleri düzenlerken indirimli ve toptan fiyatlar üzerinden anlaşma yapmaktadırlar.

Tur gruplarıyla seyahat eden bir birey, turun toptan fiyatına veya bunun biraz üzerindeki bir bedelle turu satın alır. Turun içerisinde yer alan hizmetler alt alta getirildiğinde bunlara ödenen fiyatın oldukça geniş faaliyet ve hizmetleri kapsadığı görülecektir.⁴⁰

1.6.7. Enformasyon Fonksiyonu

Enformasyon, seyahat acentalarının temel fonksiyonlarından birisidir. Çünkü seyahat ürünü genelde bilinmeyen bir denklem gibidir. Satın alınacak ürünün denenme ihtimali, önceden görme imkânı yoktur. Ancak fotoğrafları, kamera çekimleri, katalogları, internet siteleri görülebilir. Tüketiciler, seyahat ürünü olan hazır paket turları iyi, güzel ve tatmin edici

³⁸ İÇÖZ, a.g.e., s. 51

³⁹ İÇÖZ, a.g.e., s. 51–52

⁴⁰ MISIRLI, a.g.e, s.37–38

olacağı ümidiyle satın alırlar. Bu nedenle paket turlar, seyahatler hakkında tüketicilere detaylı bilgiler vermek gerekir. Bu yüzden seyahat acentası satış görevlisinin en önemli niteliği ürünler hakkında geniş bilgilere sahip olmasıdır.⁴¹

1.6.8. Güven Fonksiyonu

Seyahat eden bireylerin birçoğu daha önce ziyaret ettikleri yörelerin dışında kalan bölgelere seyahat etme arzusundadırlar. Bu durum gidilecek yöre hakkında edinilecek bilgiden yoksun olunmasına ve hangi olaylarla karşılaşılacağına bilinmemesine neden olmaktadır. Grupla seyahat edilmesi, tur organizasyonunun profesyonel bir ekip tarafından yapılmış olması ve operasyonun bir işletme tarafından gerçekleştirilmesi, bireylerde güven duygusu yaratmaktadır. Tur operasyonu gerçekleştirilirken seyahat acentaları çoğunlukla bir rehber veya transfer elemanı gibi kişileri görevlendirmekte, bu da güven duygusunu artırmaktadır.⁴²

1.7. Seyahat Acentalarının Sınıflandırılması

Seyahat acentalarının sınıflandırılmasında tüm otorite ve tarafların hemfikir olduğu bir sınıflama şekli olmamasına rağmen, değişik yazarların farklı kriterlere dayanarak yaptıkları sınıflamalara rastlamak mümkündür.⁴³ Seyahat acentaları değişik yazarlar tarafından yapısal olarak, fonksiyonel olarak, sunulan hizmet türüne bakılarak ve yasal olarak sınıflandırılmışlardır.⁴⁴

1.7.1. Faaliyetsel Olarak Seyahat Acentalarının Sınıflandırılması

Seyahat acentaları faaliyet alanlarına göre üç grupta incelenmektedir:

- **Perakendeci Seyahat Acentaları:** Havayolları, gemi ve otobüs işletmeleri, demir yolları, oteller, oto kiralama şirketleri ve bazende toptancı seyahat acentalarının temsilcisi olarak faaliyet gösterirler. Bu acentalar doğrudan müşteriye yönelik çalışarak, rezervasyon

⁴¹ HACIOĞLU, a.g.e., s.44

⁴² İŞLER Övünç, “Bir Yönetim Aracı Olarak Bütçeleme, Seyahat Acentaları ve Tur Operatörlerine Yönelik Bir Uygulama”, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Antalya – 2008, s.7

⁴³ AHİPAŞAOĞLU, H. Suavi ve ARIKAN İrfan, “Seyahat İşletmeleri Yönetimi ve Ulaştırma Sistemleri”, Detay Yayıncılık, Ankara, 2003 s.208

⁴⁴ İÇÖZ, Orhan “Seyahat Acentaları ve Tur Operatörlüğü Yönetimi”, Genişletilmiş 4.Basım, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003 s.82

düzenlemelerini yapar ve detaylı seyahat bilgisini verirler. Perakendeci acentaların kazançları üreticilerden aldıkları komisyonlardan oluşur. Turistin bakış açısı ile bu acentalar; öncelikle seyahat planları açısından bilgi elde edebilecekleri ve sonra gereksinim duydukları seyahat ürünlerine satın alabilecekleri uygun bir yerdir.⁴⁵

- **Toptancı Seyahat Acentaları:** Grup organizasyonlarına yönelik çalışan tur operatörlerinden farklıdır. Toptancı seyahat acentaları hem iş hem tatil amaçlı seyahatçiler için paket turları bir araya getirirler. Bu şekilde hazırlanan turlarda perakendeci acentalar aracılığı ile halka satılır.⁴⁶

- **Zincir Seyahat Acentaları:** Hem perakendeci hem de toptancı seyahat acentacılığı yapabilen, ülke çapında birden fazla şubesi bulunan seyahat acentalarıdır. Bu tür seyahat acentalarının kurulmasının temel nedeni, tur operatörlerinin baskısını kırabilmektir. Acenta personeli temelde, satış elemanı olarak yetiştirilir, ancak IT (Inclusive turlar) dışında, tüketici ihtiyaçları ile ilgilenmede başarısız olabilirler.⁴⁷

1.7.2. Yapısal Olarak Seyahat Acentalarının Sınıflandırılması

Seyahat acentalarını yapısal olarak sınıflandırdığımızda dört grupta toplanması mümkündür:

1. **Büyük Dağıtım Acentaları:** Genellikle Tur Operatörlerinin ürünlerini pazarlar. Tur operatörleri ile perakendeci seyahat acentaları arasında bir aracılık görevi üstlenirler.

2. **İşletmeler İçin Uzmanlaşmış Acentalar:** Büyük işletmeler kendi personelinin tatil ve seyahat ihtiyaçlarını ve formalitelerini yürütmek için bir seyahat acentası ile anlaşmakta ve tüm işlemleri bu seyahat acentasına yaptırmaktadır.⁴⁸

3. **Bağımsız Acentalar:** Seyahat ile ilgili tüm işlemleri yapabilen ve her hangi bir kuruluşun temsilcisi olmayan acentalardır. Çoğunlukla ulaştırma araçlarının biletleri ile birlikte paket tur satışı yapmaktadırlar.

⁴⁵ AHİPAŞAOĞLU S. H., “Seyahat İşletmelerinde Tur Planlaması- Yönetimi ve Rehberliğin Meslek Olarak Seçilmesinin Nedenleri Üzerine Bir Uygulama”, Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Ankara-1997, s.9

⁴⁶ KOZAK S., a.g.e., s.11

⁴⁷ MAMADOV R., a.g.e., s.70

⁴⁸ HACIOĞLU, a.g.e., s.40

4. Karşılıyıcı (incoming) Acentalar: Yurtdışından tur operatörleri tarafından gönderilen tur gruplarını karşılayan veya yabancı tur operatörlerini buldukları ülkede temsil eden tur operatörleridir. Yabancı turların tüm sorumluluklarını üstlenirler ve turların gerçekleşmesini sağlarlar.

5. Gönderici (outgoing) Acentalar: Yurtdışına seyahat düzenlemektedirler ve müşterinin çoğu grup müşterilerinden çok ferdi olarak başvuran bireylerden oluşmaktadır. Bu acentalar küçük ölçekli bir tur operatörü işlevi görmektedir ve kar oranları, karşılıyıcı (incoming) işlemleri yapan acentalara nazaran biraz daha fazla olmaktadır.⁴⁹

1.7.3. Fonksiyonel Olarak Seyahat Acentalarının Sınıflandırılması

Seyahat acentaları fonksiyonel olarak üç ana grupta sınıflandırılmaktadır:

1. Aktif Dış Turizm Seyahat Acentaları (incoming): Yurt dışından gelen yabancı ziyaretçilerden doğan turistik hareketleri organize eden seyahat acentalarıdır. Yabancı tur operatörlerine göre gidilecek ülkedeki yerel karşılıyıcı seyahat acentalarıdır.⁵⁰

2. Pasif Dış Turizm Seyahat Acentaları (outgoing) : Ülke fertlerinin başka ülkelerde turizm amacıyla yaptıkları seyahatleri organize eden seyahat acentalarıdır. Çalışmalarını yurtdışındaki kedilerine bağlı şubeler aracılığıyla ya da yurtdışında bir tur operatörü veya seyahat acentasıyla ortaklaşa yürütebilirler.

3. İç Turizm Seyahat Acentaları (ingoing) : Kişilerin kendi ülkelerinde yaptıkları seyahatler iç turizm hareketleridir. Türkiye’de son yıllarda tatil yapan insan sayısında ve tatil için seyahat acentalarını seçen insan sayısında büyük artış gözlenmektedir. İç turizmin yeterince gelişmemesinin tek ve önemli nedeni ekonomik değildir. Tatil kültürünün gelişmemişliğinin yanı sıra toplumsal alışkanlık ve yaşam biçimini de iç turizmin yeterince gelişmemesinde önemli bir etkisi vardır. Gerçekte seyahat acentaları ile tatile çıkmak acenta dışı yollarla çıkılan tatile göre daha ucuz olmasına karşın seyahat acentalarının kullanım oranı düşüklüğü bu sonucun bir göstergesidir.⁵¹

⁴⁹ MISIRLI, a.g.e., s.51

⁵⁰ HACIOĞLU, a.g.e., s.41

⁵¹ KOZAK, a.g.e., s.16-17

1.7.4. İşlevsel Olarak Seyahat Acentalarının Sınıflandırılması

Perakendeci seyahat acentaları birçok hizmeti eş zamanlı olarak yerine getiriyor olmakla birlikte, hizmet kaleminin toplam etkinlikleri ya da ciroları içerisindeki ağırlığının daha fazla olduğu dikkate alınarak aşağıdaki gibi işlevsel sınıflandırmaları yapılabilmektedir:

1. Biletçi Seyahat Acentaları: Bunlar diğer perakendeci seyahat acentalığı etkinliklerini de yerine getiriyor olmakla birlikte esas çalışma alanları uçak bileti satışlarıdır. Çalışan elemanlarının büyük bir bölümü yol belirleme, ücret hesaplama, bilet düzenleme, biletini alamayacak yolcular için kuponsuz uçuş belgesi düzenleme gibi konularda uzmanlaşmışlardır. Genellikle Uluslar arası Hava Taşımacılığı Birliği (IATA) temsilcisi olarak çalışırlar. Birlik üyesi hava yollarının boş biletleri stok olarak biletçi seyahat acentalarının kasalarında bulunur. Bazı biletçi acentalar ise Genel Satış Acentası konumunda çalışırlar. Bunlar IATA üyesi olan yada olmayan bir hava yolu şirketinin temsilciliğini üstlenirler. Eğer temsil ettikleri hava yolu IATA üyesi ise, onun kuponlarını kullanarak tüm IATA üyesi hava taşıma şirketlerinin uçuşlarını pazarlayabilirler. Temsil ettikleri hava yolu IATA üyesi değilse yalnızca kendi uçuşlarını pazarlayabilirler.

2. Tur Satış Acentaları : Toptancı seyahat acentaları yada doğrudan tur operatörleri tarafından hazırlanmış yurtiçi veya yurtdışı ağırlamalı veya yönetilen turların satışlarını yaparlar. Birden çok üretici ile birlikte çalışabilirler. Tur operatörlerinden kontenjan alarak risk üstlenebilecekleri gibi kısaca sor-sat olarak bilinen, müşteriden gelen talep üzerine tur operatörü ya da toptancısını arayarak boş yer var ise satışı gerçekleştirme yöntemini de benimseyebilirler. Genellikle küçük bağımsız acentalar olarak görülmelerine karşın, franchising ile bir toptancı seyahat acentası adı altında da örgütlenebilirler.

3. Tek Temsilci Seyahat Acentaları: Bu acentaların, tur satış acentalarından tek farkları yalnızca bir tek tur operatörünün paketlediği dinlence veya gezi programlarını satıyor olmalarıdır. Bir tur operatörünün doğrudan satış noktasından en önemli farkları mali, idari ve yasal açıdan bağımsız olmalarıdır. Üstelik perakendeci seyahat acentacılığının tur satışı dışında rezervasyon, uçak bileti, araba kiralama ve diğer etkinliklerinde de özgün sözleşmeler ve çalışmalar yapabilirler.

4. Kiralık Araba Acentaları: Kiralık araba hizmetlerinin yasal konum olarak seyahat acentalığı içerisindeki yer alıp almaması tartışma konusu olmakla birlikte, her perakendeci seyahat acentası araba kiralama hizmeti de sunmaktadır. Çoğu perakendeci acenta bu hizmetleri AVİS, HERTZ, ABC, EUROPECAR, gibi uluslar arası araba kiralama şirketlerinden satın almayı tercih ederler. Ancak her seyahat acentasının bünyesinde daha ziyade kendi ulaşım gereksinimleri için buldukları binek tipi araçları vardır. Bunların kullanım sıklıklarının düşük olduğu dönemlerde gelen talepleri öz kaynakları ile karşılamaya çalışırlar. Kimi perakendeci seyahat acentaları da binek ve minibüs türünde araçlardan, 10-25 araçlık birer küçük filo oluşturarak kiralık araba servisi konusunda uzmanlaşmaya yönelmişlerdir. Daha çok büyük kent merkezlerinde ve sahil şeritlerinde yoğunlaşan bu acentalar genelde kısa süreli yerel kiralama taleplerini karşılamaya yönelik olarak çalışırlar. Kiralık araba acentaları denilince anlaşılan da bu araba kiralama konusu toplam ciroları içerisinde en önemli yeri tutan uzmanlaşmış seyahat acentalarıdır.

5. Ulaştırma Acentaları : Temel işlevleri, tur operatörlerine yer operasyonları için araç teminidir. Turizm taşımacılığının gerektirdiği tüm donanım, hizmet incelikleri ve esneklik genel kara yolu ile yolcu taşımacılığı yapan firmalarca sağlanamadığı için; gerek yerli ve gerekse yabancı tur operatörleri turizm alanında uzmanlaşmış taşımacı firmalarla çalışmayı tercih ederler. Bunlarda seyahat acentası şeklinde örgütlenerek kendi adlarına düzenledikleri günü birlik ya da uzun süreli yurtiçi ve dışı yalnızca otobüs kullanan turlar ile hem atıl araç kapasitelerini kullanmak ve hem de daha yüksek kazanç sağlamak yoluna gitmektedirler.⁵²

6. Kongre Acentaları: İkinci dünya savaşından sonra; bilimin ilerlemesi, üretimin ve rekabetin artması, uluslar arası kuruluşların çoğalması gibi nedenlerle toplantı sayılarında artışlar oluşmuştur. Bu toplantılara katılan kişilerin yeme, içme ve ulaşım gibi ihtiyaçlarının karşılanması ve bunların organizasyonunu kongre turizmini oluşturmuştur.⁵³

7. Özendirme Acentaları: Tekil müşterilere yönelmekten daha çok çalışanlara özendirme gezileri düzenleyen firmalara yönelik olarak çalışan seyahat acentalarıdır.⁵⁴ Özendirme gezilerinde “Satın alma kararını veren tüketici değil, fakat ödülü finanse eden şirkettir.” “Özendirme seyahati şirketi ödülleri armağanları ve benzeri elemanları bir araya

⁵² AHİPAŞAOĞLU, a.g.e., s.20-22

⁵³ YILDIRIM S., “Kongre Turizm ve Türkiye Kongre Potansiyelinin Değerlendirilmesi”, Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çanakkale – 1999 s.2

⁵⁴ SHELDON, P., “The Tour Operator Industry”: An Analysis, Annals of Tourism Research, 13 (3), 2005, s.26.

getirme ve satma konularında uzmanlaşmışlardır.” Özendirme gezileri müşterinin gereksinimlerine göre ölçüğe uygun olarak üretilmiş, katılımcılarına eşsiz bir deneyim yaşatan programlardır. Özendirme gezileri belki de tur operatörleri ile seyahat acentalarının rekabet içerisinde oldukları tek alandır.

8. Yat Acentaları: Bazı özel gruplar dinlencelerinde ne sürekli aynı mekânda kalmayı, ne de yorucu otobüs yolculuğu yapmayı isterler. Bunlar için en ideal tatil eğer bütçeleri de el veriyorsa mavi yolculuk adı da verilen tekne turlarıdır. Yat acentalarının çalışmaları başlıca dört şekilde olmaktadır.

- **Özel yat organizasyonları:** Genellikle sekiz ile on altı kişi arasındaki arkadaş gruplarına bir teknenin tümüyle kiralanması ile onların isteklerine uygun bir gezi düzenlenmesidir.
- **Charter yat gezileri:** Bunlarda belirli bir güzergâh ve program vardır. Hareket günlerinde kaç yolcu olursa olsun kesinlikle yola çıkarlar.
- **Günübirlik yat turları:** Bunlar belirli limanlar ve yakın çevredeki doğal, tarih, kültürel öneme sahip günlük tekne gezilerinin düzenlenmesiyle ilgilenirler.
- **Grup yatçılığı:** Diğer adı Flotilla yatçılığıdır. Sayıca yedi veya daha fazla olan genellikle ufak yani 9-9,5 metrelik yatlarla tek kolda birbirinin peşi sıra ilerleyen teknelerin seyirlerinde en önde yol gösteren öncü bir tekne olur. Bunlar daha ziyade özendirme turlarında kara gezisine ek olarak sunulurlar.⁵⁵

9. Şirket (Corporate) Acentaları : Bazı şirket ve hükümetlerin çalışanlarının seyahat düzenlemelerini sağlamak için kendi seyahat acentalarını açmalarıyla oluşmuştur. Böylece komisyonların üçüncü bir gruba gitmesi engellenmiş olup; operasyon maliyetlerini de azaltmış olmaktadır.

10. Özel İlgi (Specialist) Acentaları: Günümüz turizminin karmaşık yapısı itibariyle acentaların uzmanlaşmaya doğru yönlendiği görülür. Deneyim kazanmış bir acenta, her alanda çalışan bir acenta olmaksızın özel bir destinasyon veya seyahat çeşidinde uzmanlaşmayı tercih etmektedir.⁵⁶

⁵⁵ AHİPAŞAOĞLU, a.g.e., s.23-24

⁵⁶ COLTMAN M. M., “Introduction To Travel and Tourism” , Van Nostrand Reinhold, New York -1989, s.340

1.7.5. Yasal Olarak Seyahat Acentalarının Sınıflandırılması

“Seyahat Acentacılığı ile ilgili hukuki düzenleme, 14.9.1972 tarih ve 1618 sayılı "Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu" ile başlamış ve Seyahat Acentaları Birliği, kamu kurumu niteliğinde bir meslek teşekkülü haline gelmiştir. Bu kanunun kabulünden sonra seyahat acentacılığı ile ilgili temel mevzuatlar tamamlanmıştır”.⁵⁷

Türkiye’de seyahat işletmelerinin kuruluş, işleyiş ve örgütlenmesini biçimlendiren Seyahat Acentaları Yönetmeliğine göre (5 Ekim, 2007), seyahat acentaları A grubu, B grubu ve C grubu olmak üzere üç farklı şekilde sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır (Madde 7).

A Grubu Seyahat Acentası; Tüm seyahat acentalığı hizmetlerini yapar.

B Grubu Seyahat Acentası: Kara, deniz ve hava ulaştırma araçlarına ilksin rezervasyon ve bilet satışı hizmetleri ile A grubu seyahat acentalarının düzenledikleri turların biletlerinin rezervasyonunu ve satışını yapar.

C Grubu Seyahat Acentası: Yalnız Türk vatandaşı için yurt içi turları tanıtır, üretir, pazarlar veya satar.

A grubu seyahat acentaları aslında birer tur operatörü gibi de davranabilmektedirler. B ve C grubu seyahat acentaları, kendilerine A grubu seyahat acentalarınınca verilen hizmeti yerine getirebilir ve bu acentaların ürünlerini tanıtır, pazarlar veya satabilirler. Ancak, bu işlevin gerçekleşebilmesi için taraflar arasında bir yazı ya da sözleşme ile belgelenmesi gerekir. B ve C grubu seyahat acentaları, A grubu seyahat acentası hizmetine giren bir paket turun tamamını düzenleyemezler ve gerçekleştirmezler. 5 Ekim 2007 tarihinde değişen Seyahat Acentaları Yönetmeliğe kadar, A grubu seyahat acentalarına geçici A grubu belgesi verilmekteydi. Ayrıca iki yıl içerisinde 80.000 Amerikan doları kazancı elde etmeleri durumunda, geçici A grubu belgeleri A grubu seyahat acentası belgesine çevrilmekteydi. Öte yandan, acenta grubuna göre farklı TÜRSAB giriş Aidatı ödenmekteydi ve Bakanlığa ödenen teminat miktarı 50 YTL tutarında küçük bir miktardı.⁵⁸

⁵⁷ HACIOĞLU, a.g.e., s.51

⁵⁸ GAVCAR, Erdogan, Avcı, Umut ve Boylu, Yasin. “Seyahat Acentalarının Reklâm Etkinlikleri Üzerine Bir Araştırma”, **Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt:2001, Sayı:4, 2001, s: 140

Yeni yasayla birlikte;

- Sadece turist rehberliği belgesi veya enformasyon memuru belgesi olanlar değil, lise veya üniversite düzeyinde turizm eğitimi veren bir okuldan mezun olan kişiler de, seyahat acentalarında enformasyon memuru olarak istihdam edilebilecekler,
- Bakanlığa verilecek teminat miktarı gerekli görüldüğü durumlarda artırılmak şartıyla; A grubu seyahat acentası için 7000 YTL, B grubu seyahat acentası için 6000 YTL ve C grubu seyahat acentası için 5000 YTL'dir. Açılacak her bir şube için de bu miktarların % 25'i kadar teminat alınmaktadır,
- TURSAB'a giriş aidatı gruplara göre farklılıklar gösterirken, 2007 Kasım ayındaki Genel Kurul toplantısında bütün gruplar için tek bir giriş aidatı alınması kararlaştırılmış ve miktar bir sonraki Genel Kurula kadar 21.440 YTL olarak belirlenmiştir.⁵⁹

1.8. Seyahat Acentalarının Finansman Kaynakları

1.8.1. Seyahat Acentalarının Faaliyet Gelirleri

- **Konaklama Gelirleri:** Yurtdışındaki operatörlere yapılan otel satışlardan elde edilen gelirlerdir. Kar marjları sezonun yoğunluğuna, satılan ürüne göre değişme gösterir.
- **Transfer Gelirleri:** Transfer, yolcuların varış noktasından konaklama yerlerine ulaşmaları için sağlanan ulaşımdır. Acentaların operatörlerden, müşterinin havaalanı – otel, otel – havaalanı transferleri için aldıkları ücretlerdir. Satış fiyatları uzaklığa, kullanılan araca, hizmete, grup veya özel transfer olmasına bağlı olarak değişir.
- **Günlük Tur Gelirleri:** Günlük turlar, tatil esnasında ekstra olarak alınan ve belirli özelliği olan yerlere gidilen kısa süreli özel seyahatlerdir.⁶⁰ Bir başka tanıma göre günlük tur; bir turistik yörede veya ülkede tercüman ve rehber eşliğinde otobüsle yapılan, o bölgenin

⁵⁹ MESCİ Muammer, "Türkiye'deki Seyahat Acentalarında Performans Değerlendirme Yaklaşımları: A Grubu Seyahat Acentalarına Yönelik Bir Alan Araştırması," Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce-2008, s.11-12

⁶⁰ Turizm Terimleri Sözlüğü <http://www.turizmdebusabah.com/sozluk/index.htm> ,bkz. excursion, 2009

çeşitli turistik merkezlerinin bir program eşliğinde görülmesine olanak veren programlardır.⁶¹ Günlük tur gelirleri de müşterilere yapılan bu günlük tur satışlarının gelirleridir. Tura çıkan kişi sayısına, istenen hizmete ve programa göre değişir. Rent a car gelirleri de bu başlık altında takip edilebilir.

- **Shopping Gelirleri:** Günlük turların içerisinde genelde alış verişle ilgili bir planlama yapılmaz. Acenta rehberleri müşterileri indirimli ve kaliteli ürünler sunan mağazalara yönlendirirler.⁶² Shopping gelirleri, acentaların mağazalara yönlendirmiş olduğu veya shopping turlarında mağazalara götürdüğü müşterilerin, alışveriş ciroları üzerinden komisyon alması veya kişi başı ücret alması sonucu oluşan gelirlerdir.

- **Uçak Bilet Satış Gelirleri:** Uçak biletleri hava yolu şirketleri veya seyahat acentaları tarafından satılmaktadır. Acentalık sözleşmesi uyarınca seyahat acentalarının satılan bilet bedelleri bilet satıcısı seyahat acentalarının gelirleridir. Bilet seyahat acentası tarafından düzenlenmektedir.⁶³

- **Handling Fee:** Handling fee kelime olarak “Hizmet ücreti” anlamına gelir⁶⁴ ve Acentaya, başkası tarafından satılan, artık üzerinden komisyon kazanılamayan bilet üzerinde işlem yaptığından dolayı ödenen ücret anlamındadır.⁶⁵

- **Katalog Katkı Gelirleri:** Acentalar gelen müşterilere, geldikleri şehir ya da bölgeyi tanıtıcı broşür veya kataloglar verebilirler. Bu katalogda o bölgeye ait genel tanıtımlar, turları açıklayıcı yazı ve fotoğraflar ve o bölgede tavsiye edilebilecek restoran, bar, eğlence merkezleri gibi bazı bilgiler bulunur. Bu katalog içinde yer alan reklamlar, tavsiyeler karşılığı kataloga dâhil olacak işletmelerden bazı bedeller alınır, bunlar acentaların katalog gelirleridir.⁶⁶

⁶¹ HAYTA, Ateş Beyazıt, “Turizm Pazarlamasında Tüketici Satın Alma Süreci ve Karşılaşılan Sorunlar”, Kastamonu Eğitim Dergisi, 2008, s.3

⁶² MITCHELL, a.g.e. , s.136

⁶³ ŞEKER Sakıp, Yeminli Mali Müşavir, Makale “Uçak Biletlerinin Muhasebeleştirilmesi”, 2003-01

⁶⁴ Turizm, Gezi ve Tatil <http://www.gezmen.com/category/dunyatatili/page/4> ,2009

⁶⁵ Turizm Terimleri Sözlüğü <http://turizm.terimleri.com/> ,bkz. handling fee,2009

⁶⁶ DURUSOY, Refik Yaşar (YMM) –Turizm Sektöründe, Reklam, Katalog Katkı Payı Ödemelerinin Kdv Karşısındaki Durumu, http://www.verginet.net/dtt/1/RefikYasarDurusoyYMM-TurizmSektorundeReklamKatalogKatkıPayiO_8741.aspx , 2009

- **Otel Uzatma Gelirleri:** Tatil yapmakta olan müşteriler tatillerini uzatmak isteyebilirler. Acenta rezervasyon işlemlerini yapar ve otel uzatma ücretini müşteriden veya müşterinin tur operatöründen tahsil eder.

- **Early Booking Gelirleri:** Oteller tarafından uygulanan “erken rezervasyon” indirimleridir.⁶⁷ Acentalar bu indirimleri otelden aldıkları şekliyle tur operatörlerine yansıtabilir, bu satışların artmasını etkiler. Veya indirimini tamamen kendisinde tutarak veya bir bölümünü operatöre yansıtarak, bu şekilde gelir elde eder.

- **Kick-Back Gelirleri:** Kick-back belli anlaşmalara göre fiyat düşürme, acentaya belli bir oranda geceleme yapması karşılığında verilen komisyondur.⁶⁸ Oteller acentalara anlaşmalarda belirli cirolara ulaşılması halinde, toplam ciro üzerinden % 2 , % 3 , %5 gibi komisyonlar teklif ederler. Bunlar acentaların kick-back gelirlerini oluşturur.

- **Diğer Gelirler:** Karşılıklı acentalar bu faaliyetleri dışında golf paketleri satışı, kongre ve seminer organizasyonları, kapalı gruplar, hac organizasyon ve paketleri satışları gibi faaliyetlerde de bulunabilirler.

- **Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Kârlar:** İşletmenin esas faaliyetleri dışında faiz, lehte kur farkları, kira menkul kıymet satış karı gibi diğer faaliyetlerden elde edilen olağan gelir ve karlarını içerir.⁶⁹ Acentalar finansman yönetimlerine bağlı olarak faizlerden gelir elde edebilirler. Bunun yanında acentalar sürekli olarak döviz kontrat ve fiyatları ile çalıştıkları için, yurt içi alışları yerel para, yurt dışı satışları döviz ise döviz değişimlerinden çok fazla etkilenirler. Döviz fiyatlarının yükselmesi kur farkı geliri yaratır.

1.8.2. Seyahat Acentalarının Faaliyet Giderleri

Seyahat acentalarının maliyetleri hizmet üretim giderleri olarak kabul edilir ve bu şekilde takip edilir. Seyahat acentalarının giderlerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

⁶⁷ Turizm Terimleri Sözlüğü <http://www.turizmdebusabah.com/sozluk/index.htm> ,bkz. early booking, 2009

⁶⁸ Turizm Terimleri Sözlüğü <http://www.turizmdebusabah.com/sozluk/index.htm> ,bkz. kick back, 2009

⁶⁹ Muhasebe İnternet Portalı, <http://www.muhasabeciyyizbiz.com/frmt440/64-diger-faaliyetlerden-olagan-gelir-ve-karlar-640-641-642-643644645646647648649-hesaplar> , 2009

- **Konaklama Giderleri:** Otellere ödenen konaklama maliyetleridir.
- **Transfer Giderleri:** Acentaların taşımacılarına ödedikleri veya transferlerde kendi araçlarını kullanıyorlarsa bu araçlara ait olan kira ve yakıt bedelleridir.
- **Tur Giderleri:** Günlük turlara ait araç, yemek, öğren yer girişi, kokartlı rehber ücreti, tura ait kişi başı hizmet bedelleri gibi giderlerdir.
- **Shopping Giderleri:** Bu tura çıkacak araç, varsa yemek vb masraflardır.
- **Uçak Bilet Satış Giderleri:** Satış yapılan bilettten komisyon düşüldükten sonra geriye kalan uçak işletmesine ödenen bedeldir. Başka bir acentanın bileti ise bu acentaya ödenen rakamdır.
- **Katalog Katkı Giderleri:** Kataloğa ait basım, dağıtım vb giderlerdir.
- **Otel Uzatma Giderleri:** Uzatılan tatiller için otellere ödenen konaklama bedelleridir.
- **Diğer Faaliyet Giderleri:** Golf, Kongre, Seminer, Hac, Kapalı Gruplar gibi acentanın diğer faaliyetlerine ait giderlerdir.
- **Early Booking Giderleri:** Otellerin uygulamış olduğu early booking indirimlerinin operatörlere yansıtılan kısmı early booking giderlerini oluşturur.
- **Kick-Back Giderleri:** Otellerin uygulamış olduğu kick back indirimlerinin operatörlere yansıtılan kısmı kick-back giderlerini oluşturur.
- **Rehber Ücret ve Giderleri:** Rehberlere ödenen ücretler, ulaşım masrafları, lojman ve konaklama bedelleridir.
- **Genel Yönetim Giderleri:** Genel yönetim maliyetleri genellikle sabittir. Bunlar üretim/hizmet düzeyine bağlı olarak fazla değişmezler. Bütçenin hazırlanması için yapılacak iş, gider kalemlerini yazıp karşılıklarına bu kalemlerin tahmin edilen tutarlarını

yazmaktadır.⁷⁰ Genel işleyiş için gerekli olan elektrik, su, telefon, internet, kargo, nakliye, otopark, sigorta, dava takip, danışmanlık, kırtasiye ve ofis malzeme, sağlık, kira, tamir bakım, güvenlik, üniforma, araç kira, personel ücretleri vb giderlerdir.

- **Pazarlama, Satış, Dağıtım Giderleri:** Mal ve hizmetlerin pazarlama, satış ve dağıtım faaliyetleri ile ilgili olarak yapılan endirekt malzeme, personel giderleri, dışarıdan sağlanan fayda ve hizmetler, reklam giderleri, çeşitli giderler, vergi, resim ve harçlar, amortismanlar ve tükenme paylarından oluşur.⁷¹

- **Finansman Giderleri:** İşletmelerin ticari faaliyetlerini sürdürebilmek için yabancı kaynak kullanmaları ve buna bağlı finansman yüküne katlanmaları oldukça sık rastlanan bir durumdur. İşletmeler ilke olarak işleriyle ilgili olarak katlandıkları finansman giderlerini duruma göre gider ya da maliyet olarak dikkate almak durumundalar.⁷² Bu giderlere örnek vermek gerekirse; banka faiz ve masrafları, kredi masrafları, kredi kart komisyonu finansal kiralama taksitleri gibi giderler verilebilir.

Seyahat acentaları yatırım aracı olarak finansman kaynağı konusunda kendi içerisinde bu sorunu çözerken sermaye artırımını ya da ortaklardan yararlanabilir. Dış kaynaklardan ise banka kredisi veya alternatif bir finansman aracı olan finansal kiralamadan yararlanabilir.

⁷⁰ KÜÇÜKSAVAŞ, Nihat, “Bilgisayar Uygulamalı Maliyet Muhasebesi”, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2002, s.389- 390

⁷¹ Mali Haber, Hesap Planı ve Açıklamaları, <http://www.malihaber.com/modules.php?name=Encyclopedia&op=content&tid=44501> , 2009

⁷² ÖZYÜREK, Mustafa, Mali Haber, Finansman Gider Kısıtlaması, Finansal Forum, <http://www.malihaber.com/modules.php?name=Encyclopedia&op=content&tid=28503>, 2009

İKİNCİ BÖLÜM

FINANSAL KİRALAMAYA BAKIŞ

2. Finansal Kiralama

Bu bölümde finansal kiralama hakkında genel bilgiler kısaca açıklanmaya çalışılmıştır.

2.1.Finansal Kiralamanın Tanımı ve Kapsamı

Leasing, İngilizce bir kelime olup, kiralamak anlamına gelmektedir. Başlangıçta her ülke kiralama (leasing) kelimelerine kendi lisanında anlam vermiştir. Örneğin, Fransa’da kiralama (leasing) “Location Firanciere”, İspanya’da “Arrenolamiento Financiero”, Portekiz’de “Lacacos Financeira”, İtalya’da “Lecaziene Finanzlaric” olarak adlandırılmıştır.) Dünyanın her yerinde, kiralama (leasing) olgusunu aynı anlamda ifade edebilmek için, birçok ülke bu kelimeyi İngilizce olarak kullanmaktadır.⁷³

Türkiye’de leasing kelimesi karşılığı olarak, kiralama, teçhizat kiralama kredisi, finansal kiralama gibi kavramlar kullanılmaktadır. Fakat bu kavramların İngilizce “leasing” kavramının tam olarak karşılığını vermediği bir gerçektir. Bu nedenle, Türkçede yazılmış birçok çalışmada, finansal kiralama kavramı yerine, leasing kelimesi kullanılmaktadır. Bu nedenle, Avrupa ülkelerinin birçoğu, kendi dillerine has bir karşılık bulma yerine “leasing” kelimesini kullanmayı tercih etmektedir.⁷⁴

Finansal kiralamanın, uygulamada karşılaşılan tüm tür ve şekillerini içine alacak bir tanımının yapılması zordur. Bu nedenle, leasing tanımları genellikle finansman kiralamanasının özelliklerini yansıtmaktadır.

⁷³ ERGÜL Nuray ve DUMANOĞLU Sezai, “Finansal Kiralamada Yasal Değişiklikleri Muhasebe İşlemleri Gider Kayıtları”, Der Yayınları, İstanbul, 2003, s.1

⁷⁴ CEYLAN, Ali. “Finansal Teknikler”, 4. Baskı, Ekin Kitapevi Yayınları, Bursa 2002, s. 89

Finansal kiralama, yatırımcıların yapmak istedikleri yatırımlarını öz kaynaktan karşılamak veya banka kredisi ile gerçekleştirmek yerine, daha az kaynak ayırarak ve borçlarını uzun vadeye yayarak, kullanabilecekleri alternatif bir finansman tekniğidir.⁷⁵

Finansal kiralamanın temel felsefesi, mülkiyet hakkının içerdiği kullanma, yararlanma ve yok etme yetkilerinden yalnızca yararlanma yani semere elde etme yetkisinin ekonomik olduğu varsayımına dayanmaktadır.⁷⁶

Finansal kiralamanın en açık tanımı ise; “belirli bir süre için, kiralayan ve kiracı arasında düzenlenen, kiracı (firma) tarafından seçilip, kiralayan (kiralama şirketi) tarafından satın alınan, taşınır veya taşınmazın sahipliğini kiralayan da, kullanımını ise kiracıya bırakan bir anlaşma” olarak tanımlanmaktadır.⁷⁷

Ülkemizde 4842 Sayılı Kanunla Vergi Usul Kanunu’na eklenen ve 01.07.2003 tarihinden itibaren yürürlüğe giren mükerrer 290. maddesinde yer alan tanım ise şöyledir; Kira süresi sonunda mülkiyet hakkının kiracıya devredilip devredilmeyeceğine bakılmaksızın bir iktisadi kıymetin mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan tüm riskler ile yararların kiracıya bırakılması sonucunu doğuran kiralama işlemlerine finansal kiralama olarak tanımlanmıştır.⁷⁸

International Accounting Standart Committee tarafından yayımlanan International Accounting Standart No:17’ye göre, eğer bir kiralama işlemi kiralama dönemi sonunda kiralanan malın mülkiyetinin kiracıyı geçip geçmeyeceğinden bağımsız olarak, mülkiyet ile ilişkili risk ve yararları büyük ölçüde kiracıya aktarıyorsa bu işlem bir finansal kiralama işlemidir. Bu kıstasa uymayan diğer kiralama işlemleri faaliyet kiralamasıdır.⁷⁹

Kiralayan, sahibi bulunduğu sabit varlığın kullanma iznini kiracıya veren taraftır. Özel veya tüzel kişi niteliği taşıyabilecek olan kiralayanlar sabit varlıkların üreticisi ya da dağıtıcısı

⁷⁵ AKINCI, Kırımhan. “Leasing (Finansal Kiralama) ve KDV Finansman Avantajı”, Vergi Dünyası, Sayı 228, Ağustos 2000, s. 117

⁷⁶ KOÇ, Mehmet. “Finansal Kiralama (Leasing)”, 2. Baskı, Beta Basım A. Ş., İstanbul 2004, s. 3

⁷⁷ TETİK Nilüfer, “Finansal Kiralamada Yeni Düzenlemeler ve Uygulama Üzerine Etkileri”, Yaklaşım Dergisi, Sayı 154, Kasım 2003, s.39

⁷⁸ ŞEKER, Sakıp. “Finansal Kiralama İşlemlerinde Amortisman ve Finansman Giderlerinin Durumu”, Yaklaşım Dergisi, Sayı 154, Ekim 2005, s.124

⁷⁹ SÖYLER İlhami, “Mali Teşvik Uygulamaları Açısından Finansal Kiralama”, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara 2007, s.27

olabildikleri gibi, sabit varlığı bu kişilerden satın alıp kiracıya belli süre ve sözleşmelerle devreden finans kurumları da olabilmektedirler.

Kiracı, finansal ve ekonomik gereksinimleri nedeniyle sabit varlığın belirli bir ücret karşılığı ve belirli bir süre için kullanım haklarına sahip olan taraftır.⁸⁰

Türk Finansal Kiralama Kanununun 4. Maddesinde yer alan tanıma göre, kiralama işlemi üç aşamada incelenebilir;⁸¹

a) Yatırımcı firma, yatırım yapacağı üretim aracını seçerek bunun satıcısı veya üreticisi ile bağlantı kurar. Malın bütün özelliklerinin kullanıcı tarafından bilinmesi, kiralama sözleşmesi yapıldıktan sonra malın teknik özellikleri konusunda çıkabilecek tartışmaları önleyecektir.

b) Yatırım konusu mal belirlendikten sonra, kiralama şirketi söz konusu malın üretici veya satıcısından satın alacaktır. Bu aşamada kiralama şirketi ile kiracı arasında kiralama sözleşmesi imzalanacaktır. Sözleşme iki bölümden oluşmaktadır. Birinci kısımda, kiracının kiralama konusu malın verimsizlik dâhil her türlü riski üstlenmesi söz konusudur. Bu süre içerisinde kiralama kurumu, malın malik sıfatıyla vasıtalı zilyetliğini elinde bulundurma ve kullanımını kiracıya terk etmek zorundadır. Kiracı ise, kiralayana sözleşmede belirlenen süre boyunca başlangıçta ve periyodik olarak ödeme takviminde gösterilen kiralara ödeyecektir. Kiralama sermaye maliyetini, pazarın zaman değerini ve kiracının kira ödememe riskini göz önüne alınarak belirlenecektir.

c) Birinci kısmın sonunda, kiracıya kira sözleşmesi ile tanınan haklar çerçevesinde ikinci kısımda başlayacak, kiracının seçim hakkını kullanım tercihine bağlı olarak kiralama ilişkisi bitebilecek veya devam edecektir.

En genel anlamıyla, ülkemizde veya dünyada giderek daha önemli bir yatırım finansmanı yöntemi haline gelen finansal kiralama, bir malın öz kaynak ya da kredi kullanarak satın alınması yerine, bir finansal kiralama firması tarafından satın alınarak

⁸⁰ KABAKÇI Ali, "Leasing Teorisi ve Faaliyetleri Kapsamında İşletmelerin Sabit Varlık Kiralama Kararları ve Türkiye Uygulamasından Örnekler", Doktora Tezi, İzmir, 1989, s.7-8

⁸¹ BAKIRHAN Cafer, "Finansal Kiralama Semineri", Türkiye Sınai Kalkınma Bankası A.S. Yayını, İstanbul, 1985, s.4

yatırımcıya kiralanması, kira süresinin sonunda ise sembolik bir bedel karşılığında yatırımcıya satılması anlamına gelir.⁸²

2.2.Finansal Kiralamannın Tarihsel Gelişimi

Finansal kiralama uygulamaları çok eskilere dayanmaktadır. Finansal kiralamanın ilk izlerine M.Ö. 2000 yıllarında Sümer’lerde rastlanmaktadır. Sümer’lerin tarım aletlerini kiralama yoluna gittiklerini Roma İmparatoru Jüstinyen’in “Kurumlar” adlı kitap dizisinin üçüncü kitabında ayrıntılı olarak açıkladığı görülmektedir. Onuncu yüzyılda ise, Finikeliler gemi ve çiftlik topraklarını finansal kiralamaya konu etmişlerdir. Yüzyıllar sonra ise, Venedikliler temini çok pahalı olan gemi demirlerini ticari gemi sahiplerine kiralamışlardır.⁸³

Finansal kiralama olayına On birinci yüzyılda Venediklilerde de rastlanmaktadır. On birinci yüzyılda Venedikliler pahalı gemi demirlerini çapanlarını ticari gemi sahiplerine kiralarlardı. Daha sonra, 1830 yıllarında Amerika Birleşik Devletleri’nde yük gemilerinin kiralandığı görülmüştür. Aynı yüzyılda 1877’de A.B.D Bell Telefon Şirketi telefonlarını kiralayarak kullanıma vermiştir. Finansal kiralamanın en belirgin örneğine 1880 yıllarında Amerika ayakkabı şirketi (United Shoe Company) ayakkabı makinesi kiralamasında rastlanmaktadır. Bunu, IBM, Remington, International Cigar Machinery şirketleri takip etmiştir.⁸⁴

Kayıtlı ilk finansal kiralama uygulaması 1877 yılında Bell-Telephone- Company'nin telefon aletlerini artık satmayıp finansal kiralama yoluyla devretmeye karar vermesi üzerine başlamıştır.⁸⁵ Daha sonra bunu 1920’li yılların başında IBM ve Remington Rand-Company izlemiştir. Bu finansal kiralama sözleşmeleri finansal kâr elde etme amacı gütmeyen, ihtiyaca yönelik sözleşmelerdir. Bu sözleşmelerde yatırım finanse etme amacı olmadığından sözleşme süresinde de bir kısıtlama yoktur.⁸⁶

⁸² MERCAN Sevda, “Uzun Vadeli Bir Finansman Tekniği Olarak Finansal Kiralama (Leasing) ve Aydın İlindeki Kobilerde Bir Uygulama”, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın-2006, s.5

⁸³ CLARK, Tom. “ The World of Leasing ”, Leasing Finance”, Euromoney Publication, London 1990, s. 1

⁸⁴ EROL Ahmet, “Finansal Kiralama (Leasing)”, Sirküler Rapor Serisi, Türmob Yayınları, Seri:20, Ankara, 1999, s.336

⁸⁵ IBT Leasing, “What Leasing is-History”, 2000, <http://www.leasing.ibtbg.com/english/aboutleasinghistory.htm> (26 Kasım 2009)

⁸⁶ ÇETİN Ömer, “Leasing’in Tarihsel Gelişimi”, 2004, <http://www.geocities.com/aumaer/leasing.htm> (26 Kasım 2009)

Modern anlamda yatırımların kiralama yoluyla finansmanı, ilk kez ABD’de 1930’lu yıllarda görülen ekonomik kriz sonrası yaşanan finansman güçlüklerini gidermek amacıyla yeni bir finansman kaynağı olarak ortaya çıkmıştır.⁸⁷

Finansal kiralama sektörünün esas büyümesi ise 1945 yılından sonra İkinci Dünya Savaşı’nı takip eden yıllarda yaşanmıştır. Sermaye yetersizlikleri, savaş sonrası ortaya çıkan teknolojik gelişimin üreticiler tarafından takip edilememesi sorununu ortaya çıkarmış ve çözüm olarak finansal kiralama yöntemi kullanılmıştır. II. Dünya Savaşı’nın ortaya çıkardığı bunalım öncesinde daha çok finansman sıkıntısının giderilmesi için başvurulan bu yöntem, bunalım sonrası ekonomik hayattan silinmemiş, aksine yatırım mallarının tedarikinde daha fazla tercih edilmeye başlamıştır.⁸⁸

1950’li yıllarda, tüketiciler çok geniş kapsamlı mal talep etmeye başladılar. Sürat, hareket kabiliyeti ve kullanışlılık istiyorlardı. Üreticiler, eski operasyonları süratli bir şekilde düzeltmek ve televizyon, gelişmiş iletişim araçları ve uçak üretimi amacıyla yeni tesisler yaratmak için kiralama yöntemini kullandılar.⁸⁹

Finansal kiralama sektöründe en büyük gelişme, 1952 yılında ABD’de “United State Leasing International Inc.” şirketinin kurulması olmuştur. Bu şirket ilk finansal kiralama şirkettir.⁹⁰

1960 yılı ile birlikte sanayileşmiş ülkelerde gelişmeye başlayan finansal kiralama işlemleri, 1970’li yılların başına kadar istikrarlı bir şekilde gelişimini sürdürmüştür. 1970’li yılların ortasında petrol krizinin patlak vermesiyle durgunluk dönemine girmiştir. Bu dönem içinde yatırım maliyetlerinin petrol fiyatları ile orantılı bir şekilde artmasıyla birlikte büyük kaynak ihtiyacı içine düşen az gelişmiş ülkelerde orta ve küçük ölçekli sanayinin finansmanı, yeni teknoloji transferi ve yabancı sermaye konusunda finansal kiralama, bir alternatif olarak doğmuştur.

1980’li yıllara kadar gelişmekte olan ülkelerde kiralama endüstrisi gelişmemiştir. 80’li yıllardan sonra kiralama endüstrisi Brezilya, Kore, Tayland, Endonezya ve Türkiye gibi

⁸⁷ KAYA Alev, “Alternatif Bir Finansman Yöntemi Olarak Finansal Kiralama ve Malatya’daki Kobiler Açısından Bir Değerlendirme”, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya 2007, s.4

⁸⁸ İzmir İktisat Kongresi Türk Mali Sektörü Raporu Mali Piyasalar Çalışma Grubu 2004 s.18

⁸⁹ http://fbibusiness.com/history_of_leasing.htm ,(12 Aralık 2009)

⁹⁰ TOROSLU, Vefa. “Leasing İşlemleri”, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı: 128, yıl: 1999, s.116

ülkelerde önemli bir yer edinmeye başlamıştır.⁹¹ Dünya Bankası, 15 az gelişmiş ülkeden gelen taleplere bağlı olarak IFC (International Finance Corporation-Uluslararası Finans Birliği) kanalıyla üye ülkelere leasing konusunda oluşturacakları kanun, mevzuat ve politika konusunda yardımcı olmak ve onlara yol göstermek için çalışmalarına başlamıştır. Böylelikle 1970’li yılların sonlarında finansal kiralama işlemleri hızlanma sürecine girmiştir.⁹²

1980’li yıllarda sanayileşmiş kapitalist ülkelerde finansman sektöründe önemli bir yer edinmiş olan finansal kiralama, 1980’li yılların ortalarına doğru kiralama işlemlerine getirilen kısıtlamalar nedeniyle bir duraklama dönemi yaşamıştır. Bazı sanayileşmiş ülkelerde kiralama aleyhine vergiye ait düzenlemeler yapılması sonucunda, bu ülkelerde kiralama işlemleri çok düşük bir düzeye kadar inmiş, ancak diğer ülkelerde kiralama endüstrisi büyümesini sürdürmüştür. Birkaç ülke dışında 1986 yılı 1985 yılına kıyasla, 1987 yılı 1986 ‘ya kıyasla kiralama açısından daha verimli yıllar olmuştur.⁹³

Kiralama günümüzde ülkelerin sınırlarını aşarak uluslararası bir boyut kazanmaya başlamıştır. Kiralama sektöründe faaliyet gösteren şirket sayısı devamlı artmaktadır. Özellikle ABD, Avrupa ve Uzakdoğu ülkelerinin bazılarında daha büyük gelişmeler kaydedilmektedir.

2.2.1. Dünyada Finansal Kiralama

Finansal kiralama son 30 yılda endüstri ülkelerinde hızlı bir gelişme göstermiştir. Ancak, hukuki ve mali yönden karşılaştırılabilmesi zor olan uygulamaların olması, sınır ötesi (Cross-border Leasing) işlemlerde önemli riskleri de beraberinde getirmektedir. Şimdiye kadar her yerde finansal kiralama işlemlerinin çekirdeğini oluşturan ulusal vergi yasalarından hiç ülke ödün vermek istememektedir.⁹⁴

⁹¹ KARABULUT, Recep. “Assessment Of Leasing Practice In Turkey, Doktora Tezi, Department Of Industrial Technology, University of Bradford 1995, s.19

⁹² KILIÇ, Zülfikar. “Yeni Bir Finansman Yöntemi: Leasing” Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Sayı: 10 Ankara 1991, s.40

⁹³ UYANIK, Senan. “Proje Finansmanında Finansal Kiralamanın Rolü-Türkiye Örneği” TOBB Yayınları 1990 Ankara 1990, s. 11

⁹⁴ SEKMEN Suat, “Avrupa’ya Ülkeler Bazında Kısa Bir Bakış”, Leasing Dünyası, FİDER Finansal Kiralama Derneği Bülteni, Kasım 2001, Sayı 2, s. 11

2.2.1.1. Amerika Birleşik Devletleri'nde Finansal Kiralama

Dünyanın en büyük endüstrisine sahip olan ABD, bu büyüklüğüne rağmen finansal kiralamaya ilişkin yeterli sağlıklı bilginin sağlanabileceği güçlü bir örgüte sahip bulunmamaktadır.⁹⁵

ABD ilk olarak 1963'te çıkardığı yönetmelikle Hazine Müsteşarlığı, federal bankaların mal satın almalarına ve kiralamalarına imkan sağlamıştır. Eyalet bankaları ile banka olmayan şirketlerin de bu alanda faaliyette bulunma ve işlem yapma yetkileri vardır. Ancak federal bankalar, diğerlerine göre daha sıkı bir düzenlemeye tabi tutulmuşlardır. Finansal kiralamada yatırımın tüm karşılığı kiralama konusu taşınırın kiralardan ve kira süresi sonundaki bakiye kıymeti üzerinden elde edilir.⁹⁶

Amerika'da, diğer unsurların yanı sıra, özellikle satın alınan yatırım malları için ödenen satış bedelinin, ancak sınırlı olarak vergiden düşülebilmesi, orta vadeli kredinin elde edilmesindeki zorluk ve pahalılık, leasing şirketlerinin sayısını giderek çoğaltan etkenler olmuştur.⁹⁷ Başlangıçta makine ve teçhizat üreticilerinin satışlarını arttırmak üzere kurulan ve onların birer uzantısı olarak faaliyet gösteren kiralama şirketlerinin bir bölümü, daha sonra üreticilerden ayrılmak, belli birkaç ürün yerine, her türlü teçhizatı kiralayan, profesyonel kiralama şirketlerine dönüştürülmüşlerdir. Sonuçta bu şirketlerden bir bölümü, bankaların birer kolu, bir bölümü kredili satış şirketi, diğerleri ise finansman gücü ve kredisi olan, bağımsız şirketler haline gelmişlerdir.⁹⁸

Gerçek kiralama için öngörülen bu geleneksel ölçütler, 1982 yılında kabul edilen "The Tax Equity and Fiscal Responsibility Act" adlı yasada genel olarak finansal kiralama açısından da korunmuştur.⁹⁹

ABD İç Gelirler İdaresi (IRS), aşağıdaki koşullarda işlemin kiralama değil şartlı satış olacağını belirtmiştir:

⁹⁵ UNIDO. "Analysis of Equipment Leasing Contracts", United Nations publications, Newyork 1984, s. 10

⁹⁶ CAMCI, Ömer. "Leasing ve Beklenmeyen Haller", Banka ve Ekonomik Yorumlar. Sayı 11, s.47

⁹⁷ ALTOP, Atilla. "Özellikle Taşınır Yatırım Mallarına İlişkin Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi", Ankara 1990, s. 5

⁹⁸ VARLIK, Levent. "Leasing, Factoring, Forfaiting", Türkiye İş Bankası İktisadi Araştırmalar Müdürlüğü Yayını, Kasım 1985, s. 3

⁹⁹ GÜNGÖR, Feridun. "Finansal Kiralama Uygulamasında Gerçek Finansal Kiralama – Taksitli Satış Ayrımı ve Gereği". Vergi Dünyası Sayı: 143 Temmuz 1993, s.45

- Kira ödemelerinin bir kısmı faiz olarak tanımlanıyorsa,
- Kira dönemi sonunda malın o tarihte mevcut piyasa değerinin altında bir fiyatla kiracıya devri öngörülüyorsa,
- Kiralamaya konu olan malın değerine oranla kira ödeme dönemi veya kira miktarı, normal piyasa ölçülerinin önemli bir oranda üzerinde ise kiralama işlemi şartlı(taksitli) satış olarak değerlendirilir ve vergi avantajlarından yararlandırılmaz.¹⁰⁰

2.2.1.2. İngiltere’de Finansal Kiralama

İngiltere’de basit anlamda finansal kiralama işlemleri, 1840’lı yıllarda demir yolu vagonlarının kiraya verilmesi ile başlamıştır. 1855 yılında kurulan Birmingham Wagon Company 5 ile 8 yıl sabit dönemli vagon kiralaması yapmıştır.¹⁰¹

İlk bağımsız finansal kiralama şirketinin 1952 yılında ABD’de kurulmasından sonra 1960 yılında finansal kiralama şirketi “The Mercantile Leasing Company”nin kurulmasıyla İngiltere’ye sıçramıştır.¹⁰²

İngiltere’de kiralayan kendisini kiracının diğer alacaklarından korumak amacıyla uçak ve gemi gibi belirli malların sicile tescil edilmesi gerekli kılınmıştır. Finansal kiralama şirketlerinin kuruluşu için özel şartlar bulunmadığı İngiltere’de, gerçekleştirilen toplam yapılan yatırımların %20’den fazlası finansal kiralama ile yapılmaktadır. Ayrıca bakım-onarım gibi hizmetlerin sözleşme kapsamında olmasından dolayı özellikle binek araçlarda yoğun olarak leasing yapılmaktadır.¹⁰³

2.2.1.3. Fransa’da Finansal Kiralama

İngiltere’de olduğu gibi Fransa’da da ABD kökenli şirketlerin finansal kiralama işlemlerinin gelişmesinde büyük etkisi olmuştur.

Fransızlarda leasing kavram olarak alışıldık bir terim olmakla birlikte, Fransızcada “Credit Bail” olarak kullanılmaktadır. Birçok Avrupa ülkesinde leasinge karşı yasal bir

¹⁰⁰ ERASLAN, Hasan. “ Finansal Kiralama Uygulamasında Karşılaşılan Başlıca Sorunlar ve Çözüm Yolları” Vergi Sorunları Dergisi, Sayı:78 Mart 1995, s.78

¹⁰¹ ERGÜL, Nuray; DUMANOĞLU Sezai. “Finansal Kiralama”, Der Yayınları, İstanbul 2003,s.60

¹⁰² ASLAN, İsmail; ARPACI, Altar Ömer. “Finansal Kiralama (Leasing) ve KDV Uygulamasında Bir Sorun” Vergi Sorunları Dergisi, Sayı:116 Mayıs 1998, s.44

¹⁰³ SEKMEN Suat, a.g.e., s.11

düzenleme olmamasına karşın uzun zamandır uygulanan leasing Fransa'da 1966 yılının ortalarından itibaren yasal olarak düzenlenmiştir. 1966 tarihli yasa 1. maddesinde getirdiği tanımla "Credit Bail" olarak finansal kiralama işlemlerini aşağıdaki dört unsurdan oluşur biçimde düzenlemiştir:

- Credit Bail temelde bir kredi sözleşmesidir.
- Bu yüzden kiralayan işlem boyunca nesnenin maliki olarak kalır.
- Sözleşme kiracıya işlem sonunda dilerse kiralayanın mülkiyetine sahip olma yetkisi vermemelidir.
- Kiralanan nesnelere kiralayan tarafından fakat kiracının seçimi ve teklifi üzerine bu işlem için satın alınmış ya da imal ettirilmiş olmalıdır.¹⁰⁴
- Yasal olarak kiracı, sözleşme süresinin sonunda leasinge konu malı satın alma opsiyonuna sahiptir ve sözleşmede kiracının ödediği kiranın bir kısmı satın alma bedeli olarak belirlenmelidir; aksi takdirde Credit Bail'den söz etmek mümkün değildir.

Birçok Avrupa ülkesinin aksine kiracıyı kiralayanın alacaklılarından korumak amacıyla sözleşmeye konu taşınır menkuller ticaret siciline tescil edilmek zorundadır. Ayrıca sözleşme süresine ilişkin düzenleme olmamasına rağmen çok kısa süreli yapılan sözleşmelerde vergisel avantajlar kullandırılmayabilir.¹⁰⁵

Fransa'da finansal kiralama işlemlerinde hukuki mülkiyet esası baz alındığından her tip finansal kiralama işlemlerinde mal sahibi olan finansal kiralama şirketi kiralama konusu malı aktifinde göstermelidir.¹⁰⁶

2.2.1.4. Belçika'da Finansal Kiralama

Fransa'da olduğu gibi finansal leasingde kiracının belli bir süre sonunda lease edilen malı satın alması yasal olarak düzenlenmiştir. Devir aşamasına kadar leasing şirketi malın tek malikidir. Ekonomik anlamda ise lease edilen mal kiracıda olup bu sebepten bilançoda gösterilmesi ve amortisman ayrılması zorunludur. Leasing şirketleri bankalar gibi gözetim altındadır.¹⁰⁷

¹⁰⁴ KÖTELİ, Argun. "Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Finansal Kiralama(Leasing Sözleşmeleri)" Kazancı Hukuk Yayınları İstanbul 1991, s.123

¹⁰⁵ SEKMEN, Suat. a.g.e., s.11

¹⁰⁶ Karışman, Müge. "Fransa'da Leasing" Leasing Dünyası Bülteni sayı: 4 s.13

¹⁰⁷ SEKMEN, Suat. a.g.e., s.11

2.2.1.5. Almanya’da Finansal Kiralama

Almanya’da hem taşınır hem de taşınmaz finansal kiralama işlemlerini gerçekleştiren finansal kiralama şirketleri ilk olarak 1962 yılında kurulmuştur. Finansal kiralamanın faydalı ve kârlı bir alternatif olarak tanımlanması, bağımsız finansal kiralama şirketlerini harekete geçirmiş ve kısa bir süre sonrada bankalar finansal kiralama ile ilgilenmeye başlamışlardır.

1960’lı yıllarda finansal kiralama konusunda bilgi ve tecrübeye sahip olan ve bu tecrübeyi kullanabilmek için sermayeye sahip olan tek kuruluşlar bankalardı. Alman Bankaları yan kuruluşlar kurarak veya bankaların kendi bünyelerinde kurdukları bağımsız departmanlar yoluyla finansal kiralama faaliyetlerini gerçekleştirmeye başladılar.

Almanya’da finansal kiralama ile ilgili özel bir yasa mevcut değildir. Genel hükümler ve sözleşme serbestisine tabidir. 1981 itibariyle bir milyon finansal kiralama sözleşmesi yapılmıştır. Bu durum finansal kiralama sözleşmelerinin yaygın şekilde kullanıldığını göstermektedir. Finansal kiralama sözleşmelerinin konusu Fransa, İngiltere’de olduğu gibi sadece yatırım malları ile yapılmamakta aynı zamanda direkt tüketici ile tüketim malları finansal kiralama işlemlerini de yapılmaktadır.¹⁰⁸

2.2.1.6. Avusturya’da Finansal Kiralama

Finansal kiralama işlemleri medeni kanun hükümlerine tabi olup, bu yasanın alman medeni kanunu ile temas eden birçok noktası bulunmaktadır. Finansal kiralama sözleşmeleri yapı itibariyle Almanya’dakilerle aynı olmakla birlikte, düzenleme açısından kendine özgüdür. Finansal kiralama şirketleri lease ettikleri malı kiracıya verir, Kiracı bu malı korumakla yükümlü olup oluşabilecek zararların riskini de üstlenir. Bilanço kayıtları ve vergilendirme konusunda alman uygulamaları ile benzerlikler bulunmaktadır. Finansal leasingde lease edilen mal yasal ve ekonomik anlamda leasing şirketinin kayıtlarındadır. Finansal kiralama şirketleri 1963 yılından beri faaliyette bulunmakta olup, çoğunlukla kredi kurumlarının yan kuruluşları olarak çalışmaktadırlar.

Bugün Avusturya da gerçekleştirilen toplam yatırımlarda finansal kiralama payı yaklaşık % 20’lere ulaşmaktadır. Özellikle binek araçlarda büyük bir sıçrama görülmektedir. Avusturya da doğu Avrupa ülkeleri ile yapılan cross-border leasing, finansman alternatif

¹⁰⁸ MERCAN Sevda, a.g.e., s.7

olarak özellikle kullanılmaktadır. Bunun sebebi kiracı kadar ihracatçıya da avantajlar sağlanmasıdır.¹⁰⁹

2.2.1.7. Japonya’da Finansal Kiralama

Japonya’da finansal kiralama konusunda özel bir yasa bulunmamaktadır. Finansal kiralama işlemleri vergi idaresi tarafından çıkarılan tebliğler çerçevesinde yürütülmektedir. Japonya’da ithal makine ve ekipmanın kiralama uygulaması oldukça gelişmiştir. Bu gelişmede Japon kalkınma bankası ile ihracat ve ithalat bankasının finansal kiralama şirketine sağladıkları düşük faizli krediler ile çok önemli katkıları olmuştur.¹¹⁰

1960 yıllarında başlayan finansal kiralama işlemleri başlangıçta büyük bankalar ve ticari işletmeler tarafından kurulmuştur. Japonya’da kendi ürettikleri malları kiralaayan şirketlerin sayısı oldukça fazladır. Japonya’da finansal kiralama kapsamına giren mallar için bir sınırlama getirilmemiştir. Özellikle başlatılan üretici programları adı verilen çalışma ile büro mallarında üreticilerin de aracı yapılmasıyla büyük oranda işlem hacmi gerçekleştirilmiştir.

Japonya’da finansal kiralama liderliğini Orient Leasing Şirketi yapmaktadır. Japonya’da finansal kiralamanın kullanımının her geçen gün hızla artması, şirketler arasındaki rekabeti arttırmakta, finansal kiralama faaliyetlerinden elde edilen kârı azaltmaktadır.¹¹¹

2.2.2. Türkiye’de Finansal Kiralama

Ülkemizde finansal kiralama kısa bir geçmişe sahip olmasın karsın, hızla gelişmiş ve bugün Türkiye’de çoğu yabancı kökenli olmak üzere ortalama birçok şirket bu konuda faaliyet göstermektedir. Ülkemizde leasing kelimesinin Türkçe karşılığı olan Finansal kiralama kelimesi yerine kelimenin kendisi kullanılmaktadır. Ülkemizde finansal kiralama ilk kez 1977’de çok sınırlı bir şekilde tanınmaya başlamıştır. Bu yıllarda bir sanayi kuruluşumuz yatırım kredisi ihtiyacını bir Arap bankasından elde ettiği finansmanla gidermiştir. Bu uygulamadan sonra 16.12.1983 tarih ve 83/7 506 sayılı Kararname ile mevzuatımıza girmiş

¹⁰⁹ KAYA Alev, a.g.e., s.10

¹¹⁰ CANSIZLAR, Doğan; ÜZELER. “ Yatırım ve Finansman Sağlamaya Yönelik Finansal Kiralama” Maliye ve Gümrük Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu, Yayın No: 198/287, Ankara 1995 s.67

¹¹¹ ERGÜL, Nuray; DUMANOĞLU Sezai, a.g.e., s.63

ve 25.02.1984 tarihli Resmi Gazete’de “Özel Finans Kurumları” adlı tebliğin 20. maddesinde finansal kiralama “Kira Sözleşmesi” olarak yer almış ve bütün finansal kiralama çeşitlerini kapsamına alarak tanımlanmış ve konu ile ilgili düzenleme yapılmıştır. Bunu diğer kanuni düzenlemeler ve 1986 yılında kurulan ilk finansal kiralama şirketi izlemiştir. Finansal kiralama sektörünün en hızlı gelişmeye başladığı dönem 1992 ve 1993 yıllarından itibaren olmuştur. Ülkemizde finansal kiralama ile ilgili işlemler 28.06.1985 tarih e 3226 Sayılı Finansal Kiralama Kanunu çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. 2000’li yıllarda ise ülkemizin içinde bulunduğu ekonomik gerileme ile birlikte finansal kiralama sektörüne büyük bir darbe vurulmuştur. Bu yıllarda yatırımlarda görülen daralma, finansal kiralama sektörünün bundan olumsuz etkilenmesine neden olmuştur.¹¹²

Finansal kiralama kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren binlerce girişimci bu finansman yönteminden yararlanmıştır. Orta vadeli bir finansman teknik olan finansal kiralama özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler için çok uygun bir finansman modelidir. Kanundan gelen avantajlarda eklendiğinde, ilgi gören bir finansman araç haline geldi. Finansal kiralama sektöründeki, finansal kiralamaya konu olan ekipman ve teçhizata baktığımızda yelpazenin oldukça geniş olduğunu görmekteyiz. 1986 yılında işe otomobil kiralaması olarak başlayan finansal kiralama sektörü, bugün bilgisayardan kara, deniz, hava ulaşım araçları, tıbbi cihazlar ve tarım araçlarına kadar geniş bir yelpaze sunmaktadır.¹¹³

2.2.2.1.Türkiye’de Uygulanan Finansal Kiralama Türleri

Türkiye’de finansal kiralama başlıca iki türde uygulanmaktadır; yurtiçi kiralama ve uluslar arası kiralama. Kiralamanın “yurtiçi” ya da “uluslararası” olması, kiralanan malın ithal edilip edilmediğine göre değil, sözleşmeye taraf olanların yurt içinde olup olmadığına bağlıdır. Yurt içi kiralamanın kiralanan malın ithal edilmiş olup olmadığına bağlı olarak değişen iki tip vardır.¹¹⁴

¹¹² ERGÜL, Nuray; DUMANOĞLU Sezai, a.g.e., s.63-64

¹¹³ TORAMAN Cengiz, “Finansal Kiralamanın Türkiye Uygulamasındaki Ortaya Çıkan Sorunlar ve Bir Çözüm Önerisi”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı 7 Temmuz 2000, s.31

¹¹⁴ TUNAY Batu, “Finans Sisteminde Yeni Yönelimler”, Beta Yayıncılık, İstanbul 2001, s.234

2.2.2.1.1. İthalatsız Yurtiçi Kiralama

Bu kiralamada taraflar şunlardır; yatırımcı, finansal kiralama şirketi, Türkiye’de faaliyet gösteren bir, “satıcı”, yatırımcının mali durumunun incelenmesi sonucunda gerekli görülmesi halinde bir “teminat kurumu”. İşlem şu şekilde gerçekleşir:¹¹⁵

1. Yatırımcı satıcı ile fiyat ve teslim şartlarını içeren bir satış sözleşmesi imzalar,
2. Yatırımcı finansal kiralama şirketine başvurur; finansal kiralama şirketi yatırımcının mali durumunu, yatırımın fizibilitesini, yatırım malının teknolojik konumunu, yatırım malının ekonomik ömrünü ve kira süresi sonunda satılabilirliğini inceler,
3. Finansal kiralama şirketi ve yatırımcı, üzerinde anlaştıkları koşullarla kira sözleşmesi imzalar,
4. Finansal kiralama şirketinin gerekli görmesi halinde teminat sağlanır,
5. Finansal kiralama şirketi mal bedelini satıcıya öder,
6. Mal, yatırımcıya teslim edilir,
7. Yatırımcı kira sözleşmesine uygun sürede kira ödemelerini yerine getirir. Bu süre içinde malın bakım onarım ve sigorta giderleri yatırımcıya aittir,
8. Kira süresi sonunda yatırımcı aşağıdaki üç seçenektan birini tercih eder;
 - a) Önceden belirlenen bir ödeme karşılığı mala sahip olmak,
 - b) Malı geri vererek kira sözleşmesini sona erdirmek,
 - c) Kira sözleşmesini daha düşük ödemelerle uzatmak.

2.2.2.1.2. İthalatlı Yurtiçi Kiralama

Bu finansal kiralama yöntemi ile bir önceki arasındaki tek fark malı sağlayan satıcının yurt dışında olmasıdır. Eğer yatırımcının gümrük muafiyeti ve yatırım indirimi sağlayan bir teşvik belgesi varsa; finansal kiralama şirketi ve yatırımcı DTP’ye başvurarak bu belgenin finansal kiralama şirketine devredilmesini sağlar. Finansal kiralama şirketi teşvik belgesinin sağladığı avantajları daha düşük kira ödemeleri şeklinde yatırımcıya yansıtır. Yatırımcı

¹¹⁵ TUNAY Batu, a.g.e.,s.234-235

finansal kiralama firmasına kira ödemelerini Türk Lirası olarak yapar. İşlem şu şekilde gerçekleşir:¹¹⁶

1. Yatırımcı satıcı ile bir satış sözleşmesi imzalar,
2. Yatırımcı finansal kiralama şirketine başvurur; finansal kiralama şirketi yatırımcının mali durumunu, yatırımın fizibilitesini, yatırım malının teknolojik konumunu, yatırım malının ekonomik ömrünü ve kira süresi sonunda satılabilirliğini inceler,
3. Finansal kiralama şirketi ve yatırımcı, üzerinde anlaştıkları koşullarla kira sözleşmesi imzalar,
4. Finansal kiralama şirketinin gerekli görmesi halinde teminat sağlanır,
5. Finansal kiralama şirketi ve yatırımcı, kira sözleşmesi ile DTP'ye başvururlar,
6. DTP, yatırımcıya ait gümrük muafiyetli ve yatırım indirimli teşvik belgesini finansal kiralama şirketine devreder,
7. Finansal kiralama şirketi mal bedelini satıcıya öder,
8. Finansal kiralama şirketi gümrük muafiyetli teşvik belgesini ibraz ederek, malı gümrükten çeker,
9. Mal, yatırımcıya teslim edilir,
10. Yatırımcı kira sözleşmesine uygun sürede kira ödemelerini yerine getirir. Bu süre içinde malın bakım onarım ve sigorta giderleri yatırımcıya aittir,
11. Kira süresi sonunda yatırımcı aşağıdaki üç seçenektan birini tercih eder;
 - a) Önceden belirlenen bir ödeme karşılığı mala sahip olmak,
 - b) Malı geri vererek kira sözleşmesini sona erdirmek,
 - c) Kira sözleşmesini daha düşük ödemelerle uzatmak.

2.2.2.1.3. Gümrük Muafiyetli Uluslararası Kiralama

Uluslararası kiralamada, kira anlaşmasının tarafları farklıdır. Finansal kiralama şirketi bu tür sözleşmelerde malı kiralayan taraf olarak değil, uluslar arası muhabir ilişkileri yolu ile

¹¹⁶ TUNAY Batu, a.g.e., s.235

dış finansman sağlayan bir kuruluş olarak işlev görür. Bu kiralama şeklinde yatırımcı ödemelerini döviz karşılığı Türk Lirası olarak herhangi bir banka yolu ile doğrudan muhabir finansal kiralama şirketine yapar. Uluslararası kiralamada yıllık asgari kira bedeli \$25000.- karşılığı Türk Lirası olmalıdır. Uluslararası kiralamada, yurtiçi kiralamaya ek olarak Dış Ticaret Müsteşarlığı ilgili makam olarak ve bir muhabir finansal kiralama şirketi de taraf olarak bulunurlar. Gümrük muafiyetli uluslar arası kiralama şu şekilde gerçekleşir:¹¹⁷

1. Yatırımcı satıcı ile satış sözleşmesini imzalar,
2. Yatırımcı finansal kiralama şirketine başvurur; finansal kiralama şirketi başvuruyu inceler, yurt dışındaki muhabir şirketi ile bağlantı kurarak dış finansman sağlar,
3. Muhabir, finansal kiralama şirketi ve yatırımcı, finansal kiralama firması aracılığıyla kira sözleşmesini imzalar,
4. Yatırımcı kira sözleşmesinin bir nüshasını Dış Ticaret Müsteşarlığına tescil ettirir,
5. Yatırımcı, yatırım teşvik belgesi için DTP'ye başvurur. Eğer daha önceden teşvik belgesi almışsa, başvuru bu belgenin finansal kiralamaya uygun olarak düzenlenmesi için yapılır,
6. Muhabir finansal kiralama şirketinin gerekli görmesi halinde teminat sağlanır,
7. Yatırımcı, satıcı ile arasındaki satış sözleşmesini muhabir finansal kiralama şirketine devreder, muhabir leasing şirketi mal bedelini satıcıya öder,
8. Mal satıcı tarafından doğrudan doğruya yatırımcıya teslim edilir,
9. Yatırımcı kira ödemelerini döviz karşılığı Türk Lirası olarak herhangi bir bankaya yapar, banka transferi gerçekleştirerek muhabir finansal kiralama şirketine döviz ödemesi yapar,
10. Kira süresinin sonunda yatırımcı aşağıdaki üç seçenektен birini tercih eder:
 - a) Malı teknolojik olarak daha ileri bir modelle değiştirmek,
 - b) Malı geri vererek kira sözleşmesini sona erdirmek,
 - c) Kira sözleşmesini uzatmak.

¹¹⁷ TUNAY Batu, a.g.e.,s.236

2.2.2.1.4. Gümrük Muafiyetsiz Uluslar arası Kiralama

Finansal kiralamanın en önemli avantajlarından biri Gümrük muafiyeti olmayan yatırımların gerçekleştirilmesinde ortaya çıkmaktadır. Yatırımcı ithal etmek durumunda olduğu bir yatırım malını satın almak yerine, gümrük muafiyetli uluslar arası kiralama yönteminde belirtilen şekilde kiralarsa, Dış Ticaret Müsteşarlığının vereceği “tescil” ile tahakkuk edecek gümrük vergisi kira sözleşmesinin sona erdiği tarihe kadar ertelenir. Kiralanan mal, gümrükten geçici muafiyet rejimi esaslarına göre çekilerek tahakkuk eden gümrük bedeli kadar teminat gümrük idaresine verilir. Kira süresinin bitiminde eğer o mal sembolik bir bedel ödenerek satın alınırsa, malın geçici muafiyet rejimi esaslarına göre ithal edildiği tarihte tahakkuk eden gümrük bedeli ödenir. Döviz kurlarındaki dalgalanmalar ya da gümrük tariflerindeki değişiklikler, ödenecek gümrüğe yansımaz. Eğer mal geri verilirse malın yurt dışına çıktığı belgelenecek verilen teminat geri alınır. Böylece yatırım için hiç gümrük ödenmemiş olur. Gümrük muafiyetsiz uluslar arası kiralama şu şekilde olur.¹¹⁸

1. Yatırımcı satıcı ile satış sözleşmesini imzalar,
2. Yatırımcı finansal kiralama şirketine başvurur; finansal kiralama şirketi başvuruyu inceler, yurt dışındaki muhabir şirketi ile bağlantı kurarak dış finansman sağlar,
3. Muhabir, finansal kiralama şirketi ve yatırımcı, finansal kiralama firması aracılığıyla kira sözleşmesini imzalar,
4. Yatırımcı kira sözleşmesinin bir nüshasını Dış Ticaret Müsteşarlığına tescil ettirir,
5. Muhabir finansal kiralama şirketinin gerekli görmesi halinde teminat sağlar,
6. Yatırımcı, satıcı ile arasındaki satış sözleşmesini muhabir finansal kiralama şirketine devreder,
7. Muhabir finansal kiralama şirketi mal bedelini satıcıya öder,
8. Yatırımcı tahakkuk eden gümrük bedelinin karşılığı teminatı gümrüğe verir ve malı gümrükten çeker,
9. Yatırımcı kira ödemelerini döviz karşılığı Türk Lirası olarak herhangi bir bankaya yapar, banka transferi gerçekleştirerek muhabir finansal kiralama şirketine döviz ödemesi yapar,

¹¹⁸ TUNAY Batu, a.g.e, s.237

10. Kira sözleşmesinin sonunda yatırımcı aşağıdaki iki yoldan birini tercih eder:

a) Ya sembolik bir bedel karşılığı malı satın alır ve malların kiralama yolu ile ülkeye sokulduğu tarihte tahakkuk ettirilerek teminata bağlanmış bulunmuş gümrük bedelini gümrüğe öder.

b) Ya da malı muhabir leasing şirketine geri verir ve malı geri verdiğini gümrüğe bildirilerek daha önce vermiş olduğu teminatı geri alır.

2.3. Finansal Kiralamanın Yararları

2.3.1. Finansal Kiralamanın Kiracı Açısından Yararları

Finansal kiralamanın kiracıya sağlamış olduğu yararları şöyle sıralayabiliriz:

1- Bilanço ve Mali Rasyolara Olumlu Etkisi

Alternatif bir finansman yöntemi olarak kullanılan finansal kiralama işlemi hem işletmelerin kendi sermayelerine dokunmamalarını hem de kredi kullanmamalarını amaçlamaktadır. Bu nedenle işletmenin özkaynakları ve kredi limitleri finansal kiralama sonucunda olumsuz olarak etkilenmezler.¹¹⁹

2- Kredi Avantajı

İhtiyaç duyulan iktisadi kıymet finansal kiralama ile elde edilmiş ise kiracının borç/özkaynak oranı etkilenmemektedir. Ayrıca yatırımlar özkaynaklardan karşılanmadığı için özkaynakların azalması önlenmiş olur. Bu durum işletmenin risk primini düşüreceği için hem kredi bulmasını kolaylaştıracak hem de kredi maliyetlerini düşürecektir.

3- Daha Az Formalite İle Daha Kısa Zamanda Tamamlanabilme

Kredi işlemleri ile karşılaştırıldığında hem daha az dokümantasyon hem de ağır bürokratik yüklerden kurtulma söz konusudur. İşlemler daha kolay ve hızlı tamamlanmaktadır. Bu sayede kiracı enflasyon, kur ve faiz değişimlerinden korunmuş olur. Bunun yanı sıra bazen kiracının ihtiyaç duyduğu varlıklar birden fazla sayıdaki satıcıdan satın

¹¹⁹ AKSU, Filiz, “Finansal Kiralama ve Kiralama Kararlarının Finansal Yapı Üzerine Etkileri”, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 1997, s.22.

alınmak durumundadır. Kiracı bu satıcıların her biri ile sözleşme yapmak yerine Finansal Kiralama Şirketi ile tek bir sözleşme yaparak bütün yatırımını finanse edebilmektedir.

4- Esneklik Sağlama

Finansal kiralama işleminde kiracının yapacağı ödemeler ve vade yapısı kiracının nakit girişlerine ve mali yapısına göre düzenlenmektedir. Örneğin kıs aylarında faaliyet gösteren bir turizm işletmesi kira ödemelerini kıs aylarında yoğunlaştıracak yaz aylarında nakit girişi olmayacağından ödeme yapmayacaktır. İşletmenin kredi kullanması durumunda ise kredi şartları kredi kuruluşlarının menfaatlerini gözeterek şekilde ayarlanacaktır. Bunun yanı sıra finansal kiralama, kiracılara hareket serbestisi de sağlamaktadır. Öyle ki kiracı bir yatırıma baslarken yanlış kuruluş seçimi, yanlış makine- teçhizat seçimi yapmış ve gelecek için yanlış öngörülerde bulunmuş olabilir. Tüm bu yanlış seçimler yatırımın başarısızlıkla sonuçlanmasına neden olabileceken yatırımcı finansal kiralama sözleşmesinin bitmesiyle veya iptal edilmesiyle bu sonuçtan kurtulabilmektedir.

5- Teknolojik Gelişmelere İmkân Verme

Teknolojik gelişmelerin çok hızlı olduğu ve bunlara uyumun işletmeler için hayati önem taşıdığı sektörlerde kiracı finansal kiralama sözleşmesine teknolojinin yenisi ile değiştirilmesi şartını koyarak kendisini güvence altına alabilir. Bu durumda sözleşmenin maliyeti yükselse bile kiracı demode olma riskinden kurtulmuş olacaktır. Kiracı malı ekonomik ömrü kadar değil teknolojik ömrü kadar kullanmış olur. Faaliyet kiralaması şeklinde yapılan sözleşmelerde elde edilmek istenen amaç budur.

6- Likit Kaynakların Etkin Kullanımı

Kiracı ihtiyaç duyduğu yatırımı kendi likit kaynaklarını kullanarak karşılamak yerine finansal kiralama yoluyla sağladığında kaynaklarını etkin kullanmış olur. Kiracı elinde bulunan likit kaynakları ihtiyaç duyduğu duran varlıklara yatırmak yerine devir hızı yüksek olan dönen varlıklara yatırarak karlılığını artırabilir. Kiracı bu sayede hem duran varlık ihtiyacını karşılamış hem de kar elde etmiş olur.¹²⁰

¹²⁰ İZMİRLİ Fatma, “Finansal Kiralama Uygulamalarının Şirketlerin Mali Yapılarına Olan Etkisinin Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa 2008, s.18

7- Yatırımlar İçin Danışmanlık Sağlama

Kiracı gerçekleştirmek istediği yatırıma ilişkin tüm fizibilite raporlarını, mali tablolarını ve gelecek ile ilgili beklentilerini finansal kiralama şirketine sunmaktadır. Finansal Kiralama Şirketi bu yatırımı tüm yönleriyle inceler ve karlılık analizlerini yapar. Yatırımı karlı bulması durumunda ise mali kiracıya kiralamaktadır. Bu nedenle kiracı için zararlı sonuçlanabilecek bir yatırım gerçekleştirilmeden önlenabilmektedir.

8- Başlangıç Finansmanı Sağlama

Başlangıç yatırımı yapan işletmeler likidite açısından oldukça güçsüzdürler. Ve bu fonu sağlayabilecekleri kaynaklar hem sayıca çok az hem de maliyet açısından oldukça zorlayıcıdır. Finansal kiralama ile yatırımcı yatırımını peşin bir ödeme gerektirmeyecek şekilde gerçekleştirip faaliyetini sürdürürken elde ettiği kazanç ile de bu yatırımını finanse etmektedir. Fakat bunun sağlanabilmesi için sözleşmede peşinat bulunmayacağına belirtilmesi gerekmektedir. Finansal kiralama kiracıya nakit sıkıntısı çekmeden % 100 finansman sağlar.¹²¹

9- Teminat Avantajı

Kiracı ihtiyaç duyduğu yatırımı borçlanma yoluyla finanse ettiğinde karşılığında mutlaka bir teminat veya garanti göstermek zorundadır. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler teminat gösteremedikleri için kredi bulamamakta ve yeni yatırımlara girişmemektedirler.

10- Vergi Avantajı

Finansal kiralama ile elde edilen malın teşvik kapsamında bir mal olması durumunda Katma Değer Vergisi (KDV) oranı % 1'dir. Ayrıca banka kredisi alındığında ödenmesi zorunlu olan Banka Sigorta Muamele Vergisi (BSMV) ve Kaynak Kullanımı Destekleme Fonu (KKDF) ödenmemektedir.¹²² Bunun yanı sıra mülkiyete bağlı vergilerde kiralama şirketince ödenmektedir. Kiracı kira bedellerini işletme gideri olarak vergiden düşebilecektir. Oysa satın alma durumunda kiracı sadece duran varlık için ayrılmış olduğu amortismanı

¹²¹ TÜRKO, Metin R., "Finansal Yönetim", Alfa Basım Yayım, İstanbul, 1999, s.362

¹²² YETGİN, Fezullah, "Leasing ve İstihdam", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1997, s. 24.

borçlanma durumunda ise kiracı ödediği faizi gider olarak gösterip vergiden düşebilmektedir. Finansal kiralama sözleşmeleri her türlü vergi, resim ve harçtan muaftır. Bu sözleşmelere konu olan mallar çoğunlukla yüksek maliyetli mallardır. Bu nedenle de bu tutarlar önemli boyutlarda olmaktadır.

Burada önemle üzerinde durulması gereken nokta 01.01.2008 tarihinden itibaren uygulamaya konulan finansal kiralama sözleşmelerine konu mallara uygulanan KDV oranının % 1'den % 18'e çıkarılmasıdır. Bu artış ile finansal kiralamanın önemli avantajlarından birisi olan vergisel avantaj diğer finansman tekniklerine karşı kaybedilmiştir. Finansal kiralama sektörünün gelişmesi için sağlanmış olan KDV oranının artırılması asıl olarak gerçekleştirilmek istenen amaç ile çelişmektedir.

11- Satın Alma Avantajı

Normal koşullar altında yatırımcının borçlanarak yüksek maliyetlerle satın alabileceği malı finansal kiralama şirketinden aralarında yapmış oldukları sözleşmeye dayanarak sözleşme bitiminde sembolik bir bedelle satın almasını sağlar.

12- Enflasyon Korunma

Finansal kiralama sözleşmesinde belirlenen sabit miktarlı kira ödemeleri kiracının enflasyondan etkilenmemesini sağlamaktadır. Kiracı kira ödemelerini yaptığı yatırımın gelecekteki getirisinden ödeyeceği ve ödemeleri sabit olacağı için işletmesinin gelir- gider analizini iyi yapabilecektir. Kiracı sözleşme süresince faizlerdeki değişimlerden, kredi piyasasındaki hareketlenmelerden ve enflasyonun etkilerden uzak kalabilecektir.

13- İflas Durumunda Malların Hacedilememesi

Kiracı işletmenin iflas etmesi halinde finansal kiralamaya konu olan mallar iflas masası dışında kalır yani hacedilemez. Çünkü bu mallar finansal kiralama şirketinin mülkiyetindedir. Bu sayede kiracı iflas durumunda bile işleyişini devam ettirerek borçlarını ödeyebilmektedir.

14- İlave Fon Sağlama Olanğı

Borçlanarak fon sağlamak istemeyen işletmeler sahip oldukları ve kullandıkları duran varlıkları finansal kiralama şirketine satıp tekrar geri kiralayabilirler. Bu sayede satıştan elde ettikleri fonun ihtiyaç duydukları alanlarda kullanırken geri kiraladıkları için de üretimlerine kesintisiz devam edebilmektedirler. İşletmeler genellikle bu alternatifi amortisman süresi dolmuş fakat halen kullanmakta oldukları makineler için kullanmaktadırlar. Bu sayede artık amortisman ayıramadıkları makinelerini satıp geriye kiralamakta ve kira giderlerini ise vergi matrahından düşebilmektedirler.

15- Kira Ödemelerinin Gider Gösterilebilmesi

Kiracı banka kredisinde ödediğı faizi gider olarak gösterebilirken finansal kiralama işleminde hem malın anapara hem de faizlerini içeren kira ödemelerini gider olarak gelir tablosunda gösterebilir.

16- Teşviklerden Yararlanma

Kiracı yatırım teşvik belgesine sahip ise bu belgeyi finansal kiralama şirketine devrederek teşviklerin kira ödemelerine yansıtılması yoluyla yararlanabilir. Yatırım teşviklerinden yararlanabilmek için finansal kiralama sözleşmesine konu olan malın kural olarak yeni olması gerekmektedir. Ancak Gelir Vergisi Kanunu'nun (GVK) yatırım indirimi ile ilgili Ek 3 maddesine göre yurtdışında kullanılmış olsalar dahi Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığınca uygun görülen makine ve tesislerin finansal kiralama konusu yapılması halinde, bu aktif kıymetler yatırım indirimi uygulaması bakımından yeni addolunur. Buradan da anlaşılacağı üzere uygun görülen bu mallar da yatırım indiriminden yararlanabilirler.

17- Yeniden Değerleme ve Amortisman

Finansal kiralama sözleşmesine konu olan malın kullanım hakkı kiracıda bulunurken mülkiyeti kiralayanda bulunmaktadır. Fakat yapılan yeni düzenlemeler ile varlığın kiracının duran varlıkları arasında gösterilmesine, kiracının amortisman ayırabilmesine ve her yıl

belirlenen yeniden değerlendirme artış katsayısı ile varlığın değerini artırabilmesine imkan verilmiştir. Bu sayede kiracı önemli avantajlar elde etmiştir.¹²³

2.3.2. Finansal Kiralamanın Kiralayan Açısından Yararları

Finansal kiralama işlemlerinin kiracılara sağladığı yararları şu şekilde sıralayabiliriz:

1- Pazarlama Kolaylığı

Kiralayan eğer sözleşme konusu varlığın üreticisi ise finansal kiralama seçeneğini sunarak ürettiği malları daha kolay pazarlayabilme imkânına kavuşur.

2- Düşük Risk Oranı

Kiralama işlemine konu olan malın mülkiyeti kiralayan firmada bulunduğu için kiracının kira ödemelerini yapmaması durumunda veya iflası halinde kiralayan malın kendisine teslim edilmesini isteyerek koruyabilmektedir. Bunun yanı sıra finansal kiralama sözleşmeleri hazırlanırken ödeme zamanı, ödeme tutarları ve elde edilecek gelir belirlenip maliyeti karşılayacağı garanti edileceği için enflasyon ve ekonomideki değişikliklerden en asgari düzeyde kiralayanın etkilenmesi sağlanır.

3- Teşvik ve İndirimlerden Yararlanabilme

Teşvik belgesine bağlanmış bulunan yatırımların tamamının veya bir kısmının finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilmesi durumunda, kiralayan kiracının teşvik belgesinde belirtilen ve satın alınması halinde onun tarafından kullanılmasına hak kazanılan tesvitlerden yararlanma hakkına sahiptir.¹²⁴

4- Gümrük Vergisinden Muaflık

Finansal kiralama sözleşmelerine konu olan iktisadi varlıklar geçici muafiyet rejimine tabidir. Bu durum ise finansal kiralamayı borçlanma ve satın alma alternatiflerine göre daha avantajlı hale getirir.

¹²³ İZMİRLİ Fatma, a.g.e., s.20-21

¹²⁴ 3226 No'lu Finansal Kiralama Kanunu (28.06.1985 tarih, 18795 sayılı T.C. Resmi Gazete).

5- Her Türlü Vergi, Resim ve Harçtan Muaflık

Finansal kiralama sözleşmeleri her türlü vergi, resim ve harçtan istisnadır. Bunun yanı sıra finansal kiralamanın daha cazip hale gelebilmesi için Finansal Kiralama Kanunu Madde 30'a göre Bakanlar Kuruluna, dar mükellefiyete tabi kurumların bu kanunun uygulamasından doğacak kazanç ve ücretlerinden yapılacak vergi tevkifat oranlarını sıfıra kadar indirme hakkı verilmiştir.¹²⁵

2.3.3. Finansal Kiralamanın Ülke Ekonomisi Açısından Yararları

Finansal kiralamanın ülke ekonomisine yararların şu şekilde sıralayabiliriz:

1- Finansman Maliyetlerinin Düşmesi

Finansal kiralama uygulaması yeni yatırımlar için gerekli olan finansman arzını artmasına ve finansman maliyetlerinin düşmesine olanak tanımaktadır. Sermaye birikiminin yeterli düzeyde olmadığı ülkelerde finansal kiralama yatırımına yönelik finansman ihtiyacı için bir çözüm olmaktadır. Finansal kiralama sayesinde özellikle küçük ve orta ölçekli firmaların finansman ihtiyaçları sağlanmaktadır.

2- İşsizliğin Azalmasına Katkı

Finansal kiralama yoluyla gerçekleşen yatırımlar sonucunda yeni istihdam alanları doğmakta ve böylece ülkedeki işsizlik azalmaktadır.

3- Kaynakların Rasyonel Kullanımı

Finansal kiralama finansman kaynaklarının daha etkin ve esnek şekilde kullanmaya olanak tanımakta; bu kaynakları üretken alanlara yönlendirerek sermaye birikimine önemli katkılarda bulunmaktadır.

¹²⁵ İZMİRLİ Fatma, a.g.e., s.22

4- Yabancı Sermayeden Yararlanılması

Finansal kiralama yoluyla yurtdışında her türlü makine ve teçhizatın getirilmesi risk faktörü nedeniyle ülkeye gelmekten çekinen yabancı sermaye için daha güvenli bir seçenek olabilmektedir.

5- Yeni Teknolojilerin İthaline Olanak Vermesi

Finansal kiralama yeni teknolojilerin ülkeye getirilmesine olanak tanımaktadır. Finansal kiralama konusu malın ekonomik ömründen daha kısa bir süre ile kullanıp sonra yerine yeni teknolojiye dayanan bir başkasının kiralınması mümkündür.¹²⁶

6- İslami Sermayeyi Kullanıma Sunma

Faiz alıp vermenin yasak olduğu İslami ekonomi modeli finansal kiralama yöntemi için oldukça uygundur. Çünkü mal sahibi, sabit sermayeyi temin etmekte, kiracı ise mal sahibine faiz değil kira ödemektedir.¹²⁷

2.4. Finansal Kiralamanın Sakıncaları

2.4.1. Finansal Kiralamanın Kiracı Açısından Sakıncaları

Finansal kiralama ile önemli yararlar sağlayan kiracının bir takım sakıncalarında mevcuttur. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

1- Kullanım Serbestisinin Bulunmaması

Finansal kiralama tekniğinde malın mülkiyeti kiralayanda bulunduğu için kiracı sözleşme konusu malı dilediği gibi kullanamayacaktır. Satın alma halinde yatırımcı malı üzerinde her türlü değişikliği yapabilecek, onu ihtiyaçlarına göre kullanabilecektir. Finansal kiralamada ise kiracı tüm bunlar için kiralayandan izin almak zorundadır. Bunun yanı sıra

¹²⁶ TOROSLU Vefa M., “Çağdaş Finansal Teknikler”, Beta Basım , İstanbul 2000, s. 100

¹²⁷ SÖYLER, İlhami, “Mali Teşvik Uygulamaları Açısından Finansal Kiralama”, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2007, s.39.

kiraladığı malın kullanımında gereken özeni göstermek, kiralayan tarafından malın bakımının ve kontrolünün yapılmasına izin vermek zorundadır.¹²⁸

2- Sözleşme Konusu Malın Hurda Değerinden Yararlanamama

Finansal kiralama sözleşmesinde sürenin bitiminde malın kiracıya önceden belirlenmiş bir bedel karşılığında satılması öngörülmemiş ise bu durumda kiracı malın hurda değerinden yararlanamayacaktır. Enflasyonun yüksek olduğu ülkelerde sözleşme konusu malı satın alan yatırımcı bu malın ekonomik ömrünün bitmesiyle yüksek tutarlara ulaşan hurda değerinden yararlanma olanağı bulabilirken kiralama yolunu seçen yatırımcı bu imkandan yoksun bulunmaktadır. Burada önemli olan finansal kiralama sözleşmesinin bitiminde kiracıya satın alma hakkının verilip verilmediğidir. Özellikle faaliyet kiralalarında sözleşme bitiminde malın kiracıya devri söz konusu olmadığı için kiracı hurda değerinden yararlanamaz.

3- Kaynak Savurganlığı

Satın alma alternatifinde işletme yapmış olduğu yatırım için bir bütçe oluşturur ve yatırım için bir bütçe oluşturur ve yatırımın her bir evresini sıkı sıkıya takip eder. Fakat finansal kiralama işleminde bütçelemenin yarattığı sınırlardan kaçma olanağı bulunmaktadır. Özellikle yatırımlarını satın alma yoluyla karşılayamayacak olan işletmeler ihtiyaçlarını finansal kiralama ile karşılayabilmektedir. Bu ise kaynak israfına yol açmaktadır. Bütçenin ve tasarruf tedbirlerinin getirdiği sınırlamalar nedeniyle yatırımlarını gerçekleştiremeyen kamu kurum ve kuruluşları bu sayede yatırımlarını gerçekleştirme yolunu bulurlar.

4- Kur Riski

Kiracı yurtdışından yapmış olduğu finansal kiralama işlemlerinde kira ödemelerini dövizle yapacağı için oluşacak olan kur riskine katlanmak zorunda kalacaktır. Özellikle enflasyonist ortamlarda bu riskin ortaya çıkması kaçınılmazdır. Kiracı, kira ödemelerini yapacağı para birimi ile yatırımından elde edeceği gelirin para birimi arasındaki farklılığa katlanacaktır.

¹²⁸ KOÇ Mehmet, a.g.e. s.20

5- Maliyet

Büyük ve sermaye yapısı güçlü olan işletmeler yatırımlarını gerçekleştirmeden önce tüm finansman tekniklerini inceler ve maliyeti düşük olanı seçerler. Fakat küçük ve orta ölçekli işletmeler için seçenekler arasından birisini seçmek gibi bir olanak söz konusu değildir. Maliyeti yüksek olsa dahi yatırımlarını gerçekleştirebilmek için finansal kiralamayı seçerler. Finansal açıdan bazı risklere sahip olan kiracılar nedeniyle finansal kiralama şirketi faiz oranlarını yüksek tutarak maliyeti artırabilir.

6- Feshedilemezlik Riski

Malı kiralayan kiracı sözleşme süresince ki bu süre genellikle dört yıldır, sözleşme konusu malı kullanmak zorundadır. Bu süre içerisinde kiracı malın demode olması gibi nedenlerle sözleşme konusu varlığı değiştirememektedir.¹²⁹ Finansal Kiralama Kanunu Madde 25'e göre sözleşme süresince kiracıdan kaynaklanan nedenlerle finansal kiralama şirketi sözleşmeyi feshederse kiracı malı iade ile birlikte vadesi gelmemiş kira ödemelerini de yapmakla ayrıca eğer var ise finansal kiralama şirketinin asan zararını da ödemekle yükümlüdür. Kanun maddesinden de anlaşılacağı üzere finansal kiralama sözleşmesi kiracıyı ağır yaptırımlarla karşı karşıya bırakmaktadır.

7- Vergi Yükü

Kiracının ihtiyaç duyduğu malı satın alan finansal kiralama şirketi alım vergisi ödemekte ve bu vergiyi de kira ödemeleri yoluyla kiracıdan temin etmektedir. Sözleşmenin sona ermesiyle birlikte eğer kiracı malı satın almayı tercih etmiş ise bir kez daha alım vergisi ödemek zorunda kalacaktır.

8- Uzun Vadeli Kiralamalarda Rekabet Şartlarını Bozma

Finansal kiralama sözleşmesine konu olan mal ithalat yoluyla elde edilmiş ise kısa vadede kiracı için finansman ve yatırım imkânı sağlarken uzun vadede bir takım sorunlar yaratmaktadır. Kiracı bu yolla yurtdışından genellikle modası geçmiş makine ve ekipmana sahip olacaktır. Çünkü bu yolla edinilen malların teknolojik gelişme hızları oldukça yüksektir. Kiracı ise malı kiraladığında sözleşme süresi boyunca bu eski teknolojiyi kullanmak

¹²⁹ ERGÜL, Nuray, DUMANOĞLU, Sezai, "Finansal Kiralama", Der Yayınları, İstanbul, 2003, s. 15.

zorundadır. Bunu önleyebilmek için kiracılara değiştirmeli finansal kiralama yapımları önerilmektedir. Bir diğ er sorun ise ithal edilen yatırım malının yurtiçinde bulunan üreticilerinin teknolojisi hızla geliş en bu malların yurtdışında bulunan üreticileri ile rekabet edememeleri sonucu imalat sanayimizin geliş ememesidir.

2.4.2. Finansal Kiralamanın Kiralayan Açısından Sakıncaları

Kiracıların sahip oldukları gibi kiralayanlar da birtakım sakıncalara sahiptirler. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

1- Kredi Darboğazına Neden Olma

Finansal kiralama şirketleri yaptıkları iş nedeniyle büyük tutardaki fonlara ihtiyaç duymaktadır. Ancak bu fonları sağlayabilecekleri kaynaklar oldukça sınırlıdır, bu yüzden de önemli sorunlarla karşı karşıyadırlar.¹³⁰

2- Yeniden Değerleme Olanğından Mahrumiyet

Finansal kiralama alternatifinde malın mülkiyeti kiralayanda bulunmasına karşın kiralayan bu varlığı üretim faaliyetlerinde kullanmayacak aksine üretim faaliyetlerinde kullanması için kiracıya verecektir. Bu nedenle kiralayanın varlığı duran varlıklarında göstermesi hatalı olacaktır. Vergi kanunlarına göre amortismanı ve yeniden değerlemeyi duran varlığın sahibi yapabilecektir. Bu nedenle kiralayan bu avantajlardan yararlanamayacaktır.

3- Kur Riski

Kiracının karşılaşılabileceğı kur riski kiralayan için de bulunmaktadır. Özellikle enflasyonun yüksek olduğı ülkelerde finansal kiralama şirketi yatırım malını satın alırken para birimi ile elde ettiğı kira ödemelerinin para birimi arasındaki kur farklılıklarına katlanmak zorundadır.

¹³⁰ KOCAAGA, Köksal, "Türk Hukukunda Finansal Kiralama Sözleşmesi", Yetkin Yayın, Ankara, 1999, s.43.

4- Feshedilmezlik Riski

Finansal Kiralama Kanunu Madde 7'ye göre finansal kiralama sözleşmeleri en az dört yıl süre ile feshedilemezler. Bu daha önce açıklandığı üzere kiracı açısından dezavantaj yarattığı gibi kiralayan için de dezavantaj söz konusudur. Eğer sözleşme kiralayanda kaynaklanan bir nedenle kiracı feshedilirse bu durumda kiracı sözleşme konusu malı geri vermekle birlikte uğradığı zararın tazminini kiralayandan talep edebilir.

5- Hak ve Borçlarda Uyuşmazlık

Özellikle uluslar arası kiralamalarda sözleşme taraflarının yasal düzenlemelerinin farklılığı nedeniyle tarafların hak ve borçları da farklılıklar gösterecektir. Bu nedenle de taraflar arasında sorunlar ortaya çıkacaktır.¹³¹

2.5. Finansal Kiralamanın Amacı

Finansal kiralamanın amacı yatırımcıya orta vadeli finansman sağlamaktır.¹³²3226 sayılı finansal kiralama kanununun 1. maddesinde 'bu kanunun amacı, finansman sağlamaya yönelik finansal kiralamayı düzenlemektir.' denilmektedir.

Maddede geçen 'finansal sağlamaya yönelik' ifadesinde bu müessesenin esas itibari ile işletmelere yönelik olduğu sonucuna ulaşılabilir. Zira finansman kavramı işletmecilik biliminde ekonomik mal ve hizmet üreten firmalar için kullanılmaktadır. Bir tüketici açısından, bu kavram kullanılmamaktadır. Bu açıklamaların bir sonucu olarak, finansal kiralama müessesesinin, yatırıma ve üretime yönelik olarak düşünüldüğü sonucuna varılabilir. Esasen tüketime yönelik kiralama, zaten borçlar kanununda yer alan adi hasılat kirası hükümleri çerçevesinde yürütülmektedir. Bu bakımdan tüketime yönelik bir kiralama için finansal kiralama müessesine gerek duyulmazdı.

Her ne kadar finansal kiralama kanununda kiracıya yönelik herhangi bir sınırlama ve koşul getirilmemişse de kanunun amacının yatırımları hızlandırmak ve özellikle dışarıdan gelecek yatırım mallarını arttırmak için yatırımcılara bir nevi garanti sağlamak olduğu gerçeği göz önünde bulundurulursa, her hangi bir kişinin evine finansal kiralama yoluyla televizyon

¹³¹ İZMİRLİ Fatma, a.g.e. s.24-25

¹³² AZALTUN Murat, <http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2004054427.htm> 2009

alması veya bu yolla binek otomobil edinmesi bu kanunun amacına uygun bir durum değildir. Netice olarak bu kanunun amacı tüketici kredisi sağlamak değildir. Türkiye ekonomisi açısından tüketimi körükleyici bir etki yaratacak böyle sonuçların isteneceği düşünülemez. Ne var ki kanunda açıkça bunu yasaklayan bir hüküm bulunmamaktadır. Bu nedenlerle kiracı da bir vasıf aranması gerekliydi. Sözleşmenin konusu olan malın en azından kiracının işletmesi ile ilgili olması koşulu aranmalıydı. Oysa bu günkü düzenlemeyle herkes finansal kiralama sözleşmesini kiracı tarafını oluşturabilecek durumdadır. Nitekim finansal kiralama kurumları ülkemizde finansal kiralama yoluyla isteklileri kişisel bilgisayar, binek otomobili gibi. Tüketim malları sahibi yapmaktadırlar. Zira sistem tüketiciler açısından, cazibesini sürdürmektedir. Öyle ki, finansal kiralama yapan kurumlar, yıllık getiri oranlarını (tüketiciler açısından kira ödemelerini) belirlerken bankalardan esnek davranabilirler. Çünkü gider (BSMV) vergisi ve kaynak kullanımı destekleme fonu gibi tüketici kredilerine uygulanan ek yükler bulunmamaktadır. Görüşümüze göre finansal kiralama kanununun amacına uygun olmayan böyle bir uygulama isabetli bir yaklaşım olarak değerlendirilemez.¹³³

2.6. Finansal Kiralamanın Özellikleri

Bir finansman türü olan finansal kiralamanın kendine özgü bir takım özellikleri bulunmaktadır. Bunları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür:¹³⁴

- Finansal kiralamada mal satın alındıktan sonra teslim giderleri genellikle kiracı tarafından ödenmekte ve ilke olarak teslim ile birlikte ortaya çıkabilecek hasar da kiracıya ait olmaktadır.
- Kiracı, mal teslim alındıktan sonra leasing şirketinin temsilcisi sıfatıyla kendi hesabına kiralanan teçhizatı muayene ettirmekle yükümlüdür.
- Kiralanan varlığın montajını, işletilmesini, muhafaza ve bakımını kiracı üstlenmektedir.
- Kiracı kiralanan teçhizatın uygun olmayan koşullarda ve amaca aykırı olarak kullanılması halinde ortaya çıkacak zararı karşılamak zorundadır.
- Kiracının kiralanan teçhizatı başkasına devretmesi veya kiralaması ancak finansal kiralama şirketinin izni ile mümkündür.

¹³³ SÖYLER İlhami, a.g.e. s.53-54

¹³⁴ KARAKOÇ Güven, "Finansal Kiralama Şirketlerinin Özellikleri ve 4842 Sayılı Kanun Çerçevesinde Vergisel Boyutları", Vergi Raporu Dergisi, Sayı 65, Haziran-Temmuz 2003, s. 77-78

- Kiralanan teçhizatı yapmayı düşündüğü herhangi bir değişiklik için leasing şirketinin iznini almak zorundadır.
- Finansal kiralama şirketi tarafından tayin edilecek bir üçüncü kişi kiracının onayı olmadan kiralama süresi boyunca dilediği zaman, teçhizatın yerleştirilmesi, kullanılması ve bakımı ile ilgili olarak kontrolde bulunulabilmektedir.
- Kiracı, kiralanan teçhizatı kullanmasa bile kirayı ödemekle yükümlüdür.
- Finansal kiralama sözleşmesinde leasing şirketi üzerine kiralama konusu mal ile ilgili olarak doğan vergi, resim ve harçlar bu şirket tarafından ödenmektedir.

2.7. Finansal Kiralamanın Kriterleri

Herhangi bir sözleşmenin, daha doğrusu kira sözleşmesinin finansal kiralama sözleşmesi sayılabilmesi için uluslar arası kuruluşlarca veya ilgili ülkelerin yetkili otoritelerince bu konuda genel kabul görmüş bir takım kriterler geliştirilmiştir.¹³⁵

2.7.1. Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesinin Kriterleri

Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi, (International Accounting Standards Committee) tarafından yayımlanan 17 No'lu Uluslararası Muhasebe Standardına göre, eğer kiralama dönemi sonunda, kiralanan malın mülkiyetinin kiracıya geçip geçmeyeceğinden bağımsız olarak, mülkiyet ile ilişkili risk ve kazançlar büyük ölçüde kiracıya intikal ettiriliyorsa bu işlem bir finansal kiralama işlemi sayılmaktadır.

Anılan standarda göre ;¹³⁶

- Kira sözleşmesinde, kira süresi sonunda, mülkiyetin kiracıya devri ön görülüyorsa veya
- Kira sözleşmesinde kira süresinin sonunda kiracıya malı o tarihte beklenen piyasa fiyatının altında bir bedelle satın alma hakkı veriliyorsa veya
- Kira süre kiralanan malın tahmini ekonomik ömrünün en az % 75 'ini kapsıyorsa veya

¹³⁵ SÖYLER İlhami, a.g.e. s.27

¹³⁶ KOÇ Mehmet, a.g.e., s.6

- Kira süresi boyunca kiracının yapacağı ödemenin iskonto edilmiş bu günkü değerleri toplamı, kiralanan malın rayiç bedelinin en az % 90'ına eşitse yapılan işlem finansal kiralama işlemidir.

2.7.2. Avrupa Finansal Kiralama Birliğinin Kriterleri

Avrupa Finansal Kiralama Birliğine göre finansal kiralama; “Belirli bir süre için kiralayan ve kiracı arasında düzenlenen, üreticiden kiracı tarafından seçilip kiralayan tarafından satın alınana bir malın mülkiyetini kiralayanda, kullanımını ise kiracıda bırakan bir antlaşmadır”. Kiralanan malın kullanımı belirli bir kira karşılığında, belirli bir süre için kiracıya bırakılmaktadır.¹³⁷

2.7.3. Amerikan Federal Muhasebe Standartları Kurulunun Kriterleri

ABD’de finansal kiralama kriterleri, Amerikan Federal Muhasebe Standartları Kurulunca (Federal Accounting Standart Board) yayımlanan 13 No’lu standart ile belirlenmiştir. Buna göre;¹³⁸

- Kira süresi sonunda malın kiracıya devrinin ön görülmesi,
- Kira süresinin sonunda kiracıya malın düşük bir bedelle satın alma hakkının verilmesi,
- Kira süresinin kiralanan malın tahmini ekonomik ömrünün en az % 75’ini kapsamaması,
- Kiralama süresi boyunca kiracının yapacağı kira ödemelerinin iskonto edilmiş bu günkü değerini, kiralanan malın rayiç bedelinin en az %90’ına eşit olması,
- Kiralama sözleşmesinin konusu olan gayrimenkul malın, kirasının belirlediği özel ihtiyaçlar için satın alınması veya inşa edilmiş olması nedeniyle kiracıdan başka biri tarafından kullanılma ihtimalinin düşük olması,

hallerinden birinin varlığı durumunda yapılan kiralama işlemi finansal kiralama satılmaktadır.

¹³⁷ DURMUŞ Orhan, “Finansal Kiralama (Leasing) Nedir? Ne Değildir?”, Yaklaşım Dergisi, Ekim 1995 s.93

¹³⁸ SÖYLER İlhami, a.g.e., s.28

2.7.4. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulunun Kriterleri

17 No'lu Türkiye Muhasebe Standardının 8,9 ve 11. maddelerine göre;¹³⁹

- Kiralama işleminin sonunda varlığın mülkiyeti kiracıya devrediliyorsa,
- Kira sözleşmesi, kiracıya varlığı gerçek değerinin önemli ölçüde altında bir fiyata satın alma seçeneği sunuyorsa,
- Kira süresi, varlığın devredilemeyeceği durumunda da varlığın faydalı ömrünün büyük bölümünü kapsıyorsa,
- Kiralama işleminin başlangıcındaki kira ödemelerinin bu günkü değeri özde varlığın gerçeğe uygun değerini oluşturuyorsa,
- Finansal kiralama konusu varlığı her hangi bir önemli değişiklik yapmaya gerek duyulmadan yalnızca kiracı tarafından kullanılabilme özelliği varsa,
- Finansal kiralama sözleşmesinin kiracı tarafından feshi durumunda kiralayanın bu sözleşmeden oluşan zararları kiracı tarafından üstleniliyorsa,
- Finansal kiralama konusu varlığın hurda değerinde meydana gelen değişikliklerden dolayı kiracının kar ve zararları kiranın tespitinde dikkate alınılıyorsa,
- Kira tutarlarının, piyasa oluşan kira tutarlarının önemli ölçüde altında kaldığı durumlarda bile kiracının, kira dönemini ikinci kez sözleşme koşullarıyla devam ettirme olanağı varsa,
- Arsa ve arazilerin kiralanmasında eğer kira sözleşmesi sonunda mülkiyet hakkı kiracıya geçiyorsa,

yapılan kiralama işlemi finansal kiralama işlemi sayılır.

¹³⁹ KOÇ Mehmet, a.g.e. s.6-7

2.7.5. Vergi İdaresi Başkanlığının Kriterleri

Vergileme açısından hangi işlemlerin finansal kiralama sayılacağı esas itibari ile, Vergi Usul Kanunu'nun 01.07.2003 tarihinden itibaren yapılan finansal kiralama işlemlerine uygulanmak üzere 4842 sayılı Kanun'un 25. maddesi ile eklenen mükerrer 290. maddesi ile belirlenmiştir. Anılan Kanunun verdiği yetkiye istinaden Maliye Bakanlığı'nca yayımlanan 319 seri No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile de, hangi işlemlerin vergi kanunları uygulaması bakımından finansal kiralama işlemi sayılacağı ayrıntılı olarak belirlenmiştir.

Buna göre; kira süresi sonunda mülkiyet hakkının kiracıya devredip devredilmediğine bakılmaksızın, bir iktisadi kıymetin mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan riskler ile yararların tamamını veya tamamına yakınının belli bir dönemde bedel karşılığı kiracıya bırakılması sonuncunu doğuran kiralamarlar finansal kiralamalardır. Bu durumda,¹⁴⁰

- İktisadi kıymetin mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi,
- Kiracıyı kira süresi sonunda iktisadi kıymeti rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkının tanınması
- Kiralama süresinin iktisadi kıymetin ekonomik ömrünün %80'inden daha büyük bir bölümünü kapsamaması
- Sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bu günkü değerinin toplamının iktisadi kıymetin rayiç bedelinin %90'ından daha büyük bir değeri oluşturması,

hallerinden her hangi birinin varlığı durumunda yapılan kiralama işlemi finansal kiralama olarak kabul edilmektedir.

2.8. Finansal Kiralamanın Çeşitleri

Finansal kiralama işlemleri çeşitli ölçütlere göre sınıflandırmak mümkündür. En çok kabul gören sınıflama, finansal kurumların fonksiyonları açısından yapılmaktadır. Buna göre, kiralama, faaliyet kiralaması ve finansal kiralama olarak sınıflandırılabilir. Başka bir deyişle, kiracının ve kiraya verenin, ihtiyaçlarına ve kiralanan varlığın özelliklerine göre, farklı koşullar içeren kiralama sözleşmeleri düzenlemek mümkündür. Bu nedenle, literatürde ve

¹⁴⁰ SÖYLER İlhami, a.g.e. s.29-30

uygulamada kiralama ile ilgili terim birliği sağlanamamıştır. Hatta aynı ülkenin değişik yörelerinde bile değişik kavramlar kullanılmaktadır. Bazı kiralama şirketlerinin kendilerine özel kavramları vardır.

Bu çerçevede, bu çalışmada, anlaşılan ve çok sık kullanılan belli başlı kiralama türleri üzerinde durulacaktır.

2.8.1. Faaliyet Kiralaması

Sözleşmede belirtilmiş olan zaman dilimi için kiralamaya konu varlığı kullanma hakkı veren finansal kiralama türüdür. Öyle ki kiracı, kiralama konusu varlığa ait sahiplik haklarını ve sahiplik risklerini üstlenmezken bunları finansal kiralama şirketi üstlenir.¹⁴¹ Bu tür kiralamalar kiracıya sözleşme konusu varlığı ekonomik ömrünü kapsamayacak şekilde kullanma imkânı veren kiralamalardır. Kısa bir süre için yapılan kira sözleşmeleridir. Kiralama sözleşmelerinde öngörülen kira ödemeleri kiralayanın varlıkla ilgili tüm maliyetlerini karşılamakta yetersizdir. Bununla birlikte kiralama sözleşmeleri varlığın ekonomik ömründen daha kısa zaman dilimleri için düzenlenir ve kiralayın yenilenen kiralamalarla veya varlığı satarak maliyetlerini karşılamayı umar.¹⁴²

Bu tip kiralamalarda amaç teknolojik açıdan hızlı değişim gösteren malların kiracı tarafından geriye verilebilme olanağının yaratılmasıdır. Daha çok bilgisayar, otomobil, televizyon, büro makineleri gibi dayanıklı tüketim malları bu sözleşmelerin konusudur. Kiracının sorumluluğu sözleşme süresince üzerinde anlaşılan kirayı ödemektir. Kiralayanın sorumlulukları ise sözleşme süresince gerçekleştirilen bakım masraflarını karşılamak, geri alım tarihinde oluşabilecek eskime ve aşınma nedeniyle ortaya çıkacak olan fiyat değişikliği riskini üstlenmektir. Bu tür kiralamalarda sözleşmeyi iptal etme yetkisi kiracıya verilmiştir. Kiracı belirlenen süreler içerisinde gerekli ihbarları yaparak sözleşmeyi süresi dolmadan önce iptal edebilir. Genellikle kiraya verilen malın üreticisi tarafından kullanılan finansal kiralama türüdür. Dünya çapında IBM firması faaliyet kiralaması tekniğini başarıyla kullanan öncü firmalardandır.

¹⁴¹ DYCKMAN, Thomas R. DUKES, Roland, E., DAVIS, Charles J., "Intermediate Accounting", Fourt Edition, Irwin McGrawhill, 1998, s. 823.

¹⁴²BRIGHAM, Eugene F., GOPENSKI, Louis C., EHRHARLD, Michael C., "Financial Management", Dryden Pres, Ninth Edition, 1999, s. 736.

2.8.2. Finansal Kiralama

Varlığa sahip olmanın getirdiği tüm fayda ve sakıncaların kiracıya transfer edildiği kiralama türüdür.¹⁴³ Kiralanan varlığın mülkiyeti kiralayanda kalması koşuluyla kullanım hakkının kiracıda bırakıldığı uzun süreli bir kiralama türüdür. Bu tür kiralamada kira süresi varlığın ekonomik ömrünün tamamını ya da büyük bir bölümünü kapsamaktadır. Tarafların aralarında yapmış oldukları sözleşmede belirttikleri dönem sona ermeden sözleşme feshedilemez. Genellikle makine, gemi, bina, teçhizat gibi yüksek fiyatlı yatırımların finansmanında kullanılır. Kiracı kiralama süresince malın kullanımından kaynaklanan tüm masraf ve riskleri üstlenmektedir.

IASC tarafından yayımlanan 17 No'lu Uluslararası Muhasebe Standardı'na göre;

- Kira sözleşmesinde, kira süresi sonunda, mülkiyetin kiracıya devri öngörülüyorsa veya
- Kira sözleşmesinde kira süresi sonunda kiracıya malı o tarihte beklenen piyasa fiyatının altında bir bedelle satım alma hakkı veriliyorsa veya
- Kira süresi kiralanan malın tahmini ekonomik ömrünün en az % 75'ini kapsıyorsa veya
- Kiralama süresi boyunca kiracının yapacağı ödemelerin ıskonto edilmiş bugünkü değerleri toplamı, kiralanan malın rayiç bedelinin en az % 90'ına eşitse yapılan işlem finansal kiralama işlemi olarak kabul edilmiştir.

Finansal kiralama, operasyonel kiralamadan su nedenlerle ayrılır;

- Bakım hizmeti sağlanmaz
- İptal edilemez
- Kiralayanın varlıkla ilgili tüm maliyetleri karşılanır.¹⁴⁴

¹⁴³ HANSON, Ernet I., HAMRE, James C., WALGENBACH Paul H., "Financial Accounting", Dryden Pres, Seventh Edition, 1992, Florida, s. 381.

¹⁴⁴ BRIGHAM, Eugene F., GOPENSKI, Louis C., EHRHARLD, Michael C. a.g.e., s. 737

2.8.3. Dolaylı- Dolaysız Kiralama

Dolaylı kiralama işlemlerinde ise, yapımcı veya satıcı ile finansal kiralamayı alan arasına üçüncü bir kişi, yani bir leasing şirketi girmekte, böylece ortaya üçlü bir ilişki çıkmaktadır. Bir finansal kurumu olan leasing şirketi, malı (kiracının talebi üzerine kiracının ön gördüğü satın alma sözleşmesine uygun olarak) satıcıdan satın alır, kullanması veya yararlanması için kiracıya belirli dönemlerde kararlaştırılan kiralama bedellerinin ödemesi karşılığında verir.

Dolaysız kiralama işlemlerinde, bir üretici veya satıcı, kiralama işlemini araya bir başka kişi koymadan kendisi gerçekleştirir. Dolaysız kiralamada, iki taraf bulunmaktadır. Bir taraf üretici (satıcı), diğer taraf ise kiracıdır. Bu halde satıcı, aynı zamanda “kiralayan” sıfatı taşımakta ve araya finansal kiralama şirketi girmeden finansal kiralama işlemi gerçekleştirilmektedir.¹⁴⁵

2.8.4. Taşınır-Taşınmaz Kiralama

Taşınır kiralamada her türlü taşınır mallar için finansal kiralamayı kapsamakta iken taşınmaz kiralamada ise bir taşınmazın alımı veya kiralanması yanında arsa, arazi gibi taşınmazlar üzerine bina yapılması ve binanın mülkiyetinin finansal kiralama şirketine kalmak üzere kiralanmasıdır.

2.8.5. Brüt-Net Kiralama

Finansal kiralama giderlerinin karşılanması açısından yapılan ayrıma göre, kiralanan varlığın, bakım, onarım ve benzeri masrafları ile vergi, resim ve harçlarının finansal kiralama şirketi tarafından ödenmesi durumunda brüt kiralama anlaşılmaktadır.

Kiralanan varlığın, kullanımıyla ilgili tüm giderler, kiracıya ait ise ve kira bedelleri içinde varlığın bakım giderleri bulunmuyorsa, bu tür kiralamaları, net kiralama olarak ifade edilmektedir. Finansman kiralamalar genellikle net kiralama olarak düzenlenir.¹⁴⁶

¹⁴⁵ KUNTALP, Erden. “Finansal Kiralama Kanunu’na Göre Finansal Kiralama (Leasing) Tanımı ve Hükümleri”, TBB, Ankara 1988, s. 10

¹⁴⁶ CEYLAN Ali KORKMAZ Turhan, Finansal Teknikler Ekin Basım Yayım, İstanbul 2008, s.118

2.8.6. Birinci El- İkinci El Kiralama

Birinci el kiralama olan mallar önceden kullanılmamıştır. İkinci el kiralamada ise mallar önceden kullanılmış olmaktadır.

2.8.7. Yatırım Malları- Tüketim Malları Kiralama

Finansal kiralama sözleşmesinin konusunu yatırıma yönelik mallar oluşturuyorsa yatırım malı kiralaması olarak adlandırılır. Finansal kiralama sözleşmesinin konusunu tüketime yönelik mallar oluşturuyorsa tüketim malı kiralaması söz konusudur.

2.8.8. Özel Kiralama

Özel kiralamada finansal kiralama konusu mallar kiracının ihtiyacına göre özel olarak imal edilmektedir. Bundan dolayı bu malların finansal kiralama şirketi için ikinci el değerleri çok düşüktür. Bu tür finansal kiralama sözleşmesinde süre sonunda finansal kiralama konusu malların mülkiyetinin kiracıya geçmesi şartı bulunmaktadır.

2.8.9. Kaldıraçlı Kiralama

Kaldıraçlı kiralamar kredili veya dolaylı kiralamar olarak da adlandırılmaktadır. Çok büyük miktarda finansman kaynakları gerektiren finansal kiralama durumlarında, finansal kiralama şirketinin kiralama konusu malı satın almak amacıyla gerekli olan fonları başka bir kredi kurumundan sağladığı finansal kiralama yöntemidir.¹⁴⁷

Kaldıraçlı kiralamanın özelliği az miktarda parayı riske atarak yüksek maliyetli bir malın sahiplik haklarının ele geçirilmesidir. Bu kiralama yönteminde finansal kiralama konusu olan mal, krediye karşılık birinci dereceden rehinlidir. Kira bedelleri ve yatırımcı şirkete verilen avantajlar, ilgili kuruluşlar için borca karşılık güvence oluşturmaktadır. Kiralayanın mali aracı kurumundan aldığı borcun anapara ve faiz ödemeleri kiracının ödediği taksitlerle karşılanmakta ve kullanılan borcun vadesi ile kiralama dönemi arasında paralellik bulunmaktadır.¹⁴⁸

¹⁴⁷ YÜCETAŞ BORAN, Nazan.;KURDOĞLU, Sedat. “Finansal Kiralamanın Muhasebeleştirilmesi ve Vergisel Boyutu” Vergi Sorunları, :Sayı 142, Temmuz 2000, s.115

¹⁴⁸ TOROSLU Vefa M. a.g.e. s.92

2.8.10. Satış ve Geri Kiralama

Satış ve geri kiralama bir teçhizat sahibinin kendi teçhizatını yaklaşık olarak pazar değerinde satmak için bir finansal kiralama şirketiyle anlaşması ve aynı anlaşmayla söz konusu teçhizatı önceden belirtilmiş bir oranda belli bir süre için satın alandan geri kiralayan bir düzenlemedir.³² Tesisin satılması ile işletme yatırım malına bağlanmış olan sermayeyi çözerek elde ettiği likiditeyle nakit sıkıntısına çözüm bulur.¹⁴⁹

Bu finansal kiralama yöntemi, iki nedenden ötürü gelişmiştir. Bunlardan ilki, finansman gereksiniminin fazla olduğu veya yeni kredilerin sağlanamadığı dönemlerde finansman gereksinimini gidermek için geliştirilmiştir. Ülkemizde öz kaynak yetersizliğinin firmalar açısından önemli bir sorun olmasından ötürü satış ve geri kiralama önemli bir finansman kaynağı olarak karşımıza çıkar. Bu yönteme başvurulmasını gerekli kılan ikinci neden ise teknolojik gelişmeyi yakalamak için eldeki taşınır veya taşınmaz malların değeri düşmeden satış imkânını bulma gereksinimidir.¹⁵⁰

2.8.11. Satışa Yardımcı Kiralama

Satıcı firmalar müşterilerine vadeli satış seçeneklerinin yanı sıra finansal kiralama seçeneğini de sunmaktadır. Müşterinin finansal kiralamayı tercih etmesi durumunda işlemler normal kiralama işlemlerinde olduğu gibi devam eder.

2.8.12. Kapalı – Açık Uçlu Kiralama

Finansal kiralama dönemi sonunda finansal kiralamaya konu olan malın finansal kiralama şirketine ait olduğu ve yatırımcı şirketin mala sahip olma hakkını içeren finansal kiralama çeşidine “Kapalı Uçlu Finansal Kiralama” adı verilir. Yatırımcı şirketin sözleşmede yer alan şartlara uyması halinde, finansal kiralamaya konu olan malın yatırımcı şirkete devredilmesini içeren finansal kiralama çeşidine “Açık Uçlu Finansal Kiralama” adı verilir.¹⁵¹

¹⁴⁹ KARABULUT, Recep. “Assessment of Leasing Practice in Turkey”, Doktora Tezi, Department of Industrial Technology University of Bradford, 1995, s.42-43

¹⁵⁰ YÜCETAŞ BORAN, Nazan; KURDOĞLU, Sedat. a.g.e.,115

¹⁵¹ ERGÜL, Nuray; DUMANOĞLU, Sezai. a.g.e., s. 32

2.8.13. Yüzde Kiralama

Yatırımcı şirket, kira bedellerine ilave olarak bir önceki dönem gelirinden bir yüzde ile hesaplanan kâr payını kira olarak ödeme zorunluluğunun bulunduğu finansal kiralama çeşidine denir.

Finansal kiralama şirketi kâr payının kârı önceden belirlenmiş minimum bir miktarın üzerine çıkması durumunda yatırımcı şirketten ek ödeme talebinde bulunulur. Bu tür finansal kiralama sözleşmelerinin yapılış nedeni finansal kiralama şirketlerinin kendilerini enflasyon riskine karşı koruma çabalarıdır.¹⁵²

2.8.14. Kısa Süreli- Uzun Süreli Kiralama

Kiralama süresinin üç yıla kadar devam ettiği kiralamalar kısa süreli kiralamalardır. Kiralama süresinin üç yıldan uzun sürdüğü kiralamalar ise uzun süreli kiralamalar adını alır.

2.8.15. Döner – Devresel Kiralama

Döner kiralamada finansal kiralama konusu malın teknolojik sözleşme süresinden daha kısa olması nedeniyle malın belirli bir süre sonra değiştirilmesi öngörülmektedir. Devresel kiralamada ise böyle bir şey söz konusu değildir. Aynı mal sözleşme süresi boyunca kiracı tarafından kullanılmaktadır.¹⁵³

2.8.16. Değiş- Tokuş Kiralamaları

Yatırımcı şirketin büyük oranda harcama gerektiren varlıklarını yenilemek istediğinde, elindeki varlığı bir başka varlıkla değiştirme olanağı tanıyan finansal kiralama çeşidine denir. Değiş-Tokuş kiralamaları yasal engeller nedeniyle bu çeşit finansal kiralama işlemine nadiren başvurulur.¹⁵⁴

¹⁵² TOROSLU, Vefa., "Leasing İşlemleri ve Muhasebesi", Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. I. Basım İstanbul 2000, s. 13

¹⁵³ TOROSLU Vefa M. a.g.e. s. 93

¹⁵⁴ KEÇE, Fulya. "Kiralama-Leasing Türkiye Uygulaması", İTÜ Yüksek Lisans Tezi, Şubat 1992, s. 17

2.8.17. İyileşen Kiralama (Upgrade Leasing)

Değiş-tokuş kiralamaya benzemektedir. İyileşen kiralamada eski makine ve teçhizat tamir ve bakım masraflarından dolayı değil teknolojik gelişmen dolayı yenisi ile değiştirilmektedir.

2.8.18. Tesis Kiralama (Plant Leasing)

Tesis kiralamasında belirli bir varlık değil bir tesis veya işletme uzun süreli olarak kiralanmaktadır.

2.8.19. Geniş Kapsamlı Kiralama (Blanket Leasing)

Geniş kapsamlı kiralamada belirli bir mala ilişkin finansal kiralama sözleşmesi yapılmamaktadır. Burada finansal kiralama şirketi ile kiracı arasında bir çerçeve antlaşması yapılmaktadır. Bu anlaşma çerçevesinde kiracıya belirli tutara kadar alternatifler sunulmaktadır. Bu yöntemde kiracı finansal kiralama konusu olacak malı seçme konusunda daha esnek davranabilmektedir.¹⁵⁵

2.8.20. Deneme Süreli Kiralama (Trial period Leasing)

Deneme süresi kiralamada yapılan finansal kiralama sözleşmesinde kiracıya altı ay ile bir yıl arasında deneme süresi tanınır. Bu sayede kiracı finansal kiralama konusu malın seçiminde hata yapıp yapmadığı konusunda değerlendirme yapma olanağına sahip olup ve sözleşmenin devam edip etmeyeceğine karar verir.¹⁵⁶

2.8.21. İş Ortaklığı İle Kiralama (Joint Venture Leasing)

Ekipmanın pahalı olması sebebiyle tek kişinin kiralama sözleşmesinin yükümlülüklerini yerine getiremeyeceği durumlarda birkaç kişi ya da kurumun bir araya gelerek yatırıma ortak olarak gerçekleştirdikleri kiralama türüdür. Bu çeşit kiralama, tüm

¹⁵⁵ TOROSLU Vefa M. a.g.e. s. 94

¹⁵⁶ TOROSLU Vefa M. a.g.e. s. 94

sorumluluğu üstlenecek birden çok esas borçlu tercih eden bankalar tarafından kullanılmaktadır.¹⁵⁷

2.8.22. Tam Ödemeli Kiralama

Tam ödemeli kiralamada, finansal kiralama şirketinin kiracı ile yaptığı sözleşme çerçevesinde yapılacak kira ödemeleri, sadece finansal kiralamaya konu olan malın satın alınması için yapılmış olan yatırım harcamalarını değil burada kullanılan fonların alternatif getirilerini de kapsamaktadır.

2.8.23. Tam Ödemesiz Kiralama

Tam ödemesiz kiralamada finansal kiralama sözleşmesinin iptal edilemeyen dönemi içindeki kira bedelleri toplamı finansal kiralama konusu malın finansal kiralama şirketine maliyetini karşılamaktadır.

2.8.24. Seken Ödemeli Kiralama (Skipped Payment Leasing)

Seken ödemeli kiralama, finansal kiralama konusu olan malın yılın belirli dönemlerinde kullanılmadığı durumlarda kullanılır. Bu dönemde finansal kiralama sözleşmesi, kira ödemelerinin malların kullanıldığı dönemlerde yapılması kullanılmadığı dönemlerde yapılmaması şeklinde düzenlenir.¹⁵⁸

2.8.25. Yurtiçi Kiralama

İhtiyaç duyulan yatırım malının, Türkiye’den veya dünyanın herhangi bir yerinden Finansal kiralama şirketi tarafından satın alınarak kiralanmasıdır. Yurtiçi Kiralama Sözleşmesinde iki taraf da yurt içindedir. Bununla birlikte kiralanan makine ve teçhizatın başka bir ülkede üretilmesi mümkündür. 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu’na göre

¹⁵⁷ ŞAHİN, Abdülkadir. “Yatırımların Finansmanında Finansal Kiralamanın Rolü ve BankaKredisi İle Karşılaştırılması Analizi”, Yüksek Lisans Tezi İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1995, s.16

¹⁵⁸ TOROSLU Vefa M. a.g.e. s. 94

yurtiçinde yapılacak kiralama işlemleri ülkemizde ancak bahsi geçen kanun hükümlerine göre izin alınarak kurulmuş şirketler veya şubeleri tarafından yapılabilmektedir.¹⁵⁹

2.8.26. Uluslararası Kiralama

Herhangi bir yatırım malının, yurt dışında yerleşik bir Finansal kiralama şirketi tarafından satın alınarak kiralanmasıdır. Bu tür işlemlerde, Türkiye'deki Finansal Kiralama Şirketi aracılık işlevini görmektedir.

Uluslararası kiralamada, farklı ülkelerin sağladığı bir takım imkânlardan yararlanılarak daha uygun şartlarda kiralama işlemi yapılabilmektedir. Tüm ülkelerin vergi, yatırım ve teşvik düzenlemeleri farklıdır. Kiracı ve kiralayanın kendi ülkelerinde yatırımcı kabul edilmeleri ve yatırım indirimi ve teşviklerden ayrı ayrı yararlanabilme imkânı uluslar arası kiralama türünü daha çekici hale getirmiştir. Uygulamada iki kez vergi avantajı sağlayan kiralamalar (double dip leasing) olarak adlandırılmaktadır.¹⁶⁰

2.9. Finansal Kiralamada Taraflar

Finansal Kiralama işleminde kiracı (lessee), kiralayan (lessor) ve satıcı firma (supplier) olmak üzere üç taraf bulunmaktadır.

2.9.1. Kiralayan (Lessor)

Finansal Kiralama şirketi olarak da adlandırılır. Kiracı tarafından seçimi yapılan malı üreticisinden veya satıcısından alarak finansal kiralama sözleşmesi çerçevesinde kiracıya kiralayan şirkettir.

Kiralayan, sözleşme koşulları altında kiracı tarafından kullanılacak varlığa sahip olan kişi veya kuruluştur.¹⁶¹ 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'na göre finansal kiralama işlemlerini Finansal Kiralama Şirketleri, Özel Finans kurumları, Yatırım ve Kalkınma Bankaları yapabilmektedir. Ancak 4842 sayılı Kanunla Vergi Usul Kanunu'nun (VUK)

¹⁵⁹ AKÇA Ali, "Finansal Kiralama ve Türkiye'de Gelişimi", Hazine ve Dış Ticaret Dergisi, Sayı:8, Ankara, 1991.s.3

¹⁶⁰ ERDOGAN Bayram, "Finansal Kiralama (Leasing) Uygulamaları ve Finansal Kiralama Şirketlerinin Pazarlama Stratejileri", Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1999, s.21

¹⁶¹ LARSON, Kermit D., Paul B. MILLER, "Financial Accounting", Fifth Edition, 1992, Boston, s.473.

mükerrer 290. maddesi hükmüne göre yapılan finansal kiralama işlemlerinde, kiralayanın bu sayılan kurumlardan biri olması şartı aranmamıştır. Bu nedenle VUK hükümlerine göre yapılan finansal kiralamalarda kiralayan herhangi biri olabilecektir.¹⁶²

2.9.2. Kiracı (Lessee)

Kiracı, sözleşme koşulları altında varlığın kullanım hakkını elde eden kişi veya firmadır.¹⁶³ Hukuki işlem yapabilme yeteneğine sahip olan tüm gerçek veya tüzel kişiler kiracı olabilmektedirler.

2.9.3. Satıcı (Supplier)

Satıcı veya üretici ise finansal kiralamaya konu olan malı finansal kiralama şirketine satan taraftır. Satıcılar yurt içinde ve yurt dışında bulunabilir ve malın üreticisi ya da sadece satıcısı durumunda olabilirler.¹⁶⁴

2.10. Finansal Kiralamanın Konusu Olan Mallar

Finansal Kiralama Kanunu'nun 5. maddesine göre tüm taşınır ve taşınmaz mallar finansal kiralama sözleşmesine konu olabilir. Buna karşın patent gibi fikri ve sınaî haklar kiralama sözleşmelerine konu olamazlar. Finansal Kiralama sözleşmelerine konu olamayacak haklardan bazıları; markalar, ticari unvanlar, telif hakları, modeller ve lisans haklarıdır. Ancak ülkemizde bilgisayar kullanımı ve teknolojisinin giderek yaygınlaşması nedeniyle yazılım ve program kiralama ortaya çıktığından söz konusu hüküm bu ihtiyacın karşılanmasına engel oluşturmaktadır. Bu düzenlemenin değiştirilmesinin kaçınılmaz olduğu bir gerçektir.¹⁶⁵

Finansal Kiralama sözleşmelerine konu olabilecek malların genel özellikleri şunlardır;¹⁶⁶

- Bir yıldan fazla kullanılabilirlikleri
- Bağımsız olarak kullanım olanaklarının bulunması
- Bir malın mütemmim cüzü veya teferruatını teşkil etmemeleri

¹⁶²TUGLU, Ali, ATİLA, Özkan, "Finansal Kiralama İşlemleri", Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2007, s. 19-20.

¹⁶³ LARSON, Kermit D., Paul B. MILLER, a.g.e., s.473.

¹⁶⁴ TOROSLU, Vefa M., "Leasing İşlemleri ve Muhasebesi", İstanbul: Etibank Yayınları, 1998, s.6

¹⁶⁵KUNTALP, Erden, "Finansal Kiralama Kanunu'nun Uygulanmasında Ortaya Çıkan Sorunlar", Leasing Dünyası Bülteni, Sayı 16, Ağustos 2006, s. 7-8.

¹⁶⁶ TOROSLU Vefa M., a.g.e. s.87

- Sarf malzemesi niteliğinde bulunmamları
- Kiracıdan sözleşmesinin sonunda asli niteliği bozulmadan iade edilmelerinin mümkün olması

Sayılan tüm bu özellikleri ve Finansal Kiralama Kanunu göz önüne alındığında finansal kiralama sözleşmelerine konu olabilecek malları şöyle sıralayabiliriz;¹⁶⁷

- Fabrika ya da ticari amaçlı kullanılacak gayrimenkuller,
- Tarla,
- Otomobil, minibüs, panelvan, otobüs, kamyonet ve kamyonlar,
- Traktör, biçerdöver, pamuk toplama makinesi, balyalama makinesi gibi tarım makineleri
- İş ve inşaat makineleri,
- Üretim hatları ve imalat makineleri,
- Bilgisayar ve ofis ekipmanları,
- Matbaa ve ambalaj makineleri,
- Tıbbi cihazlar ve hastane donanımları,
- Tekstil makineleri,
- Isıtma, soğutma, havalandırma ekipmanları,
- Elektronik ve optik cihazlar,
- Mağaza, market, otel ve restoran donanımları,
- Çamaşırhane, kuru temizleme, temizlik ekipmanları,
- Fotoğrafçılık ekipmanları,
- Ses ve görüntüleme sistemleri gibi amortismanına tabi her türlü yatırım malıdır.

Finansal kiralama ile bu varlıkların hukuksal sahibi ile ekonomik sahibi birbirinden ayrılmış olmaktadır.¹⁶⁸

¹⁶⁷ <http://www.ziraatleasing.com.tr/Content.aspx?ContentID=4>, (12 Eylül 2009)

¹⁶⁸ EMİROĞLU, Akif, "Ticari Açıdan Yatırım Projeleri Planlaması, Hazırlanması, Finansmanı, Yönetimi, Değerlendirilmesi ve Tevsiki", Ekin Kitabevi, İstanbul, 2002, s. 195

2.11. Finansal Kiralamanın İşleyişi

Finansal kiralama işlemlerindeki aşamalar sırasıyla aşağıdaki gibi gerçekleşir.¹⁶⁹

- Yatırımcı şirket (kiracı) yatırım malını veya tüketim malını seçer ve finansal kiralama şirketi ile temasa geçerek, malla ilgili fiyat ve teslim şartlarını içeren bir ön anlaşma yapar.
- Yatırımcı şirket proje finansman aşamasına geldiğinde finansal kiralama şirketine başvurur.
- Finansal kiralama şirketi, yatırımcı şirketin mali yapısını, nakit akışını ve yatırım malını özellikleri göz önünde bulundurularak kabul edilebilir bir teklif verir.
- Finansal kiralama şirketi ile yatırımcı şirket arasında noter tasdikli ve asgari 4 yıllık bir finansal kiralama sözleşmesi imzalanır.
- Finansal kiralama şirketi gerekli gördüğü durumlarda yatırımcı şirketten teminat talep edebilir.
- Yatırım teşvikli bir yatırım olması halinde finansal kiralama sözleşmesi imzalandıktan sonra finansal kiralama şirketi ile yatırımcı şirket birlikte Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığına başvurarak teşvik belgesinin finansal kiralama şirketine devredilir.
- Finansal kiralama şirketi, satıcı-üretici şirkete ödeme yaparak aralarında yaptıkları sözleşme doğrultusunda malı yatırımcı şirkete teslim eder.
- Finansal kiralama sözleşmesine konu olan mallar yatırımcı şirketin adına en uygun şartlar ile sigorta edilir.
- Yatırımcı şirket finansal kiralama sözleşmesinde belirlenen kira bedeli ile sözleşme süresince mala ait sigorta, bakım ve onarım giderlerini ödemekle yükümlüdür.

¹⁶⁹ ERGÜL N. DUMANOĞLU S. a.g.e. s.17-18

- Sözleşme süresi sonunda yatırımcı şirket malın o tarihteki piyasa fiyatının altında bir fiyatla sözleşmeye konu olan malı satın alabilir. Fakat bu işlemin gerçekleşebilmesi için bu konu ile ilgili maddenin sözleşmede yer alması gerekir. Yatırımcı şirket sözleşme sonunda malı satın almak istemeyip, malı düşük bir kira bedeli ile kiralamak isteyebilir. Bu durumda, finansal kiralama şirketi kabul ederse daha düşük bir kira karşılığında sözleşmenin süresini uzatabilir veya yatırımcı şirket sözleşme süresi sonunda malları finansal kiralama şirketine iade eder.

2.12. Finansal Kiralama Süreci

2.12.1.Kiralama Yönteminin Tanıtılması

Finansal kiralama şirketleri, potansiyel müşterilerine kiralamanın tüm olanaklarını tanıtmaktadır.

2.12.2. Kiralama Şartlarının Müzakeresi

Kiralanacak mal veya mallar ile müşterinin ödeme olanakları, kiralamanın ana koşul ve yükümlülükleri, bu aşamada müzakere edilmektedir.

2.12.3. Başvuru

Kredi taleplerinde olduğu gibi, finansal kiralama şirketine müracaat eden müşteri, başvurusunun değerlendirilmesi için gerekli bilgileri vermektedir. Kredi talebi ile finansal kiralama başvurusu arasındaki en önemli fark, kiralama şirketinin olanakları çerçevesinde işletmeye uygun bir ödeme planının sunulmasıdır.

2.12.4. Değerlendirme

Finansal kiralama işleminde, bankalardan sağlanacak finansmandan farklı bir değerlendirme söz konusu değildir. Kiralanacak mal tutarının küçük olması ve müşterinin kiralama şirketi tarafından iyi tanınması durumunda, tüm değerlendirmeler bir veya iki hafta içinde sonuçlandırılmaktadır.

2.12.4.1. Teknik Değerlendirme

Uygulamada, bazı kiralama şirketleri, çok az teknik eleman çalıştırmaktadır. Teknik değerlendirme, genellikle, kiracı ve üretici işletmeden sağlanan bilgilerle yapılmaktadır. Kiralanacak malın dönem sonu değerinin tahmini önemli olduğundan, kiralama şirketlerinde çalışan teknik elemanlar, kiralamaya konu malların teknolojik ve muhtemel dönem sonu değerlerinin tahmini ile ilgili çalışmalar yapmaktadır.

2.12.4.2. Mali Değerlendirme

Mali değerlendirme ile müşterinin kiralama döneminde doğacak yükümlülükleri yerine getirip getiremeyeceği araştırılmaktadır. Bu nedenle, aynen bankalardan sağlanan kredilerde olduğu gibi, önce müşterinin geçmiş mali performansı ve mevcut mali durumu araştırılmakta, daha sonra, kiralama dönemi içindeki muhtemel mali performansı tahmin edilip, değerlendirilmektedir.

Mali analiz sırasında, müşterilerin kiralamadan doğacak, ilave mali yükümlülükleri de banka finansmanındaki borç itfa tablolar gibi hesaplara yansıtılmaktadır. Eğer varsa, özel şartlar da değerlendirme kapsamına alınmaktadır. Mali analiz sonuçlarına göre; müşteriye çeşitli kiralama alternatifleri sunulmaktadır.

2.12.5. Sözleşmenin Yapılması

Kiralama sözleşmeleri, taraflar arasında tüm koşullar üzerinde anlaşma sağlandıktan sonra imzalanmaktadır. Eğer, kiralama uygulamasında teminat söz konusu ise bu aşamada, müşterinin kiralamaya ilişkin tüm teminatları, kiralama kuruluşuna vermesi gerekmektedir. Finansal Kiralama Kanunu'na göre, Türkiye'de sözleşmeler noterler tarafından düzenlenmektedir. Ayrıca, kiralanacak malın türüne göre, özel sicile veya tapuya tescil yapılmaktadır.

2.12.6. Kiralanacak Ekipmanın Tedariki

Kiralanacak, makine teçhizat, müşteri tarafından seçilir. Ayrıca, malın fiyatı da kiracı tarafından belirlenir. Başka bir deyişle, kiralama şirketi, genellikle, mal seçimi ve pazarlık işlerine karışmaz.

2.12.6.1. Yerli Ekipman Tedariki

Makine ve teçhizat yurt içinden sağlanacaksa, ilk adım olarak, satıcı ve kiracı arasında bir sözleşme yapılmalıdır. Bu sözleşmeden sonra, kiracı, malın seçimini ve pazarlığını yapar. Malı seçen ve pazarlığını yapan kiracı, kiralama şirketine gerekli bilgileri verir. Kiralama şirketi satıcıya ödemeyi yaptıktan sonra, kiracı malı teslim alır.

2.12.6.2. İthal Ekipman Tedariki

Kiralanacak malın ithali durumunda, gerekli ithal müsaadesinin alınması, akredif açılması, sevk evrakının teslim alınması, gümrük ve benzeri vergilerin ödenmesi, kiralama şirketinin sorumluluğundadır.

İthal ile ilgili işlerin takibinde, müşterinin bir fiil gayret göstermesi, olayları çabuklaştırma açısından genel bir uygulamadır. İthal ekipmanın, montaj ve devreye alınmasından kiracı sorumludur.

2.12.7.Kiralama Sözleşmesinin Revizyonu

Müşteri ile kiralama şirketi arasında yapılan sözleşmede, belirlenen şartların, ekipman tedariki aşamasında gerçekleşmemesi durumunda, sözleşmenin revizyonu gerekir. Çünkü kiralamaya ilişkin hesaplamalar, kiralamaya konu malın, toplam satın alma maliyetine dayandırılmaktadır. Bu nedenle, tedarik süresinin uzaması veya aynı dönemde meydana gelebilecek fiyat, gümrük vergisi gibi maliyet kalemlerindeki değişikliklerin, maliyete getireceği ilavelerin, kiralama sözleşmesine dâhil edilmesi gerekmektedir.

2.12.8. Sözleşmenin İcrası ve İzleme

Kiracı tarafından, kiralamaya konu ekipman veya ekipmanların, montajı ve devreye alınmasından sonra, kiralama sözleşmesi tüm yükümlülükleri ile devreye girmektedir. Böylece, finansal kiralama şirketinin müşteriye izleme faaliyeti de başlamaktadır. Müşterinin izlenme derecesi, kiralama ile yüklenilen riske ve müşterinin güvenilirliğine göre değişmektedir.

2.12.9. Kiralama Sözleşmeleri

Kiralama sözleşmeleri, kiralama işlemi ile ilgili tarafları, malları, tarafların yükümlülüklerini ve benzeri konuları içeren ve taraflarca kabul edilip imzalandıktan sonra yürürlüğe giren anlaşmalardır. Kiralama sözleşmeleri ile kredi sözleşmeleri arasında çok önemli farklılıklar yoktur. Bir kiralama sözleşmesi aşağıdaki belirtilen konuları içerir.

- Kiralanan ekipman veya ekipmanları,
- Kiralama süresini,
- Kira ücretleri ve ödeme dönemlerini,
- Kiralanan ekipmanların bakımını,
- Sigortayı,
- Dönem tamamlamadan müşterinin anlaşmayı feshine ilişkin cezai hükümleri ve teminatları,
- Sözleşmenin sona ermesini.

2.12.9.1. Kiralanan Ekipmanın Tanımı

Kiralanan ekipmanın marka, model ve karakteristiklerinin tama olarak tanımlanması gerekir. Çünkü kiralama sözleşmeleri, ekipmanın kullanım hakkını ve şartlarını belirlemek amacıyla hazırlanmaktadır. Bu nedenle, söz konusu ekipmanın, öncelikle açık bir tanımının yapılması, ekipmanın müşteri tarafından kira süresince başka bir ekipman ile değiştirilmesini veya üçüncü şahıslara satışını da önleyebilir.

2.12.9.2. Kiralama Süresi

Kiralama süresi, kiralama koşullarının tümünü etkileyen önemli bir unsurdur. Kiralama süresi, montajın tamamlanıp, ekipmanın devreye alındığı başlangıç tarihi ile kiralama anlaşmasının bittiği tarihleri kapsar. Kiralama süresinin tespitinde, kira ödemelerinin tutarı, ödemelerin dönem başı veya dönem sonu yapılması önem taşır.

2.12.9.3. Kira Tutarı

Kiralama şirketi, kaynak maliyeti ve giderlerine ek olarak, belirli bir kar elde etmeye çalışır. Bu nedenle, kiralama şirketi, müşterinin ödeme taleplerini ve kiralama uygulamasında mevcut diğer hususları dikkate alarak, kira ödeme planı hazırlar.

Kiralama ile ilgili, nakit girişlerinin bugünkü değerini hesaplamak için kullanılacak iskonto oranı belirlenirken, kaynak maliyetine, kiralama şirketinin genel yönetim gider payı ve kar marjı dâhil edilmelidir. Ancak sağlanan vergi ve benzeri avantajlardan, müşteriye kullandırılacak olan kısım, iskonto oranından düşülmelidir. Kira tutarı sabit veya değişken olarak belirlenebilir.

Sabit kira tutarı, kiralama süresi içerisinde kira ödemelerinin sabit olmasıdır. Enflasyonun olmadığı ülkelerde, sabit kira ödemeleri kolayca uygulanabilir. Enflasyonun hüküm sürdüğü ekonomilerde ise, kaynak maliyetindeki değişkenlik, sabit tutarlı kira sözleşmelerinin yapılmasını engellemektedir.

Değişken kira tutarı, sabit kira esaslı bir ödeme planına benzer. Ayrıca, sözleşmede, enflasyonun kaynak maliyetini arttırıcı etkilerine karşı, finansal kiralama şirketini güvenceye alan maddelere yer verilir. Başka bir deyişle, sözleşmenin yapıldığı zamana göre, kaynak maliyetine olabilecek artışların, müşteriden belirli dönemlerde tahsil edileceği sözleşmeye eklenmektedir. Böylece, finansal kiralama şirketinin karşılaşılabileceği enflasyon riski, kiracıya transfer edilmektedir.

Kira ödemeleri yerli para cinsinden olabileceği gibi yabancı para cinsinden de olabilir. Döviz esaslı kira ödemeleri, aynen değişken hesaplı kira ödemelerinde olduğu gibi yürütülmektedir. Döviz esaslı kira sözleşmeleriyle, kiracı, döviz kuru riskini de üstlenmektedir. Türkiye’de, döviz kuru riski yüksek olduğundan, döviz esasına göre kira ödemesi yapacak kiracıların, yüksek risk aldıklarını unutmamaları gerekir.

2.12.10. Bakım Onarım Hizmetleri

Finansal kiralama sözleşmelerinde, kiralanan ekipman veya ekipmanların en iyi durumda muhafaza edilmesi, her türlü bakım ve onarım hizmetlerinin yerine getirilmesi sorumluluğu, kiracıya aittir.

2.12.11. Sigorta

Ekipman veya ekipmanların sigortalı olarak muhafaza edilmesi sorumluluğu kiracıya verilmektedir.

2.12.12.Sözleşmenin Zamanından Önce Müşteri Tarafından Feshi

Sözleşme de belirtilen kiralama süresinden önce, müşteri anlaşmayı feshederse, sözleşmede belirtilen tazminatı derhal ödemekle yükümlüdür. Uygulamada tazminat tutarı, kalan kira ödemelerinin, sözleşmenin feshi tarihinde iskonto edilmiş değerleri toplamıdır. Teşvik belgeli yatırımcının iflası halinde, finansal kiralama şirketi sözleşmeyi feshedip, kiraladığı makineleri geri alır. Bu nedenle, yararlanılan yatırım indirimi ve benzeri teşvikler, vergi cezaları ve faiziyle birlikte geri ödenir.

2.12.13.Teminat

Bilindiği gibi, kiralama şirketleri için en önemli teminat, malın mülkiyetinin kendilerin de olmasıdır. Buna rağmen, kira sözleşmelerinde müşteriden teminat mektubu vermesi istenebilir. Ancak teminat tutarı, sözleşme değerinin %100'ünü aşmamakta, çoğu kez düşük oranlarla yetinilmektedir.

Finansal kiralama şirketi, kiracının, verilen otuz günlük süre içerisinde kirayı ödememesi durumunda, sözleşmeyi feshedebilir. Ancak kiralama sözleşmesinde kiralama süresi sonunda malın mülkiyetinin kiracıya geçeceği kararlaştırılmışsa, söz konusu süre altmış günden az olamaz.

2.12.14. Sözleşme Dönemi Sonu

Kiralama sözleşmelerinde kiralama süresinin başlangıcı gibi, sözleşme dönemi sonu da belirtilmelidir. Bunun nedeni, kiralanacak malın, mülkiyeti ile ilgilidir. Çünkü finansal kiralama sözleşmelerinde, kiralama dönemi sonunda ekipmanın mülkiyet hakkının kime ait olacağı da belirtilmektedir.

Uygulamada mülkiyet hakkı, genellikle müşteriye devredilmektedir. Söz konusu hakkın devir koşullarının belirtilmesinde yarar vardır.¹⁷⁰

2.13. Finansal Kiralama Sözleşme Koşulları

Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi, bir finansal kiralama sözleşmesinde aşağıda yer alan şartlardan en az birinin bulunmasını zorunlu tutmuştur.¹⁷¹

- Finansal kiralama sözleşmesi sonunda malın mülkiyetini yatırımcı şirkete (kiracıya) devredilebileceği ile ilgili maddenin yer alması
- Yatırımcı şirketin sözleşme süresi sonunda malı, Pazar değerinin altında satın alma hakkının verilmesi
- Kira süresinin, kiralanmış mal ekonomik ömrünü en az %75'ine eşit olması
- Finansal kiralama sözleşmesi boyunca kira bedelleri toplamının net bugünkü değeri malın mülkiyetine eşit olmalı veya en az %90'ını karşılaması gerekir.

Finansal Kiralama Kanunu'nun 5.maddesi, taşınır ve taşınmaz malların finansal kiralamaya konu olabileceğini belirtmiş, fakat bu konuda her hangi bir ayrıma tabi tutmamıştır. Finansal kiralama şirketi, kısa bir süre içinde kiraya verdiği malın anaparasını denkleştirip, sadece faiz gelirleri üzerinden vergi ödemeye tercih etmektedir. Gayri menkullerde amortisman süresi 50 yıldır ve şirket sadece ilk 4 yıl için amortisman giderinin finansal tablolarında göstererek, karından düşme hakkına sahiptir. Fakat diğer yıllar için bu

¹⁷⁰ CEYLAN A. KORKMAZ T. a.g.e. s.129-134

¹⁷¹ ERGÜL N. DUMANOĞLU S. a.g.e. s.10

durum söz konusu değildir. Bu nedenle, gayrimenkullerin finansal kiralamaya konu olması finansal kiralama şirketi için ekonomik değildir.¹⁷²

2.14. Finansal Kiralama Faaliyetinde Bankaların Rolü

Finansal kiralamanın gelişmesinde bankaların rolü çok büyüktür. Bankalar üç nedenden dolayı finansal kiralama faaliyetlerini yürütürler.¹⁷³

a) Finansal kiralamanın bir toptancı bankanın faaliyetlerini tamamlayıcı bir hizmet niteliği taşıyor olması bu neden bankanın diğer ürünlerini pazarlama imkânı yaratmaktadır.

b) Finansal kiralamanın gelirlerinin amortisman düşürüldükten sonra kalan tutarın vergi matrahının esas teşkil etmesi finansal kiralama şirketi kiraladığı malın hukuki mülkiyeti kendisine ait olduğu için her yıl elde ettiği kira gelirineline ilişkin vergiyi, amortisman payını düşürdükten sonra kalan tutar üzerinden öder. Fakat kredi işlemlerinden elde edilen gelirler için bu durum söz konusu değildir.

c) Finansal kiralamanın karlı bir faaliyet oluşudur. Bankalar gerek kendileri finansal kirala yaparak, gerekse başka finansal kiralama şirketlerine kredi vererek alternatif yatırım imkânlarını sağlayacağı kazançların üzerinde bir kazanç elde edebilmektedir.

Bankalar Finansal kiralama faaliyetlerinin 5 şekilde yürütmektedir;

1. Finansal kiralama faaliyetleri kurulan bir yan kuruluş bünyesinde yürütebilirler.

2. Bankalar doğrudan doğruya hiç aracı kullanmadan teçhizatı satın alıp kiraya verebilirler.

3. Banka mevcut bir finansal kiralama şirketini satın alarak finansal kiralama faaliyetini yürütebilir.

4. Bankalar birleşerek bir konsorsiyum oluşturmakta ve finansal kiralama faaliyetlerinden doğacak riski bir çok banka arasında bölüşerek pahalı teçhizatı kiralamak üzere satın alabilirler.

¹⁷²KONDAK Nuray, “İşletmelerde Finansman Sorunu ve Çözüm Yolları-Alternatif Finansman Teknikleri”, İstanbul: Der Yayınları, 2002, s.26

¹⁷³ ERGÜL N. DUMANOĞLU S. a.g.e. s. 3-4

5. Bankalar pasif olarak finansal kiralama faaliyetinde bulunurlar. Pasif finansal kiralama faaliyetlerinin içine bu şirketlerin yönetimi ve danışmanlık hizmetleri girmektedir. Bu hizmetlerinin karşılığında ise komisyon alırlar. Bankalar pasif katılımında buldukları finansal kiralama şirketlerini kredi temin ederek finansal destekte bulunurlar.

Bankalar yatırımcı şirketleri kira ödemeleri ve finansal kiralama sözleşmesinin sonunda finansal kiralamaya konu olan malın devredilmesi yönünde teminat mektubu vererek, gümrüklere hitaben yurtdışından kiralanan malların gümrük, vergi, resim ve harçlarını teminata bağlayarak gelir elde ederler. Bankalara bağlı finansal kiralama şirketi, daha ucuz ve güvenilir fon kaynağı temin eder. Ayrıca, bankanın elindeki müşteri pazarından faydalanır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FİNANSAL KİRALAMADA DEĞERLEME VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

3. Finansal Kiralamada Değerleme ve Muhasebeleştirilmesi

Üçüncü bölümde; finansal kiralama işlemlerinin değerlendirilmesi ve muhasebeleştirilmesi, finansal kiralamanın satış ve kiralamadan farklı yönleri, finansal kiralamanın hukuki, iktisadi ve mali boyutları, finansal kiralama kiralaları ve finansal kiralama maliyeti hakkındaki bilgiler kısaca açıklanmaya çalışılmıştır.

3.1. Muhasebenin Önemi

Muhasebenin herkes tarafından bilinen temel fonksiyonu hem işletme içi ve işletme dışı kullanıcılara bilgi sağlamak hem de suiistimallere karşı işletme varlığını korumaktır. Bu iki temel fonksiyonla değerlendirildiğinde muhasebenin çıktılarının- ki bu çıktılar genel amaçlı finansal tabloları da içerecek şekilde muhasebe raporları olarak ifade edilir- en etkili kontrol araçları oldukları görülür. Muhasebe bilgileri bilimsel kayıt ortamında oluşur ve bu bilgiler işletmenin tek ve en güvenilir bilgileridir. Böyle olması bir gerekliliktir. Bu noktadan hareketle her nerede ve ne zaman bir muhasebe kayıt yöntemi veya hesap sistemi öneriliyorsa orada sonuç çıkarmaktan öte her durum ve her zamanda geriye dönük muhasebe belgeleriyle gerçekliği doğrulanabilir iç kontrole elverişli kayıt modellerinin ortaya konulması önemlidir. Her yasal düzenlemenin ardından o konuya ilişkin açıklamaların hemen altında önerilen muhasebe kayıtlarında bu önemli noktanın daima göz ardı edildiğini görüyoruz.¹⁷⁴

3.2. Finansal Kiralamanın Hukuki İktisadi ve Mali Boyutları

Finansal kiralama tekniğini tüm yönleriyle anlayabilmek için farklı açılardan konuyu ele almak gerekmektedir. Bu çalışmada finansal kiralamanın hukuki, iktisadi ve mali boyutları ele alınmıştır.¹⁷⁵

¹⁷⁴DOYRANGÖL, Nuran Cömert, Son Düzenlemelere Göre Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi, <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/64MaliCozum/02%2064%20NURAN%20C%3%96MERT%20DOYRANG%3%96L%20.doc> , 2009

¹⁷⁵ İZMİRLİ Fatma, a.g.e. s.29-30

3.2.1. Finansal Kiralamannın Hukuki Boyutları

Finansal kiralama sözleşmeleri kira, alım- satım, kullanım, vekâlet, kredi sağlama gibi birden fazla unsuru içermektedir. Bu nedenle kiralama mevzuatı, medeni hukuk, borçlar hukuku, icra-iflas hukuku, bankacılık ve finans hukuku gibi özel hukuk düzenlemeleri yanında ihale hukuku ve kamu konutları mevzuatı gibi kamu hukukunu ilgilendiren düzenlemelerle ilişkilidir. FKK Madde 26'ya göre “ FKK'nunda hüküm olamayan hallerde BK'nun genel hükümleri, sözleşmenin niteliğine uygun düştükleri oranda ise özel hükümleri uygulanır”. Madde 27'ye göre ise “ Medeni Kanununun 688, 689, 690 sayılı mülkiyeti muhafaza kaydıyla taksitli satış maddeleri ve BK 222, 223, 224 ve BK 254 satımla kiranın infisahı maddeleri ile 6570 sayılı Gayrimenkul Kiraları Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaz”. Bu nedenle finansal kiralama sözleşmeleri karma nitelikte ve, kendine özgü yapıya sahip sözleşmelerdir. Sözleşme sonunda mülkiyeti devrini öngördüğü için satım sözleşmesi, kullandırma amacı güden kira sözleşmesi, kiracının isteği üzerine sözleşme konusu mal satın alındığı için vekâlet sözleşmesi, finansman sağladığı için kredi sözleşmesi olarak düşünülebilmektedir.

3.2.2. Finansal Kiralamannın İktisadi Boyutları

Finansal kiralama işlemi yatırımcıya istediği yatırımı gerçekleştirme imkanı vermeyi esas amaç edinmiştir. Bu sayede özellikle küçük ve orta ölçekli yatırımcılar yüksek faizli kredi ödemelerinden korunmaktadır. Bu sayede yatırımcılar üretimlerini artırmakta, sermaye birikimi sağlamakta, yeni iş alanları yaratmakta, yeni teknolojilere kavuşmakta ve rekabet gücü elde etmektedir. Buna bağlı olarak işsizlik azalmakta, ülke ekonomisi genişlemekte ve gelmekte çekingen davranan yabancı sermaye ülkeye gelmektedir.

3.2.3. Finansal Kiralamannın Mali Boyutları

Sözleşmenin tarafları açısından baktığımızda finansal kiralama şirketi, kiralama işlemi sonunda kiracıdan kira geliri elde etmektedir. Ve bu gelir üzerinden de ödemekle yükümlü olduğu gelir veya kurumlar vergisini ödemektedir. Buna karşın sözleşme konusu malın sahibi olması sıfatıyla yatırım indiriminden ve amortisman uygulamalarından yararlanmaktadır. Kiracı ise kira ödemelerini gider olarak yazıp düşebilmekte bunun yanı sıra vergi, resim ve harçlardan muaf olabilmektedir. Ülke ekonomisi açısından baktığımızda finansal kiralama

işlemi ve bu işlem sayesinde oluşturulan gelirler üzerinden devlete çeşitli vergi, resim ve harçlar ödenmektedir. Eğer yurtdışından yapılan bir finansal kiralama işlemi söz konusu ise ithalat, ihracat ve gümrük mevzuatının öngördüğü çeşitli vergiler devlete ödenmektedir.

3.3. Finansal Kiralamanın Satış ve Kiralamadan Farklı Yönleri

Finansal kiralama zaman zaman taksitli satışla veya geleneksel kiralama ile özdeşleştirmeye çalışılır. Hiç kuşkusuz finansal kiralamanın bunlara benzeyen yanları vardır. Ancak, benzerliklerinden çok farklı tarafları ağır basmaktadır. Hatta hukuk otoritelerinin hemen hemen tamamı finansal kiralama sözleşmelerini kendine özgü “sui generis” bir sözleşme olduğu noktasında birleşmektedirler.¹⁷⁶

a) Satış sözleşmelerinde, sözleşme konusu malın mülkiyetinin devri söz konusudur. Yani, ortada mülkiyetin devrini öngören bu sözleşme vardır. Oysa finansal kiralamada asıl amaç hukuki mülkiyet değil, ekonomik mülkiyettir. Daha doğrusu, malın kullanım hakkının elde edilmesi amaçlanmaktadır. Her ne kadar finansal kiralama sözleşmeleri ile kullanım hakkı elde edilen malın satın alma hakkı tanınsa bile, bu esas kuralı değiştirmez.

b) Finansal kiralama, mülkiyeti muhafaza kayıtlı satışlardan da farklı bir yöntemdir. Zira Türk Borçlar Hukukunda mülkiyeti muhafaza kayıtlı satışlar yalnızca taşınır mallar için söz konusudur. Oysa finansal kiralama, hem taşınır, hem taşınmaz malların elde edilmesinde kullanılan bir yöntemdir.

c) Diğer taraftan taksitle satılan mallar, mülkiyeti satıcının üstünde kalsa bile, satın alan kimsenin bilançosunun aktifinde yer alırlar, bunların amortismanını alıcı-kullanıcı düşer.

d) Satış sözleşmelerinde alıcı, malın ayıplı olması durumunda satıcıya karşı bazı hakları kullanılabildiği halde kiralamada böyle bir hak yoktur. Zira kiracı konumunda olan finansal kiralama alan söz konusu malın daha başlangıçta kendisinin ihtiyacına cevap vereceğini, varsa hasar veya zararı önceden imalatçı veya dağıtıcı firmaya karşı kabullenmiştir.

e) Satış sözleşmeler, sözleşme konusu malların tüm haklarını alan kişiye geçirdiği halde, finansal kiralama sözleşmeleri kiralamaya konu mallardaki hakların bir kısmını kiracıya geçirmektedir.

¹⁷⁶ SÖYLER İlhami, a.g.e. s. 36-37

f) Satış ve kiralama sözleşmelerinde iki taraf arasında sadece bir sözleşme vardır. Finansal kiralama da ise hem satış sözleşmesi, hem de finansal kiralama sözleşmesi olmak üzere iki sözleşme bulunmaktadır. Finansal kiralama sözleşmelerinde üç taraf vardır.

g) Satış sonunda, malla ilgili vergi kolaylıklarından ve teşviklerinden sadece alıcı yararlandığı halde, finansal kiralamada, duruma göre hem kiralayan hem de kiracı faydalanmaktadır.

h) Kiralama sözleşmeleri, Türk Hukuk Sisteminde kullandırma gayesine yönelik sözleşmelerdir. Sözleşme sonunda, malın mülkiyeti kiralayanda kalır. Oysa finansal kiralama sözleşmeleri, sözleşme süresi sonunda malın mülkiyetinin kiracıya geçmesine de imkan tanımaktadır. Böylece, bu tür kiralamalar, aynı zamanda mülkiyetin devrini de ön görebilmektedir.

i) Finansal kiralamalarda, her ay doğan kiradan farklı olarak, bir bütün olarak bir defa da doğan tek bir borç söz konusudur. Ancak bu borç taksitler halinde ödenmekte, faiz ve gelir unsuru da bu taksitler içinde bulunmaktadır.

i) Finansal kiralama şirketleri hiçbir zaman ellerinde muhtemel müşterilere kiralamak veya satmak amacıyla yatırım malı bulundurmazlar. Kira ve taksitli satışta ise bunun aksi söz konusudur.

j) Finansal kiralama, esas itibari ile finansman sağlanmaya yönelik olduğundan, yatırım ve üretim için söz konudur. Yani tüketiciye yönelik bir uygulama değildir. Finansal kiralama tüketiciye yönelik olarak düşünülseydi, Borçlar Kanununun adi kira hükümlerine göre uygulama yapılırdı.

k) Finansal kiralama sözleşmeleri dönülmez süre içerisinde, her hangi haklı bir nedenle de olsa feshedilmez. Dönülmez sürenin belirlenmesinde genellikle yatırım malının ekonomik ömrü dikkate alınır.

l) Satış ve kiralama sözleşmeleri Borçlar Kanunu hükümlerine tabi olduğu halde finansal kiralama sözleşmeleri finansal kiralama hükümlerine tabidir.

3.4. Finansal Kiralama Kiraları

Finansal kiralama sözleşmesine göre belirlenen kira bedeli finansal kiralamaya konu olan mallara ait finansal kiralama bedeline finansal kiralama kira bedeli denir. Bu bedelin tutarı, ödeme dönemleri ve para cinsleri taraflarca serbestçe belirlenir. Finansal kiralama şirketi tahsil ettiği kira bedelleri için fatura düzenlemekle hükümlüdür.¹⁷⁷ Finansal kiralama kiralarını TL'si veya Döviz kiralar, sabit veya değişken kiralar, dönem başı veya dönem sonu kiraları, eşit veya özel aralıklı kiralar olmak üzere dört grup altında toplayabiliriz.

3.4.1. Türk Lirası – Döviz Kiraları

Finansal kiralama sözleşmelerinde kira tutarları Türk Lirası veya yabancı para cinsinden belirlenebilmektedir. Yabancı para cinsinden kiralar Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasınca alıp satımı yapılan döviz cinsinden belirlenir. Bu uygulamada USD ve EU cinsinden kiralar ağırlık kazanmaktadır.

3.4.2. Sabit- Değişken Kiralar

Sabit kiralar, finansal kiralama sözleşmesinde belirlenen ödeme süresi boyunca kira tutarlarının sabit olduğu kiralardır. Sabit kiralar daha çok küçük ve orta ölçekli finansal kiralama işlemlerinde uygulanır. Değişken kiralar, kira tutarlarının TEFE, TÜFE, LIBOR, FİBOR gibi uluslar arası endekslere bağlandığı kiralardır. Değişken kiralar genellikle büyük ölçekli finansal kiralama işlemlerinde uygulanmaktadır.

3.4.3. Dönem Başı- Dönem Sonu Kiraları

Finansal kiralama şirketinin finansal kiralamaya konu olan malı satın aldığı tarihte başlayan kiralara dönem başı kiralar denir. Finansal kiralama şirketinin finansal kiralamaya konu olan malı satın almasından bir dönem sonra başlayan kiralara dönem sonu kiralar denir.

3.4.4. Eşit- Özel Aralıklı Kiralar

Finansal kiralama işlemlerinde genel olarak eşit aralıklı kiralar uygulanır. Bu aralık çoğunlukla bir ay olmakla birlikte iki ay, üç ay, altı ay gibi aralıklarda uygulanabilmektedir.

¹⁷⁷ ERGÜL N. DUMANOĞLU S. a.g.e. s.16

Özel aralıklı kiralar ise kiracının mevsimsel gelirlerine göre düzenlenen değişik dönemlerde değişik kira tutarlarının belirlenmesi şeklinde uygulanmaktadır.¹⁷⁸

3.5. Finansal Kiralamanın Maliyeti

Yatırımcı şirketin pazardaki kredibilitesi, finansal kiralamaya konu olan malın özelliği ve ikinci el değeri, finansal kiralama dönemi ve süresi, yatırımcı şirketin ekonomik, ticari ve finansal iç yapısı, kira ödeme devreleri, finansal kiralama ile malın satın alınması ve satılmasıyla ilgili detaylar, kiralanan malın amortisman değeri ve teminatlar gibi diğer unsurlar, finansal kiralama maliyetinin artıp azalmasında büyük önem taşır. Ayrıca, yatırım indirimi olan teşvik yatırımlarında finansal kiralama işleminin gerçekleştiği dönem Kurumlar Vergisi ödeme dönemine olan uzaklığı açısından büyük önem arz eder. Ülke parasının değerinin para pazarlarında düşmesi finansal kiralamanın maliyetini arttırır. Finansal kiralama işlemlerinde noter giderleri, banka giderleri, vergiler, ithalat ve gümrük masrafları ve fonlar finansal kiralama maliyetinin artmasına neden olan diğer unsurlardır.¹⁷⁹

Ayrıca finansal kiralama işleminin kiracı açısından maliyeti şu kalemlerden oluşmaktadır.¹⁸⁰

1. Kira Bedeli

Finansal kiralama sözleşmesine uygun olarak kiralanan mal karşılığında belirli devrelerde ödenen meblağdır. Kira bedelleri eşit tutarlarda olabileceği gibi değişken tutarlarda da olabilir. Kira bedelleri anapara faizlerden oluşmaktadır.

2. Sigorta Masrafları

Finansal kiralama ile ilgili yasal düzenlemede, finansal kiralama konusu malın sigorta ettirilmesi yükümlülüğünün leasing şirketine ait olduğu belirtilmiştir. Finansal kiralama konusu mal leasing şirketi tarafından sigorta ettirilecek ancak sigorta primleri kiracı tarafından ödenecektir.

¹⁷⁸ TOROSLU Vefa M. a.g.e. s.89

¹⁷⁹ TOROSLU Vefa M., a.g.e, s.14.

¹⁸⁰ KOÇ Mehmet, "Bütün Yönleriyle Finansal Kiralama", Alfa Yayınları, İstanbul,1999, s.78-82

3. Kur Farkları

Finansal kiralamada en önemli maliyet unsurlarından birisi de finansal kiralama taksitlerinin yabancı para şeklinde belirlenmiş olması durumunda ortaya çıkmaktadır. Bu tür durumlarda paranın değer kazanması veya değer kaybetmesi halinde kur farkları önemli olacaktır.

4. Bakım ve Onarım Giderleri

Finansal kiralamaya konu olan malların bakım ve onarım masrafları da kiracıya ait olup ilave bir maliyet unsuru olmaktadır.

3.6. Finansal Kiralama İşlemlerinde Değerleme

24.04.2003 Tarih ve 25088 Sayılı Resmi Gazetede 4842 Sayılı Bazı Vergi Kanunlarında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun yayımlanmıştır. Bu kanunun 25. maddesi ile Vergi Usul Kanunu'na mükerrer 290'ıncı madde eklenmiş ve 01.07.2003 tarihinden geçerli olmak üzere finansal kiralama işlemlerinde değerlendirme yeni esaslara bağlanmıştır. Bu nedenle, bu çalışma yeni düzenlemeler doğrultusunda ele alınacaktır.¹⁸¹

3.6.1. Kiralayana İlişkin Değerleme Esasları

Vergi Usul Kanunu'na eklenen mükerrer 290. madde ile finansal kiralama işlemlerinde değerlemeye ilişkin esaslar kiralayana ve kiracı açısından ayrı ayrı belirtilmiştir. Bu nedenle, yeni düzenlemelere göre kiralayana açısından yapılması gereken değerlendirme esasları aşağıdaki gibi olacaktır.

- Kiralama süresi boyunca kiracı tarafından yapılacak kira ödemelerinin toplam tutarı, yani anapara artı faiz, alacak olarak aktive alınacaktır. Diğer taraftan, aktifleştirilen alacak tutarı ile kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark ise, gelecek dönemlere ait faiz geliri olarak pasifleştirilmek suretiyle değerlendirilerek kayıtlara intikal ettirilecektir.
- Kiralama konusu iktisadi kıymet ise, söz konusu iktisadi kıymetin net bilanço aktif değerinden kira ödemelerinin düşülmesi sonucu bulunacak tutar ile değerlendirilecektir. İktisadi

¹⁸¹ ÖZTÜRK, Bünyamin; ÖZER, Mustafa. "Finansal Kiralamaya İlişkin Yeni Esaslar", Vergi Sorunları, Kasım 2003, Sayı 182, s. 9

kıymetin net bilanço aktif değerinden kira ödemelerinin bugünkü değerinin düşülmesi sonucu bulunan tutarın sıfır veya negatif olması durumunda, iktisadi kıymet iz bedeliyle değerlendirilip aradaki fark iktisadi kıymetin elden çıkarılmasından elde edilen kazançlar gibi işleme tabi tutulacak olup gelir kaydedilecektir. Finansal kiralama konusu iktisadi kıymetin net bilanço aktif değeri ile kira ödemelerinin bugünkü değeri çoğu zaman birbirine eşit olacağından finansal kiralama şirketi veya kiralayana, iktisadi kıymeti genel olarak iz bedeliyle kayıtlarında gösterecektir. İktisadi kıymetin net aktif bilanço değerinden, kira ödemelerinin bugünkü değerinin düşülmesi sonucu oluşacak tutarın pozitif olması durumunda, pozitif fark finansal kiralama şirketi tarafından amortismanına tabi tutulacaktır.

- Gelecek dönemlere ait faiz gelirleri, kiralanan iktisadi kıymetin finansal kiralama sözleşmesinin yapıldığı tarihteki rayiç bedelinden, her bir dönem sonunda anapara geri ödemelerinin düşülmesi sonucu kalan tutar üzerinden sabit bir dönemsel faiz oranı oluşturacak şekilde hesaplanması suretiyle tahakkuk ettirilecektir. Tahakkuk tarihinden vadenin bitiminin anlaşılması gerekmektedir. Her bir dönem ifadesinden, kira sözleşmesi ekinde yer alan ödeme planındaki ödeme dönemlerinin anlaşılması gerekmektedir.

- Aktifleştirilen alacak tutarının reeskonta tabi tutulması söz konusu olmayacaktır.

- Kiralayan şirketler tarafından iktisadi kıymetin satın alınmasında Türk Lirası veya döviz cinsinden kredi kullanılmış ise ilk yıl için ödenen kur farkları ve faiz giderlerinin sözleşme yapılmasından önce kıymetin maliyetine ilave edilebilecek olması durumunda maliyete ilave edilecek, aksi halde ve diğer yıllarda ise gider kaydedilecektir.

- Kiralayana finansal kiralama konu iktisadi kıymetin üretimini veya alım satımını yapması halinde, iktisadi kıymetin net bilanço aktif değeri olarak rayiç bedeli dikkate alınacaktır. Rayiç bedel ile maliyet bedeli arasındaki farkın ise normal bir satış işleminden elde edilen kâr veya zarar olarak işleme tabi tutulması gerekmektedir.

- Finansal kiralama şirketleri, 01.07.2003 tarihinden önce yapılan finansal kiralama sözleşmelerindeki sabit kıymetler için amortisman ayırmaya ve yeniden değerlendirilmeye devam edecektir.

3.6.2. Kiracıya İlişkin Değerleme Esasları

Yapılan yeni düzenlemelere göre kiracı açısından yapılması gereken değerlendirme esasları aşağıdaki gibi olacaktır.

- Finansal kiralama işlemine konu iktisadi kıymeti kullanma haklı ve sözleşmeden doğan borç, kiralama konusu iktisadi kıymetin rayiç bedeli veya sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerinden düşük olanı ile değerlendirilecektir. Finansal kiralama konusu iktisadi kıymet, kullanma hakkı olarak aktife alınacak, karşılığında ise kiralayana olan borç pasife kaydedilecektir.

- Kiracı tarafından aktifleştirilen finansal kiralamaya konu iktisadi kıymeti kullanma hakkı, kiralama konusu iktisadi kıymet için belirlenmiş usul ve esaslar çerçevesinde amortisman ve yeniden değerlemeye tabi tutulacaktır. Sözleşmenin fesholması halinde kalan dönemler için iktisadi kıymetle ilgili olarak amortisman ayırma ve yeniden değerlendirme işlemleri yapılmayacaktır.

- Finansal kiralama sözleşmesine göre yapılan kira ödemeleri, borç anapara ödemesi ve faiz gideri olarak ayrıştırılarak ve bu ayrıştırma işlemi her bir dönem sonunda kalan borç tutarına sabit bir dönemsel faiz oranı uygulanmasını sağlayacak şekilde yapılacaktır. Her bir dönem sonu ifadesi kiracı açısından sözleşmede belirtilen kira ödeme tarihidir.

- Finansal kiralama borçları, Vergi Usul Kanunu'nun 285'inci maddesi kapsamında reeskonta tabi tutulması mümkün bulunmamaktadır.

- Finansal kiralama işlemi esas olarak bir kredi işleminden farklı olmadığından kiralayana ödenen finansal kiralama bedelleri, diğer şartlar da mevcut ise, finansman gider kısıtlamasına tabi olacaktır.

- Kiralayan şirketin yurt dışında bulunması halinde kiracı tarafından Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 24. maddesi uyarınca tevkifat yapılacaktır.

- Kanunun bu hükümleri 01.07.2003 tarihinden sonra yapılacak kiralama işlemlerine uygulanmak üzere yürürlüğe girdiğinden, bu tarihten önce yapılan finansal kiralama

sözleşmelerindeki ödeme planına göre fatura edilen finansal kiralama bedelleri gider kaydedilmeye devam edilecektir.

3.7. Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi

Finansal kiralama işlemlerinde yapılan değişikliklere paralel olarak 31.07.2003 Tarih ve 25185 Sayılı Resmi Gazetede 11. Sıra No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği yayımlanmış olup, bu Genel Tebliğde Tek Düzen Hesap Planına bazı yeni hesap isim ve kodları eklenmiştir. Söz konusu hesap isim ve kodları aşağıdaki gibidir.

3.7.1. Kiralayan Açısından

Finansal kiralama işlemlerinin kiralayan açısından muhasebe hesapları ve içerikleriyle ilgili bilgiler şu şekildedir:

120/121 Alıcıları ve Alacaklar Senetleri Hesabı

Tebliğde yapılan belirlemeye göre; finansal kiralamadan doğan senetsiz alacakları vadesine göre “120 Alıcılar, 220 Alıcılar”, senetli alacaklar da yine vadesine göre,” 121-Alacak Senetleri, 221-Alacak Senetleri” hesaplarında izlenecektir.

124-Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri

Bu hesap finansal kiralamanın yapıldığı tarihte kiralama işlemlerinden doğan alacaklar ile kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki farkı gösteren henüz kazanılmamış finansal kiralama faiz gelirlerinin izlendiği hesaptır. Bu gelirlerin hesaplanmasına ilişkin bilgiler bilanço dipnotlarında yer alır. Finansal kiralama sözleşme tutarı ile finansal kiralamayla ilgili kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark “Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri” olarak bu hesaba alacak kaydedilir. Her dönem sonunda gerçekleşmiş faiz gelirleri tutarları bu hesaba borç “60 Brüt Satışlar” hesap grubunda ilgili satış geliri hesabına alacak olarak kaydedilir. Ancak, esas faaliyet konusu finansal kiralama olmayan işletmelerce yapılan finansal kiralama işlemiyle ilgili gerçekleşmiş faiz gelirleri, “64-Diğer Faaliyetlerden Olağan Gelir ve Kârlar” hesap grubunda faiz geliri hesabına alacak olarak kaydedilir.

224-Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri

Bu hesap finansal kiralamanın yapıldığı tarihte kiralama işlemlerinden doğan alacaklar ile kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki farkı gösteren henüz kazanılmamış Finansal Kiralama faiz gelirlerinin izlendiği hesaptır. Bu gelirlerin hesaplanmasına ilişkin bilgiler bilanço dipnotlarında yer alır. Finansal kiralama sözleşme tutarı ile finansal kiralamayla ilgili kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark “Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri” olarak bu hesaba alacak kaydedilir. Kiralama sözleşmesine uygun olarak tamamlanan ve her dönem sonunda hesaplanan izleyen döneme ait faiz gelirleri tutarı bu hesaba borç “124-Kazanılmamış Finansal Kiralama Faiz Gelirleri” hesabına alacak olarak kaydedilir.

3.7.2. Kiracı Açısından

Finansal kiralama işlemlerinin kiracı açısından muhasebe hesapları ve içerikleriyle ilgili bilgiler şu şekildedir:

301 Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar

Bu hesap, kiracıların finansal kiralama yapanlara olan ve vadesi 1 yılı geçmeyen borçlarının izlendiği hesaptır. Finansal kiralama sözleşme tutarı bu hesaba alacak, finansal kiralamaya konu olan ilgili varlık hesabına kira ödemelerinin bugünkü değeri ile borç ve bu iki tutar arasındaki fark da “302-Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri” hesabına borç kaydedilir.

302-Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri

Finansal kiralamanın yapıldığı tarihte kiralama işlemlerinden doğan borçlar ile kiralanan varlığa ilişkin kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki farkı gösteren henüz ödenmemiş finansal kiralama borçlanma maliyetlerinin izlendiği hesaptır. Finansal kiralama sözleşme tutarı ile finansal kiralamaya konu olan varlığa ilişkin kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark “Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri” olarak bu hesaba borç kaydedilir. Kiralama sözleşmesine uygun olarak tamamlanan her dönem sonunda

gerçekleşmiş olan faiz giderleri tutarları bu hesaba alacak “66-Borçlanma Maliyetleri” hesap grubunda ilgili borçlanma gideri hesabına borç olarak kaydedilir.

401-Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar

Bu hesap, kiracıların finansal kiralama yapanlara olan ve vadesi 1 yılı aşan borçlarının izlendiği hesaptır. Finansal Kiralama sözleşme tutarı bu hesaba alacak, finansal kiralamaya konu olan ilgili varlık hesabına kira ödemelerinin bugünkü değeri ile borç ve bu iki tutar arasındaki fark da “402 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri” hesabına borç kaydedilir. Dönemsellik varsayımına uygun olarak dönem sonlarında, izleyen dönemi ilgilendiren tutar, “301-Finansal Kiralama İşlemlerinden Borçlar” hesabına alacak, bu hesaba borç kaydedilir.

402-Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri

Finansal kiralamanın yapıldığı tarihte kiralama işlemlerinden doğan ve vadesi bir yılı aşan borçlar ile kiralanan varlığa ilişkin kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki farkı gösteren henüz ödenmemiş finansal kiralama borçlanma maliyetlerinin izlediği hesaptır. Finansal kiralama sözleşme tutarı ile finansal kiralamaya konu olan varlığa ilişkin kira ödemelerinin bugünkü değeri arasındaki fark “Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri” olarak bu hesaba borç kaydedilir. Kiralama sözleşmesine uygun olarak tamamlanan ve her dönem sonunda izleyen döneme ilişkin tutar “302 Ertelenmiş Finansal Kiralama Borçlanma Maliyetleri” hesabına borç, bu hesaba alacak kaydedilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ALTERNATİF BİR FİNANSMAN ARACI OLAN FİNANSAL KİRALAMANIN SEYAHAT ACENTALARI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Çalışmanın bu bölümünde, Antalya ilinde faaliyet gösteren A Grubu Seyahat Acentalarının finansal kiralamaya bakış açılarını belirlemek amacıyla hazırlanan anket çalışmasının sonuçları üzerine yapılan bir araştırma yer almaktadır.

4.1. Araştırmanın Amacı, Kapsamı, Yöntemi ve Örneklem

4.1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yapılan anket çalışmasının amacı, Antalya ilinde faaliyet gösteren A grubu seyahat acentalarının kaynak sağlamada finansal kiralama (leasing) tekniğinden yararlanma derecesinin ve bu tekniğe bakış açılarının ölçülmesini sağlamaktır. Böylelikle, firmaların teknik hakkında ne derece bilgi sahibi oldukları ve bu bilgilerini ne ölçüde kullandıkları hakkında bir durum analizi ortaya çıkarmaktır.

4.1.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma yöntemi olarak, öncelikle literatür araştırmasına yer verilmiştir. Literatürden elde edilen kurumsal bilgiler ışığında anket yöntemiyle toplanan verilerin analizi gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma için gerekli veriler, hazırlanan anket formu vasıtasıyla elde edilmiştir.

Verileri toplama aracı olarak 14 soruluk bir anket formu hazırlanmıştır. Anket, finansal kiralama konusunda yapılan benzer araştırmalarda kullanılan anketler, araştırmacı tarafından geliştirilerek uygulanmıştır.

Birinci bölümde işletmeler hakkında genel bilgiler verilmekte, ikinci bölümde finansal kiralama konusunu hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları ve bu yöntemi kullanıp kullanmadıklarını, üçüncü bölümde ise; finansal kiralama uygulayan işletmelerin bu yöntem hakkında uygulamalarındaki detaylar ölçülmektedir.

Anket formununun birinci bölümü, 4 sorudan oluşmakta ve işletmelerin faaliyet süreleri, personel sayıları, faaliyet alanları ve finansman kaynaklarını ile ilgili değişkenleri içermektedir. İkinci bölüm ise 4 sorudan oluşmaktadır. Sorular öncelikli olarak işletmelerin finansal kiralama konusundaki bilgilerini ve bilgi kaynaklarını nereden sağladıklarını, yatırımlarında finansal kiralama yöntemini kullanıp kullanmadıklarını, kullanmıyorlarsa nedenlerini açıklamalarını ölçmeye yöneliktir. Üçüncü bölümde ise; finansal kiralama yöntemini uygulayan işletmelerin bu kararları nasıl aldıkları, sözleşme yapmaya kimin yetkili olduğu, neden bu yöntemi uyguladıkları ve yatırımlarının ne kadarını bu yöntemle ayırdıklarını ölçmeye yönelik 6 soruya yer verilmiştir.

4.1.3. Araştırmanın Kapsam ve Sınırları

Araştırmanın evrenini ve çalışmanın evreni seyahat işletmeleri, örneklem kapsamını Antalya Bölgesinde faaliyet gösteren A grubu seyahat acentaları oluşturmaktadır. Örneklemin Antalya Bölgesi olarak seçilmesi Antalya'nın Türkiye turizminde diğer şehirlere oranla özellikli bir yere sahip olmasından ve A grubu seyahat acentaları sayısı bakımından aranılan özellikleri taşımasından kaynaklanmıştır.

16.04.2009 tarihinde erişimi sağlanan www.tursab.org.tr internet sitesinde yayınlanan A grubu seyahat acentaları listesine istinaden 300 tane Antalya bölgesinde faaliyet gösteren acenta bulunmaktadır. Araştırma Antalya Bölgesinde faaliyet gösteren A grubu seyahat acentalarının tamamını ankete dahil etmeyi hedeflememize rağmen, 300 A grubu seyahat acentasının 111'inden veri alınabilmektedir. Böylece araştırmada kullanılan anketin geri dönüş oranı %37 olarak gerçekleşmiştir. A grubu seyahat acentaları araştırmacı tarafından ziyaret edilerek anketler işletmede muhasebe departmanında yetkili kişilere çalışmanın önemi ile ilgili bilgiler verilmiş ve anket sorularının cevaplandırılması sağlanmıştır.

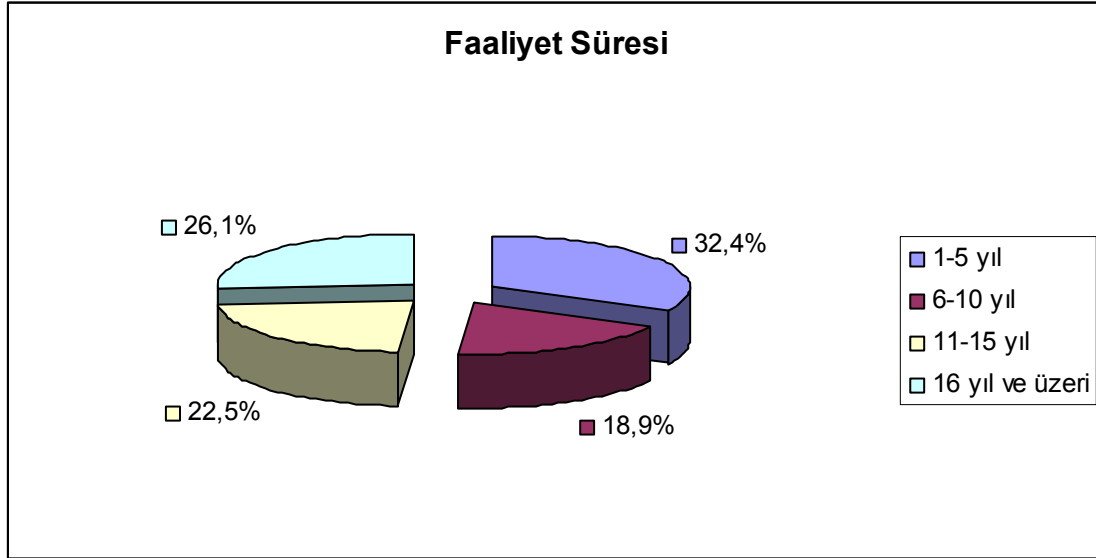
4.1.4. Verilerin Analizi

Anket çalışması 21.05.2009–30.05.2009 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Anketlerden elde edilen verilerin analizinde sosyal bilimler istatistik paket programı SPSS 15.0 (Statistical Package of Social Sciences) kullanılmıştır. İstatistiksel olarak veriler tanımlayıcı istatistik kapsamında ele alınmıştır.

4.2. Araştırmanın Bulgu ve Yorumları

Çalışmanın bu bölümünde, araştırma sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır

Şekil 4.1. Seyahat Acentalarının Faaliyet Süresi

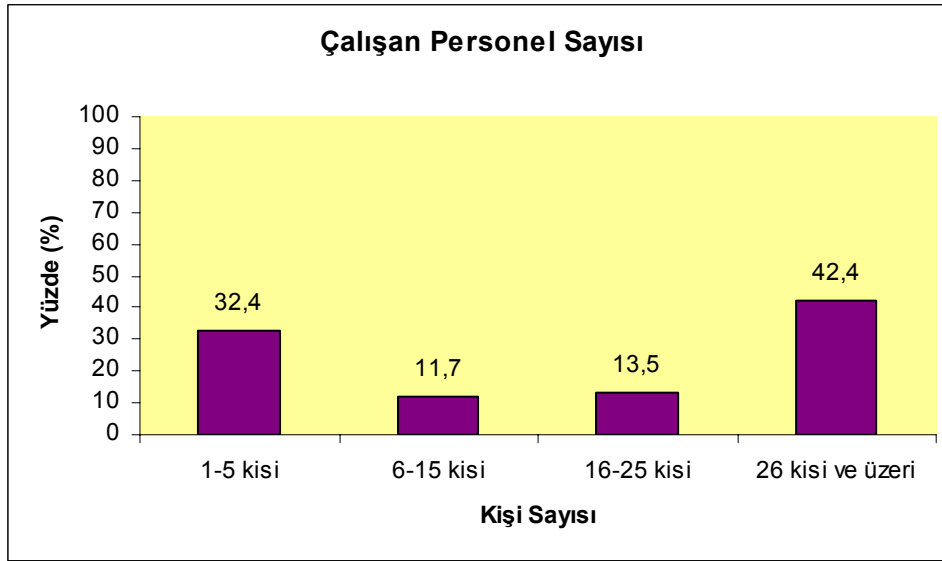

	1-5 yıl	6-10 yıl	11-15 yıl	16 yıl ve üzeri	Toplam
Frekans(n)	36	21	25	29	111

Şekil 4.1’de Antalya Bölgesinde ankete katılan A grubu seyahat acentalarının faaliyet sürelerinin yıllara göre dağılımında **1-5 yıl** arasında % 32.4, **6-10 yıl** arasında % 18.9, **11-15 yıl** arasında % 22.5, **16 yıl ve üzeri** % 26.1 olduğu görülmektedir.

Faaliyet süreleri ile finansal kiralama arasındaki ilişkiye bakıldığında **1-5 yıl** arasında faaliyet gösteren A Grubu Seyahat Acentaları yeni kurulan acentalar olup finansal kiralamayı demirbaş, bilgisayar, yazılım programları ve binek tipi araçların alımında kullanmakta, **6-10 yıl** arasında faaliyet gösteren A Grubu Seyahat Acentaları demirbaş, bilgisayar ve program yenileme amacıyla finansal kiralama kullanmakta, **11-15 yıl ve 16 yıl üstü** A Grubu seyahat acentaları ise demirbaş, bilgisayar, yazılım programı ve binek tipi otomobil yenilemenin yanı sıra Uçak ve Gemi alımlarında finansal kiralamayı büyük oranda kullanmaktadırlar.

Şekil 4. 2. Seyahat Acentasında Çalışan Personel Sayısı

	1-5 kişi	6-15 kişi	16-25 kişi	26 kişi ve üzeri	Toplam
Frekans(n)	36	13	15	47	111

Şekil 4.2' de ankete katılan A Grubu Seyahat Acentalarında **1-5 kişi** arasında çalışan personel % 32,4, **6-15 kişi** arasında çalışan personel %11,7, **16 -25 kişi** arasında çalışan personel %13,5 iken **26 kişi ve üzeri** çalışan personel ise % 42,4 olduğu gözlenmektedir.

Antalya bölgesinde faaliyet gösteren A Grubu Seyahat Acentalarındaki personel sayısına bakıldığında 1-5 kişi arası genellikle yeni kurulan A Grubu Seyahat Acentaları olup personel sayısının azlığı mevsimlik personellerin olmasından kaynaklanmakta, 6 - 15 kişi arası çalışan personel sayısında mevsimlik personelin yanı sıra, daimi personelin de bulunması, 16 - 25 kişi arasında çalışan personel sayısında daimi personel sayısının arttığı, 26 kişi ve üzeri çalışan personel sayısında ise yüzdeler diliminde ve frekans sayısında en fazla olduğu bunun sebebi olarak ta daimi personel sayısının fazla olması ve mevsimlik personeldeki artış gösterilmektedir.

Finansal kiralama ile personel sayısı bakımından incelendiğinde Uçak ve Gemi Finansal kiralamayı uygulayan A Grubu Seyahat Acentalarında daimi çalışan personel sayısının fazla olduğu yani 26 kişi ve üzeri olduğu gözlenmekte 1 - 5 kişi arasında faaliyet gösteren A Grubu Seyahat Acentaları demirbaş, bilgisayar ve yazılım programlarını finansal kiralama aracılığıyla alan yeni kurulmuş acentalar olduğu gözlenmektedir. 6 - 15 kişi ve 16 - 25 kişi arasında çalıştırılan personel sayısı A Grubu seyahat Acentalarında faaliyet süresi ve finansal kiralama bakımından bakıldığında kuruluş yılları 6 yıl ve üzeri olup genellikle

demirbaş, bilgisayar, yazılım programı yenileme ve binek tipi otomobil almakta kullandıkları gözlenmektedir.

Tablo 4.1. Ankete Katılan Seyahat Acentalarının Faaliyet Alanları

	N	Kullanan		Kullanmayan	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Tur Satış Acentaları	111	77	69,4	34	30,6
Biletçi Seyahat Acentaları	111	66	59,5	45	40,5
Perakendeci Seyahat Acentaları	111	29	26,1	82	73,9
Kiralık Araba Acentaları	111	25	22,5	86	77,5
İncoming	111	29	26,1	82	73,9
Diğerleri	111	30	27	81	73

Tablo 4.1’de ankete katılan A grubu seyahat acentalarının faaliyet alanları incelendiğinde faaliyetlerinde en yüksek yüzdeler dilimin %69,4 ile Tur Satış Acentalarına ait olduğu görülmekte, onu da % 59,5 ile Biletçi Seyahat Acentalarının takip ettiği gözlemlenmektedir. Kullanmayanlara bakıldığında ise en yüksek yüzdeler dilimi %77,5 ile Kiralık Araba Acentalarının aldığı görülmektedir.

A Grubu Seyahat Acentalarının faaliyet alanları ile finansal kiralama arasındaki ilişkiye bakıldığında Tur satış acentalarında demirbaş, bilgisayar, yazılım programları ve binek tipi otomobiller alınmakta; Biletçi seyahat acentaları demirbaş, bilgisayar ve yazılım programları almakta, Perakendeci seyahat acentaları demirbaş, bilgisayar, yazılım programları, binek tipi otomobiller ve gayrimenkul alımlarında; Kiralık araba acentalarında kiraya verilen otomobillerin yanı sıra minibüs, otobüs alımlarında kullanılmakta olup; Incoming seyahat acentalarında genellikle turist transferlerinde kullanılan binek tipi otomobil, minibüs, otobüs alımlarında kullanıldığı gözlenmektedir. Seyahat acentalarının finansman ihtiyaçlarını temin ettikleri kaynaklar ise Tablo 4.2’de Yüzdeler dilim ve frekans sayısı olarak belirtilmektedir.

Tablo 4.2. Seyahat Acentalarının Finansman İhtiyaçlarının Temin Edildiği Kaynaklar

	N	Kullanan		Kullanmayan	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Banka kredisi	111	67	60,4	44	39,6
Önceki yıllarda dağıtılmayan karlar	111	25	22,5	86	77,5
Finansal kiralama	111	12	10,8	99	89,2
Serbest piyasa	111	22	19,8	89	80,2
Ortaklardan	111	49	44,1	62	55,9
Diğer	111	21	18,9	90	81,1

Tablo 4.2’de seyahat acentalarının finansman ihtiyaçlarını karşıladıkları kaynakların dağılımına bakıldığında seyahat acentalarının finansman ihtiyaçlarını karşılarken en çok %60,4 banka kredisi kullandıkları görülmektedir. Yine seyahat acentaları tarafından sık kullanılan bir diğer finansman kaynağı %44,1 ile ortaklardan sağlanmaktadır. Seyahat acentalarının en az kullandıkları finansman aracı %89,2 ile finansal kiralama olduğu görülmektedir.

A Grubu Seyahat Acentalarının finansman ihtiyaçlarının temin edildiği kaynaklara baktığımızda Biletçi Seyahat Acentaları ve Perakendeci seyahat acentaları genellikle Banka Kredisinden, Serbest Piyasa ve Finansal Kiralamadan temin etmekte; Tur Satış Acentaları, Kiralık Araba Acentaları ve Incomingler Banka Kredisi, Önceki yıllardan dağıtılmayan karlar, Ortaklar ve Finansal Kiralamaya yoluyla finansal ihtiyaçlarını temin ettikleri gözlenmektedir.

Birinci bölümde yer alan işletmelerin faaliyet süreleri, personel sayıları, faaliyet alanları ve finansman kaynaklarına baktığımızda;

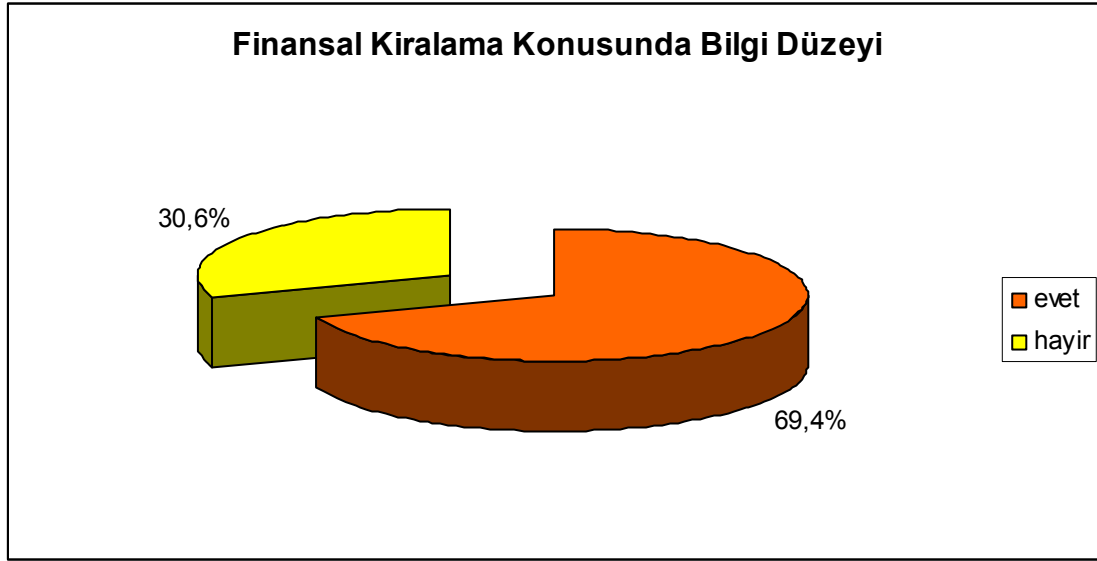
Faaliyet süreleri ile çalışan personel sayısını baz aldığımızda birbirleriyle dolaylı yoldan bağlı olduğu; dolayısıyla **11 yıldan daha fazla** sürede faaliyet gösteren köklü A Grubu Seyahat Acentalarında çalışan personellerin daimi personel ve sayı bakımından fazla oldukları ; yeni kurulan **1- 5 yıl** arasındaki ve **6-11 yıl** arasındaki A Grubu Seyahat Acentalarında çalışan personel sayısının geneline bakıldığında geçici yani mevsimlik çalışan personel oldukları ve sayısında değişme gösterdiği gözlenmektedir.

Çalışan personel sayısı ve seyahat acentalarının faaliyet alanları arasındaki ilişki bakımından baktığımızda; Tur Satış Acentalarında tur satışı, otel ve tur transferlerinde faaliyet gösteren personeller mevcut bulunmakta kişi sayısı genellikle 6 - 15 arasında olduğu gözlenmektedir. Biletçi seyahat acentaları ise acenta sayılarına göre kişi sayısı 1-5 ve 6-15 arasında, Perakendeci Seyahat Acentalarında Tur satışının acentalar aracılığıyla değil, direk kendi ofislerinden yaptıkları ve kişi sayısına bakıldığında 1-5 ve 6- 15 arasında gözlenmekte, Kiralık Araba Acentalarında çalışan kişi sayısı Acenta sayılarının miktarına bağlı olmakta; Incoming Seyahat Acentalarında çalışan personel sayısında mevsimlik olup çalışan personel sayısının mevsimlik arttığı gözlenilmekte ve bunun sebeplerine baktığımızda yurt dışından ve bölgeler arası gelen turistlerin sezonluk olması sonucu çıkarılmaktadır.

Seyahat acentalarının faaliyet alanları ve seyahat acentalarının finansman kaynaklarını incelediğimde birebir ilişki içerisinde oldukları; Banka kredisi, Önceki yıllardan dağıtılmayan karlar, Finansal kiralama, Serbest piyasa ve Ortaklardan alınan finansal kaynakların Seyahat Acentalarının faaliyet alanları olan Tur satış, Biletçi seyahat, Perakendeci seyahat, Kiralık araba ve Incoming acentalarının hepsinde kullanıldığı gözlenmektedir.

Anketimizin ilk dört sorusuna 111 A Grubu Seyahat Acentası cevaplamış bulunmakta; anketlerimizin SPSS analizi alındıktan sonra çıkan sonuca bağlı olarak ilk iki sorumuz Şekil 4.1 ve Şekil 4.2’de yüzdellik dilimlerin dairesel grafiği ve sorulara cevap veren kişi sayılarının frekans dağılımları alınarak oluşturulmuştur. Diğer iki sorumuz ise Tablo 4.1 ve Tablo 4.2’de kullanan ve kullanmayanlar, frekans ve yüzdellik dilimleri şeklinde ayrılarak yorumlanmıştır.

Şekil 4.3. Ankete Katılan Seyahat Acentalarının Finansal Kiralama Bilgi Düzeyi

Şekil 4.3'te ankete katılan seyahat acentalarının finansal kiralama bilgi düzeyine bakıldığında % 69.4 Finansal Kiralama hakkında bilgi sahibi olmakta iken % 30.6 ise Finansal kiralama konusunda hiçbir bilgiye sahip olmadıkları gözlenmektedir.

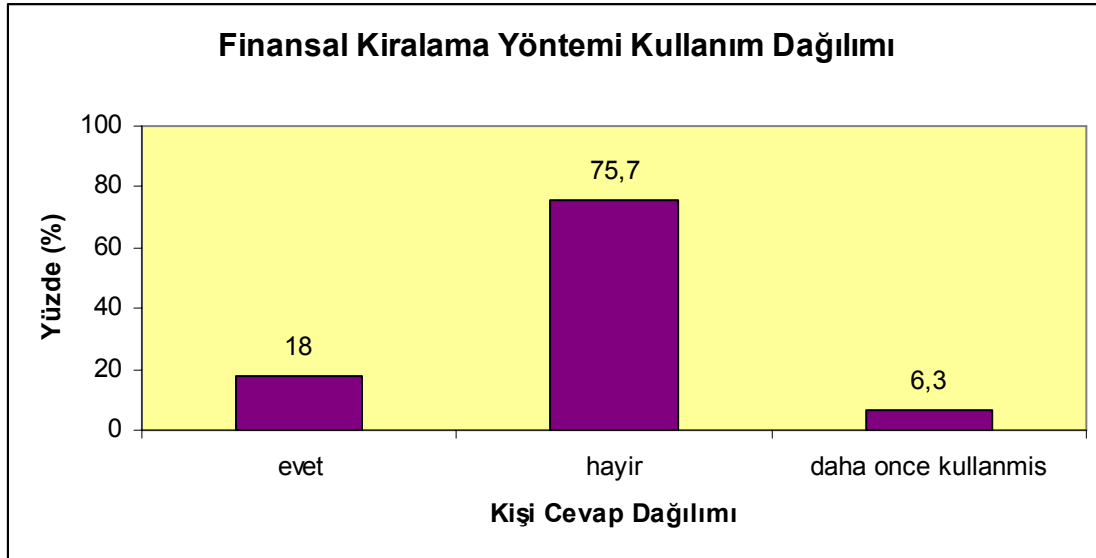
A Grubu Seyahat Acentalarında finansal kiralama konusunda bilgi sahibi olmayan acentalar genellikle yeni kurulan, küçük ölçekli acentalar ve sermayesini ortaklardan ve banka kredisinden karşılayan seyahat acentaları olup finansal kiralama konusunda bilgi sahibi olanlar ise finansal kiralamayı günümüzde ve geçmişte kullanmış olan seyahat acentaları olup KDV indiriminden ve avantajlarından faydalanan acentalardır. A Grubu seyahat acentalarında finansal kiralama hakkında bilgi sahibi olanlar ise sahip oldukları bilgiler konu başlıkları adı altında Tablo 4.3'de yüzdeler dilim ve frekans sayılarına göre ayrılmıştır.

Tablo 4.3. Seyahat Acentalarının Finansal kiralama Konusunda Bilgi Sahibi Oldukları Kaynaklar

	N	Kullanan		Kullanmayan	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Ticari veya Finansal Yayınlardaki Reklamlardan	77	21	27.3	56	72.7
Konferans veya Seminerlerden	77	12	15.6	65	84.4
Finansal Kiralama Şirketlerinden	77	24	31.2	53	68.8
Daha Önce Bu Yöntemi Denemiş Firmalar ile	77	19	24.7	58	75.3
Televizyon vb. Yayın Organlarından	77	13	16.9	64	83.1
Bankaların Finansal Kiralama Şirketlerinden	77	46	59.7	31	40.3
Diğer	77	8	10.4	69	89.6

Tablo 4.3’de Ankete katılan A Grubu Seyahat acentalarının bir yatırım aracı olarak finansal kiralama hakkında bilgi sahibi olanların bu bilgi kaynağını nereden temin ettiniz? Sorusuna 77 seyahat acentası cevaplamış bulunmakta bunların yüzdelerine baktığımızda en çok % 59.7 ile bankaların finansal kiralama şirketlerinden ve % 31.2 ile finansal kiralama şirketlerinden finansal kiralama hakkında bilgi sahibi oldukları gözlenmektedir.

Şekil 4.4. Finansal Kiralama Yöntemi Kullanım Oranı Dağılımı

Tablo 4.4'te Finansal Kiralama Yöntemi Kullanım Dağılımına bakıldığında finansal kiralama uygulayanların oranı % 18, uygulamayanların oranı % 75.7, bu yöntemi daha önce kullanıp şu an kullanmayanların oranı ise % 6.3 olduğu gözlenmektedir.

Daha önce finansal kiralama kullanıp şu an kullanmayanların kullanmama sebepleri;

- KDV oranları
- Başka finansman kaynaklarının bulunması
- Taksit problemleri
- Finansal kiralama ile otomobil, minibüs ve otobüs almak yerine sezonluk filo şirketlerinden kiralamanın tercih edilmesi
- 11.06.2009 tarihinde karayolları taşıma yönetmeliğinde bulunan yolcu taşıma, eşya ve kargo taşımada finansal kiralama uygulamasının kaldırılmasına yönelik 3226 sayılı kanun

Tablo 4.4. Finansal Kiralama Yöntemini Tercih Etmeme Nedenleri

	N	Kullanan		Kullanmayan	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Banka Kredilerinin Yeterli Olması	84	32	38.1	52	61.9
Satın Almanın Daha Avantajlı Olması	84	14	16.7	70	83.3
Yeterli Öz Sermayenin Olması	84	43	51.2	41	48.8
Yeterli Bilgi Sahibi Olunmaması	84	17	20.2	67	79.8
Diğer	84	11	13.1	73	86.9

Tablo 4.4'te ise Finansal Kiralama Yöntemini Tercih Etmeme Nedenlerine bakıldığında ankete katılan A Grubu seyahat acentalarının % 51.2'si yeterli öz sermayeye sahip oldukları için finansal kiralama yöntemini kullanmadıklarını belirtirken % 38.1'i de banka kredilerinin daha cazip olduğu için kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

İkinci bölümde Ankete katılan A Grubu seyahat acentalarının finansal kiralama bilgi düzeyleri, finansal kiralama konusu hakkında bilgi sahibi oldukları kaynaklar, finansal kiralama yöntemi kullanım oranlarının dağılımları ve kullanmama nedenleri yer almaktadır.

A Grubu seyahat acentalarının finansal kiralama bilgi düzeyleri ve finansal kiralama konusu hakkında bilgi sahibi oldukları kaynaklar arasındaki bağlantıya baktığımızda birinci bölümün ilk iki sorusunun yorumunda olduğu gibi dolaylı yoldan birbirleriyle bağlantılı oldukları gözlenmekte ve bilgi düzeyine verilen cevabın evet olması doğrultusunda bilgi sahibi oldukları kaynaklar sorusunu cevaplamaları istenilmektedir.

Finansal kiralama konusu hakkında bilgi sahibi oldukları kaynaklar ile bu yöntemi kullanım oranları dağılımına baktığımızda; genellikle finansal kiralama şirketlerinden ve bankaların finansal kiralama departmanlarından alınan bilgiler doğrultusunda olan seyahat acentaları finansal kiralama kullanım oranlarının dağılımında evet şikkını işaretlemiş bulunmakta; bilgi sahibi oldukları kaynaklar bakımından daha önce bu yöntemi denemiş seyahat acentaları daha önce kullanmış şikkını işaretlemekte ve Ticari veya Finansal yayınlardaki reklamlardan, konferans veya seminerlerden, televizyon gibi yayın organlarından edinilen bilgiler doğrultusundaki finansal kiralama kullanımında hayır şikkının işaretlendiği gözlenmektedir.

Finansal kiralama yöntemi kullanım oranları dağılımı ile bu yöntemi kullanmama nedenlerine baktığımızda aralarında birebir bağlantı olduğu ve kullanmama nedenlerini finansal kiralama yöntemi kullanım oranlarında hayır ve daha önce kullanmış olanların cevapladığı gözlenmektedir.

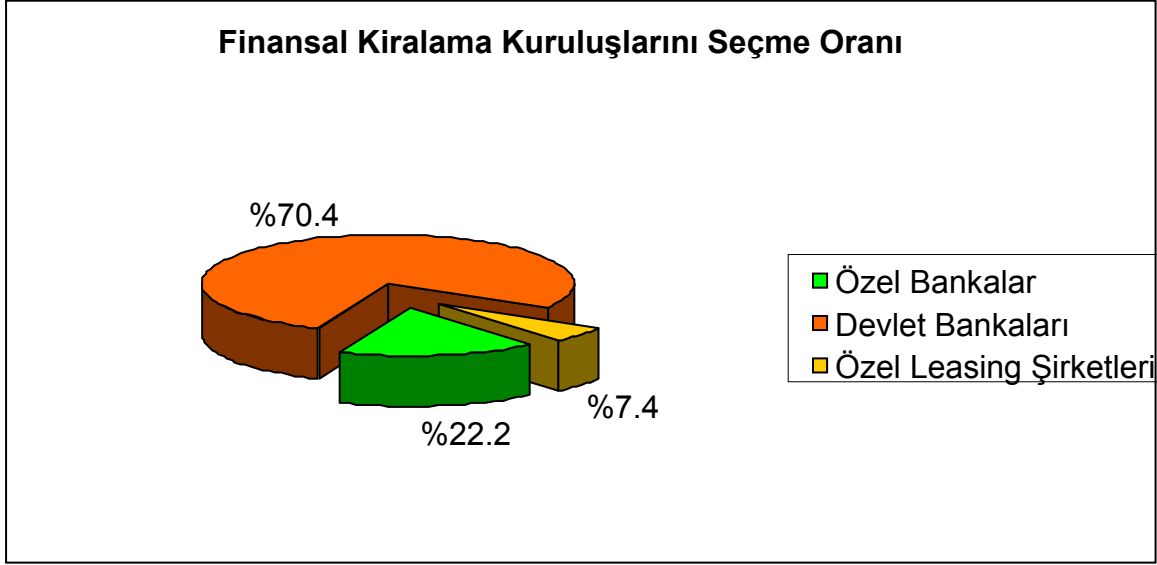
Anketimizin ikinci dört sorusunun ilk sorusuna 111 seyahat acentası cevaplamış bulunmakta ve Şekil 4.3'deki yüzdellik dairesel grafikte sunulmuş olduğu ve cevaplayan kişilerin verdikleri evet cevabı doğrultusunda ikinci sorusuna 77 seyahat acentası cevaplamış olduğu Tablo 4.3'de kullanan ve kullanmayan, bunların ise frekans dağılımları ve yüzdellik dilimleri yer almakta, üçüncü sorusunda 77 seyahat acentasının verdiği cevapların kullanım dağılımlarının yüzdellik dilimleri Şekil 4.4'te belirtilirken, son olarak dördüncü soruda kullanmama nedenlerini genel olarak sorulup 84 seyahat acentası cevaplamış olduğu gözlenmekte ve Tablo 4.4'te kullanan ve kullanmayan, bunların ise frekans dağılımları ve yüzdellik dilimleri ile açıklanmıştır.

Tablo 4.5. Finansal Kiralama Uygulayanların Kullanma Nedenleri

	N	Kullanan		Kullanmayan	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Esnek Ödeme Kolaylığı	27	19	70.4	8	29.6
%100 Finansman Sağlaması	27	10	37.0	17	63.0
KDV Avantajı	27	14	51.9	13	48.1
Özkaynaklara Dokunmadan Yatırım Yapma	27	12	44.4	15	55.6
Diğer	27	2	7.4	25	92.6

Tablo 4.5.'e göre ankete katılan seyahat acentalarından finansal kiralama yöntemini kullanan ve daha önce kullanmış olanların finansal kiralamayı kullanma nedenlerinin başında %70.4 ile finansal kiralama yönteminin esnek ödeme kolaylığı sağlaması olurken % 51.9'u da KDV avantajı için bu yöntemi kullandıkları yada daha önce kullandıklarını belirtmişlerdir.

Şekil 4.5. Finansal Kiralama Kuruluşlarını Seçme Oranı

Şekil 4.5'te Finansal Kiralama Kuruluşlarını Seçme Oranı baz alındığında % 70.4'ünün Özel Bankaları ilk sırada tercih ettiği, onu da % 22.2'lik oranla Devlet Bankaları takip etmekte ve % 7.4 oranında ise Özel Leasing Şirketleri tercih edilmektedir.

Finansal kiralama kuruluşlarının seçme düzeyi oranlarına baktığımızda Devlet Bankalarının pek tercih edilmediği gözlenmekte ve bunun sebepleri aşağıdaki maddelerde belirtilmiştir.

- Devlet Bankalarının pazarlama konusunda çok istekli olmaması
- Özel Bankaların hedef tutturma konusunda zorunluluğu
- Devlet Bankalarının finansal kiralama alanında reklam ve tanıtım yapmaması
- Özel Bankalardaki müşteri temsilcilerine ulaşmanın ve bilgi almanın daha kolay olması

Tablo 4.6. Finansal Kiralama Firmalarını Tercih Etme Nedenleri

	N	Kullanan		Kullanmayan	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Sermaye Yapısının Yeterliliği	27	18	66.7	9	33.3
Deneyimli ve Dengeli Olması	27	14	51.9	13	48.1
Ticari Ahlaka ve Yasalara Uyumu	27	9	33.3	18	66.7
Ek Hizmet Verme Derecesi	27	4	14.8	23	85.2
Aynı İş Kolundaki Firmalarla İlişkisi	27	7	25.9	20	74.1
Finansal Bilgilerindeki Açıklık	27	9	33.3	18	66.7
Diğer	27	2	7.4	25	92.6

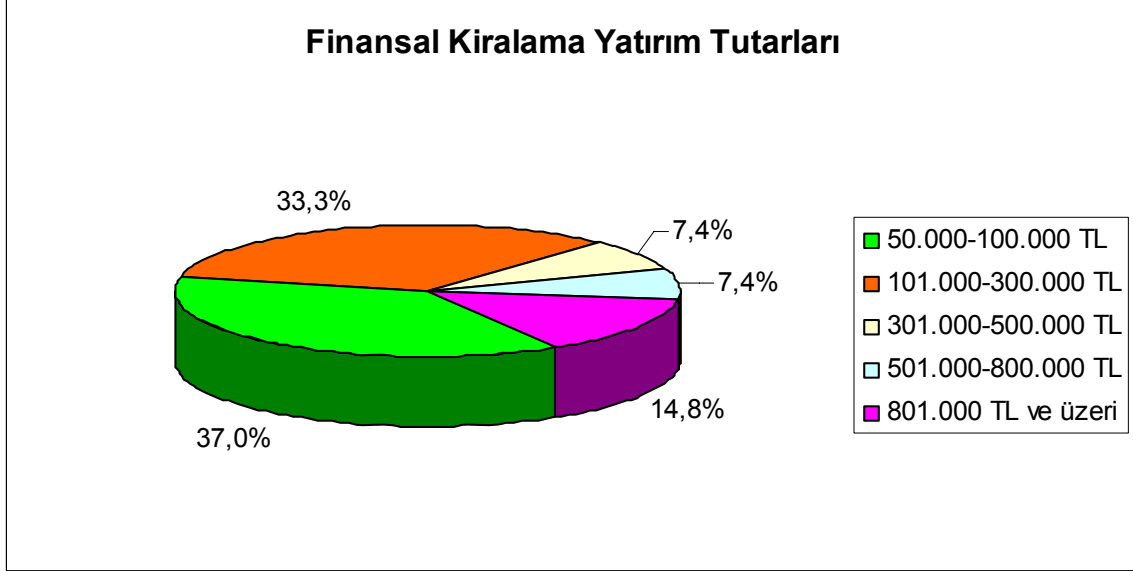
Tablo 4.6'a göre ankete katılan seyahat acentalarının finansal kiralama firmalarını tercih etme nedenleri arasında ilk sırada % 66.7'si firmaların sermaye yapısının yeterli olmasından; onu da % 51.9 ile de tercih edilen firmanın deneyimli olmasından dolayı seçtiği görülmektedir.

Tablo 4.7. Finansal Kiralama Yöntemini Tercih Etme Nedenleri

	N	Kullanan		Kullanmayan	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Ulaşım Araçları Kiralama	27	16	59.3	11	40.7
Tesis Yenileme	27	8	29.6	19	70.4
Yabancı Kaynak Gereksinimini Azaltma	27	2	7.4	25	92.6
Geçici Fon İhtiyacına Gerek Duyma	27	5	18.5	22	81.5
Bilgisayar ve Büro Malzemeleri	27	5	18.5	22	81.5
Gayrimenkul	27	6	22.2	21	77.8
Diğer	27	2	7.4	25	92.6

Tablo 4.7.'de seyahat acentalarının finansal kiralamayı tercih etme nedenlerinin başında % 59.3 ile ulaşım araçlarını kiralamak için finansal kiralamayı kullandıkları gözlenmekte ve ulaşım araçlarının başında otomobil, minibüs, otobüs, gemi ve uçak gelmektedir. Ulaşım araçlarını takiben % 29.6 tesis yenileme ve % 22.2 ile gayrimenkul alımları için kullanılan finansal kiralamalar yer almaktadır.

Şekil 4.6. Finansal Kiralama Yatırım Tutarları

Şekil 4.6'da Finansal Kiralama Yatırım Tutarlarının yüzdeleri oranları % 37.0 ile ilk sırada 50.000 - 100.000 TL arasında yatırım yapmakta oldukları görülmekte iken % 33.3'ü 101.000 – 300.000 TL arasında, % 14.8'i de 801.000 TL ve üzeri yatırım tutarı kullandıkları görülmektedir.

Tablo 4.8. Finansal Kiralama Sözleşmesini Yapma Yetkisi

	N	Kullanan		Kullanmayan	
		Frekans	Yüzde	Frekans	Yüzde
Muhasebe Müdürü	27	1	3.7	26	96.3
İşletme Sahibi veya Sahipleri	27	13	48.1	14	51.9
Genel Müdür	27	7	25.9	20	74.1
Yönetim Kurulu Başkanı	27	14	51.9	13	48.1
Diğer	27	3	11.1	24	88.9

Tablo 4.8’de Finansal Kiralama Sözleşmesini Yapan Yetkililerin arasında en çok % 51.9 ile Yönetim Kurulu Başkanı bulunmakta ve onu % 48.1 ile de İşletme Sahibi veya Sahipleri takip etmektedir.

Üçüncü bölüm olan anketimizin son bölümüne katılan A Grubu seyahat acentaları finansal kiralama uygulayanların kullanma nedenleri, kullandıkları finansal kiralama kuruluşlarını seçme oranı, finansal kiralama firmalarını tercih etme nedenleri, yöntemini tercih etme nedenleri, yatırım tutarları ve finansal kiralama sözleşmesini yapma yetkisine sahip olanlar yer almaktadır.

Finansal kiralama uygulayanların kullanma nedenleri, kullandıkları finansal kiralamayı hangi kuruluşlardan kullandıkları ve finansal kiralama firmalarını tercih etme nedenleri arasındaki bağlantıya baktığımızda; özel bankalardan kullanılan finansal kiralamanın çoğunlukta olduğu ve seyahat acentalarına finansal kiralama kullanım nedenlerinin daha kapsamlı açıklandığı ve bu açıklamayla bağlantılı olarak müşteri ilişkilerinin daha güvenilir ve açıklayıcı olmasından kaynaklanmakta olduğu belirtilmiş ve birebir ilişki içerisinde oldukları kanısına varılmıştır.

Finansal kiralama yöntemini tercih etme nedenlerindeki yatırımları ile bu yatırımlardaki kullanılan maliyetler arasındaki ilişkiye baktığımızda ulaşım araçlarından gemi ve uçakların finansal kiralamalarındaki yatırım tutarlarının 501.000 ve üzeri oldukları, Tesis yenileme, yabancı kaynak gereksinimini azaltma, geçici fon ihtiyacına gerek duyma, bilgisayar ve büro malzemeleri ve gayrimenkuller için kullanılan finansal kiralamalarda harcanılan yatırım tutarlarında değişme gösterdiği gözlenmekte ve bu yatırım harcamalarının sözleşmelerini yapma yetkisi oranına bakıldığında yönetim kurulu başkanı ve işletme sahibi veya sahipleri üzerinde ağırlık oluşturduğu gözlenmektedir.

Anketimizin son bölümünde 6 soru sorulmuş ve finansal kiralamayı uygulayan 27 seyahat acentası cevaplamış bulunmaktadır. İlk sorumuzdaki finansal kiralama uygulayanların kullanma nedenlerini Tablo 4.5.'de açıklanarak kullanan ve kullanmayanlar olmak üzere frekans dağılımları ve yüzdelik dilimleri ile gösterilmiştir. İkinci sorumuzda finansal kiralama kuruluşlarını seçme oranları Şekil 4.5.'de yüzdelik dairesel grafikte açıklanmış, Tablo 4.6. ve Tablo 4.7. üçüncü ve dördüncü sorular; finansal kiralama firmalarını ve yöntemini tercih etme nedenleri yer almakta, kullanan ve kullanmayanların frekans dağılımları ve yüzdelik dilimleri ile açıklanmıştır. Beşinci sorumuzdaki finansal kiralamanın yatırım tutarlarını Şekil 4.6. ile yüzdelik dairesel grafikte açıklanmış ve son sorumuz olan Finansal kiralama sözleşmesini yapma yetkisini Tablo 4.8.'de kullanan ve kullanmayanlar olarak frekans dağılımı ve yüzdelik dilimle açıklanmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

ABD ve Batı Avrupa ülkelerinde uzun bir geçmişe sahip olan finansal kiralama, ülkemizde 28.06.1985 yılında çıkan 3226 sayılı kanun ile yasal olarak uygulanmaya başlanmıştır.

Yasanın çıkarıldığı yıllarda finansal kiralamayı kanunla düzenleyen üç ülkeden biri olan Türkiye’de uygulamada finansal kiralamanın istenilen seviyede gelişmediği görülmektedir. Çünkü Finansal Kiralama Kanunu kapsamında yapılan kiralamalar, her ne kadar finansal kiralama ile aynı kapsamda değerlendiriliyor ise de nitelik olarak gerek vergi hukuku ve gerekse muhasebeleştirme yönünden yeni düzenlemeye kadar adi kiralama gibi işlem görmüştür. Ancak 01.07.2003 tarihinde yürürlüğe giren 4842 sayılı Kanunla Vergi Usul Kanunu’na, finansal kiralama işlemlerinde değerlemenin nasıl yapılacağını gösteren mükerrer 290. madde eklenmesi ile söz konusu aksaklık giderilmeye çalışılmıştır.

Finansal kiralamanın ülkemiz gibi az gelişmiş ülkelerdeki gelişimi, gelişmiş ülkelere göre sınırlı kalmıştır. Finansal kiralamanın gelişiminin yavaş olmasının en önemli nedeni, yasaların finansal kiralama ile geleneksel kiralamanın ayrımını yapmamış olması ve kiralayana gereğinden fazla sorumluluk getirmesidir.

Finansal kiralama bir yatırım ve finansman yöntemi olduğu halde Türkiye’de finansal kiralamanın önemi ve fonksiyonu gerektiği gibi anlaşılamamıştır. Çünkü uygulamada finansal kiralama, çok değişik şekilde anlaşılmakta ve yorumlanmaktadır. Gerçekte finansal kiralama, dünya uygulamasında olduğu gibi bir yatırım ve finansman yöntemidir.

Çalışmanın anket aşamasında Seyahat acentalarının finansal kiralama yöntemini tercih ettiklerini ancak bu tekniğin yine de istenilen düzeyde kullanılmadığı görülmüştür. Finansal kiralamayı tercih etmeyen seyahat acentalarının, banka kredisini ve kendi özsermayelerini yeterli gördükleri belirlenmiştir. Bu yüzden finansal kiralamanın banka kredisine rekabet edebilmesi için ve daha yaygın kullanılması için işletmeler bu konuda bilgilendirilmeli ve finansal kiralamanın olumlu yönleri konusunda işletmelere daha kolay ve anlaşılır bir bilgilendirme sağlanmalıdır.

Ankete katılan seyahat acentalarının finansal kiralama uygulamasını tercih etmemesinin nedenleri turizm sezonunun kısa olması, küçük ölçekli işletme olmaları, artan rekabet koşullarının ve KDV oranının 31.12.2007 tarihinde düzenlenen Bakanlar Kurulu kararıyla %1'den %18'e yükseltilmesi, 11.06.2009 tarihinde çıkan Karayolları yönetmeliği kapsamında taşıtların kiralanması ve alımıyla ilgili değişiklik ve banka kredilerinin vasıtasıyla kendi öz malları olacağına düşünülmesi ve finansal kiralama taksit olanaklarına göre taksit ödemelerinin daha avantajlı olduğunun düşünülmesi finansal kiralama yöntemini kullanmalarının düşük oranını göstermektedir.

Sektörde daha çok tercih edilen X Bankasının Leasing bölümüyle yapılan görüşmede KDV oranının banka kredisi kullanımında da %18 uygulandığını ve kredi çekerken bu oranı üstüne eklenip çekilmesi gerektiği ama finansal kiralamadaki %18 KDV oranının kredi çekilerken üstüne eklenmesi gerekmediği belirtilmiştir. yapılan taksit miktarlarına eklendiğini gözlemlenmektedir. Bu taksit miktarlarına eklenen KDV oranını da vergiden düşüldüğünü böylece KDV dezavantajının ortadan kaldırılmaya çalışıldığını belirtmişlerdir. Ülkemiz finansal kiralama uygulamalarında da dünyada 20. ülke olmakla birlikte; gelişmekte olan ülkelerde banka kredisi kullanma oranı %85 finansal kiralama kullanma oranı %15 iken ülkemizde banka kredisi kullanma oranı %96 finansal kullanma oranı %4 olduğu gözlemlenmektedir..Halbuki finansal kiralama kredi çekme işlemi banka kredisi çekme işlemine göre daha kolay olması ve KDV hariç tutar üzerinden kredi avantajı olmasına rağmen banka kredisi kullanma oranı daha yüksek çıkmaktadır.

Sonuç olarak, finansal kiralama tekniği, finansman tekniklerine oranla birçok avantajı bulunmasına rağmen, Antalya ilindeki faaliyet gösteren A grubu seyahat acentaları tarafından yeterince tanınmamakta ve kullanılmamaktadır. Bu işletmelerin finansal kiralamanın avantajları ve özellikleri konusunda daha fazla bilgilendirilmesi gerekmektedir. Çünkü firmaların, finansal açıdan oldukça avantajlı olan bu tekniği kullanmaları özendirilirse, bu firmaların yatırımlarının kârlılığı (verimliliği) çok daha yüksek hale gelebilir.

KAYNAKÇA

AHİPAŞAOĞLU, H. Süavi ve ARIKAN İrfan, “Seyahat İşletmeleri Yönetimi ve Ulaştırma Sistemleri”, Detay Yayıncılık, Ankara, 2003

AHİPAŞAOĞLU S. H., “Seyahat İşletmelerinde Tur Planlaması- Yönetimi ve Rehberliğin Meslek Olarak Seçilmesinin Nedenleri Üzerine Bir Uygulama”, Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Ankara-1997

AKAT, Ömer, “Turizm İşletmeciliği” Ekin Kitabevi, Bursa, 1997

AKÇA Ali, “Finansal Kiralama ve Türkiye’de Gelişimi”, Hazine ve Dış Ticaret Dergisi, Sayı:8, Ankara, 1991

AKINCI, Kırımhan. “Leasing (Finansal Kiralama) ve KDV Finansman Avantajı”, Vergi Dünyası, Sayı 228, Ağustos 2000

AKSU, Filiz, “Finansal Kiralama ve Kiralama Kararlarının Finansal Yapı Üzerine Etkileri”, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum,1997

ALTOP, Atilla. “Özellikle Taşınır Yatırım Mallarına İlişkin Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi”, Ankara 1990

ASLAN, İsmail; ARPACI, Altar Ömer. “Finansal Kiralama (Leasing) ve KDV Uygulamasında Bir Sorun” Vergi Sorunları Dergisi, Sayı:116 Mayıs 1998

AVCI, Adnan, “Seyahat Acentaları, Turizm İşletmeleri Mevzuatı ve Uygulaması”, Melisa Matbaacılık, İstanbul, 1998

AZALTUNMurat;<http://www.yaklasim.com/mevzuat/dergi/makaleler/2004054427.htm> (15 Eylül 2009)

BAKIRHAN Cafer, “Finansal Kiralama Semineri”, Türkiye Sınâî Kalkınma Bankası A.S. Yayını, İstanbul, 1985

BRIGHAM, Eugene F., GOPENSKI, Louis C., EHRHARLD, Michael C., “Financial Management”, Dryden Pres, Ninth Edition, 1999

BUCK, M. “The Role of Travel Agent and Tour Operator”, içinde Goodall, B.,Ashworth, G. (Editörler) Marketing in the Tourism Industry, The Promotion of Destination Gerions, Croom Helm, London, New York ve Sydney,1988

CAMCI, Ömer. “Leasing ve Beklenmeyen Haller”, Banka ve Ekonomik Yorumlar. Sayı 11

CANSIZLAR, Doğan; ÜZELER. “ Yatırım ve Finansman Sağlamaya Yönelik Finansal Kiralama” Maliye ve Gümrük Bakanlığı Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu, Yayın No: 198/287, Ankara 1995

CEYLAN, Ali. “Finansal Teknikler”, 4. Baskı, Ekin Kitapevi Yayınları, Bursa 2002

CEYLAN Ali KORKMAZ Turhan, “Finansal Teknikler”, Ekin Basım Yayım, İstanbul 2008

CLARK, Tom. “ The World of Leasing ”, Leasing Finance, Euromoney Publication, London 1990

COLTMAN M. M., “Introduction To Travel and Tourism” , Van Nostrand Reinhold, New York -1989

ÇETİN Ömer, “Leasing’in Tarihsel Gelişimi”, 2004,
<http://www.geocities.com/aumaer/leasing.htm> (26 Kasım 2009)

DONANLI A. M., Incoming Seyahat Acentalarının İşlevleri ve Günümüzde Karşılaştıkları Sorunlar, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya - 1994

DOYRANGÖL, Nuran Cömert, Son Düzenlemelere Göre Finansal Kiralama İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi,
<http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/64MaliCozum/02%2064%20NURAN%20C%C3%96MERT%20DOYRANG%C3%96L%20.doc> , (15 Eylül2009)

DURMUŞ Orhan, “Finansal Kiralama (Leasing) Nedir? Ne Değildir?”, Yaklaşım Dergisi, Ekim 1995

DURUSOY, Refik Yaşar (YMM) - Turizm Sektöründe, Reklam, Katalog Katkı Payı Ödemelerinin Kdv Karşısındaki Durumu ,
http://www.verginet.net/dtt/1/RefikYasarDurusoyYMM-TurizmSektorundeReklamKatalogKatkıPayıO_8741.aspx (15.Eylül 2009)

DYCKMAN, Thomas R. DUKES, Roland, E., DAVIS, Charles J., “Intermediate Accounting”, Fourt Edition, Irwin McGrawhill, 1998

EFENDİ M. “Yabancılarla Emlak Satışının Turizm İşletmelerine Etkisi Üzerine Bir Araştırma; Kuşadası’nda Bulunan A Grubu Seyahat Acentaları ve 4-5 Yıldızlı Oteller Üzerine Bir Araştırma”, Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. İzmir – 2009

EMİROĞLU, Akif, “Ticari Açından Yatırım Projeleri Planlaması, Hazırlanması, Finansmanı, Yönetimi, Değerlendirilmesi ve Tevsiki”, Ekin Kitabevi, İstanbul, 2002

ERASLAN, Hasan. “ Finansal Kiralama Uygulamasında Karşılaşılan Başlıca Sorunlar ve Çözüm Yolları” Vergi Sorunları Dergisi, Sayı:78 Mart 1995

ERDOĞAN Bayram, “Finansal Kiralama (Leasing) Uygulamaları ve Finansal Kiralama Şirketlerinin Pazarlama Stratejileri”, Yüksek Lisans Tezi Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1999

ERGÜL Nuray ve DUMANOĞLU Sezai, “Finansal Kiralamada Yasal Değişiklikleri Muhasebe İşlemleri Gider Kayıtları”, Der Yayınları, İstanbul, 2003

ERGÜL, Nuray; DUMANOĞLU Sezai. “Finansal Kiralama”, Der Yayınları, İstanbul 2003

EROL Ahmet, “Finansal Kiralama (Leasing)”, Sirküler Rapor Serisi, Türmob Yayınları, Seri:20, Ankara, 1999

GAVCAR, Erdogan, Avcı, Umut ve Boylu, Yasin. “Seyahat Acentalarının Reklâm Etkinlikleri Üzerine Bir Arastırma”, Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt:2001, Sayı:4, 2001

GEE, Y. Chuck, MAKENS, C. James ve CHOY, J.L. Dexter, “The Travel Industry”, Second Edition, Van Nostrand Reinhold, 1989

GÖKDENİZ, Ayhan, “Paket Turlar ve Üretim Safhaları”, Anatolia Aylık Turizm ve Kültür Sanat Dergisi, Ekim-Kasım-Aralık, Ankara 1990

GÜNGÖR, Feridun. “Finansal Kiralama Uygulamasında Gerçek Finansal Kiralama – Taksitli Satış Ayrımı ve Gereği”. Vergi Dünyası Sayı: 143 Temmuz 1993

GÜRÇAYLILAR Tuğba, “Seyahat Pazarında Bütünleşme Eğilimlerinin Rekabet Gücü Üzerindeki Etkileri; Antalya’da Faaliyet Gösteren A Grubu Seyahat Acentaları Üzerine Bir Araştırma”, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Antalya – 2004

HACIOĞLU, Necdet, “Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü”, Uludağ Üniversitesi Yay. Bursa, 2000

HANSON, Ernet I., HAMRE, James C., WALGENBACH Paul H., “Financial Accounting”, Dryden Pres, Seventh Edition, 1992, Florida

HAYTA, Ateş Beyazıt, “Turizm Pazarlamasında Tüketici Satın Alma Süreci ve Karşılaşılan Sorunlar”, Kastamonu Eğitim Dergisi, 2008

HOLLOWAY, J. C., “The Business of Tourism”, Pitman Publishing, 4. E., GreatBritain,1994

IBT Leasing, “What Leasing is-History”, 2000,
<http://www.leasing.ibtbg.com/english/aboutleasinghistory.htm> (12 Eylül 2009)

İÇÖZ, Orhan “Seyahat Acentaları ve Tur Operatörlüğü Yönetimi”, Genişletilmiş 4.Basım, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003

İŞLER Övünç,”Bir Yönetim Aracı Olarak Bütçeleme, Seyahat Acentaları ve Tur Operatörlerine Yönelik Bir Uygulama”,Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Antalya – 2008

İzmir İktisat Kongresi Türk Mali Sektörü Raporu Mali Piyasalar Çalışma Grubu 2004

İZMİRLİ Fatma, “Finansal Kiralama Uygulamalarının Şirketlerin Mali Yapılarına Olan Etkisinin Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa 2008

KABAKÇI Ali, “Leasing Teorisi ve Faaliyetleri Kapsamında İşletmelerin Sabit Varlık Kiralama Kararları ve Türkiye Uygulamasından Örnekler”, Doktora Tezi, İzmir, 1989

KARABULUT, Recep. “Assessment Of Leasing Practice In Turkey”, Doktora Tezi, Department Of Industrial Technology, University of Bradford 1995

KARAKOÇ Güven, “Finansal Kiralama Şirketlerinin Özellikleri ve 4842 Sayılı Kanun Çerçevesinde Vergisel Boyutları”, Vergi Raporu Dergisi, Sayı 65, Haziran-Temmuz 2003

KARIŞMAN, Müge. “Fransa’da Leasing” Leasing Dünyası Bülteni Sayı: 4 s.13

KAYA Alev, “Alternatif Bir Finansman Yöntemi Olarak Finansal Kiralama ve Malatya’daki Kobiler Açısından Bir Değerlendirme”, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya 2007

KEÇE, Fulya. “Kiralama-Leasing Türkiye Uygulaması”, İTÜ Yüksek Lisans Tezi, Şubat 1992

KILIÇ, Zülfikar. “Yeni Bir Finansman Yöntemi: Leasing” Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Sayı: 10 Ankara 1991

KOCAAGA, Köksal, “Türk Hukukunda Finansal Kiralama Sözleşmesi”, Yetkin Yayın, Ankara, 1999

KOÇ, Mehmet, “Bütün Yönleriyle Finansal Kiralama”, Alfa Yayınları, İstanbul,1999

KOÇ, Mehmet. “Finansal Kiralama (Leasing)”, 2. Baskı, Beta Basım A. Ş, İstanbul 2004

KONDAK, Nuray, “İşletmelerde Finansman Sorunu ve Çözüm Yolları-Alternatif Finansman Teknikleri”, İstanbul: Der Yayınları, 2002

KOZAK, Sabah, “Seyahat Acentalarında Tur Düzenleme”, Eskişehir MYO Yayınları, Eskişehir-1999

KÖTELİ, Argun.”Karşılaştırmalı Hukuk ve Türk Hukukunda Finansal Kiralama(Leasing Sözleşmeleri)”,Kazancı Hukuk Yayınları İstanbul 1991

KUNTALP, Erden. “Finansal Kiralama Kanunu’na Göre Finansal Kiralama (Leasing) Tanımı ve Hükümleri”, TBB, Ankara 1988

KUNTALP, Erden, “ Finansal Kiralama Kanunu’nun Uygulanmasında Ortaya Çıkan Sorunlar”, Leasing Dünyası Bülteni, Sayı 16, Ağustos 2006

KÜÇÜKSAVAŞ, Nihat, “Bilgisayar Uygulamalı Maliyet Muhasebesi”, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2002

LARSON, Kermit D., Paul B. MILLER, “Financial Accounting”, Fifth Edition, 1992, Boston

MAMADOV, Rufat “Seyahat Acentalarında E-Ticaret ve İnternet Kullanımı: Azerbaycan Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İzmir – 2009

Mali Haber, Hesap Planı ve Açıklamaları, <http://www.malihaber.com/modules.php?name=Encyclopedia&op=content&tid=44501> (16 Mayıs 2009)

MERCAN, Sevda, “Uzun Vadeli Bir Finansman Tekniği Olarak Finansal Kiralama (Leasing) ve Aydın İlindeki Kobilerde Bir Uygulama”, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın-2006

MESCİ, Muammer, “Türkiye’deki Seyahat Acentalarında Performans Değerlendirme Yaklaşımları: A Grubu Seyahat Acentalarına Yönelik Bir Alan Araştırması”, Yüksek Lisans Tezi, Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce-2008

MISIRLI, İrfan “Seyahat Acentacılığı ve Tur Operatörlüğü”, Detay Yayınları, Ankara 2002

MITCHELL, Gerald E., “Successful International Tour Director”, USA – 1992

Muhasebe İnternet Portalı, <http://www.muhasbeciyizbiz.com/frmt440/64-diger-faaliyetlerden-olagan-gelir-ve-karlar-640-641-642-643644645646647648649-hesaplar> (12 Eylül 2009)

ÖNER, Çiğdem “Seyahat Ticareti”, Litaratür Yayıncılık, İstanbul -1997

ÖZTÜRK, Bünyamin; ÖZER, Mustafa. “Finansal Kiralamaya İlişkin Yeni Esaslar”, Vergi Sorunları, Kasım 2003, Sayı 182

ÖZYÜREK, Mustafa, Mali Haber, Finansman Gider Kısıtlaması, Finansal Forum, <http://www.malihaber.com/modules.php?name=Encyclopedia&op=content&tid=28503> , (15 Şubat 2009)

PEKÖZ, M. ve YARCAN Ş. “Seyahat İşletmeleri”, Boğaziçi Üniversitesi Yayını, İstanbul - 2000

SEKMEN, Suat, “Avrupa’ya Ülkeler Bazında Kısa Bir Bakış”, Leasing Dünyası, FİDER Finansal Kiralama Derneği Bülteni, Kasım 2001, Sayı 2

SHELDON, J.P., “The Tour Oerator Industry”: An Analysis, Annals of Tourism Reseach, 13 (3), 2005

SÖYLER, İlhami, “Mali Teşvik Uygulamaları Açısından Finansal Kiralama”, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara 2007

ŞAHİN, Abdülkadir. “Yatırımların Finansmanında Finansal Kiralamanın Rolü ve BankaKredisi İle Karşılaştırılması Analizi”, Yüksek Lisans Tezi İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1995

ŞEKER, Sakıp. “Finansal Kiralama İşlemlerinde Amortisman ve Finansman Giderlerinin Durumu”, Yaklaşım Dergisi, Sayı 154, Ekim 2005

ŞEKER, Sakıp, Yeminli Mali Müşavir, Makale “Uçak Biletlerinin Muhasebeleştirilmesi, 2003-01

TETİK, Nilüfer, “Seyahat Acentalarında Gelirin Muhasebeleştirilmesi”, Yaklaşım Dergisi. Haziran.2000

TETİK, Nilüfer, “Finansal Kiralamada Yeni Düzenlemeler ve Uygulama Üzerine Etkileri”,Yaklaşım Dergisi, Sayı 154, Kasım 2003

TORAMAN, Cengiz, “Finansal Kiralamanın Türkiye Uygulamasındaki Ortaya Çıkan Sorunlar ve Bir Çözüm Önerisi”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Sayı 7 Temmuz 2000

TOROSLU, Vefa M. “Leasing İşlemleri”, Vergi Sorunları Dergisi, Sayı: 128, yıl: 1999

TOROSLU, Vefa M., “Çağdaş Finansal Teknikler”, Beta Basım , İstanbul 2000

TOROSLU, Vefa M. ” Leasing İşlemleri ve Muhasebesi”, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. I. Basım İstanbul 2000

TUGLU, Ali, ATİLA, Özkan, “Finansal Kiralama İşlemleri”, Yaklaşım Yayıncılık, Ankara, 2007

TUNAY, Batu, “Finans Sisteminde Yeni Yönelimler”, Beta Yayıncılık, İstanbul 2001

TÜRKO, Metin R., “Finansal Yönetim”, Alfa Basım Yayım, İstanbul, 1999

TUREB, Turist Rehberlerinin Tur Organizasyonu İçerisindeki Yeri
<http://www.tureb.net/GenelBilgiler.asp?id=34> , (11 Eylül 2009)

Turizm, Gezi ve Tatil, <http://www.gezmen.com/category/dunyatatili/page/4>,(10 Eylül 2009)

Turizm Terimleri Sözlüğü, <http://turizm.terimleri.com/> , (10 Eylül 2009)

Turizm Terimleri Sözlüğü, <http://www.turizmdebusabah.com/sozluk/index.htm>,(10 Eylül 2009)

TURSAB, <http://www.tursab.org.tr/content/turkish/kurumsal/>(03 Ocak 2010)

TUTAR, Erdinç, “Turizm Sektöründe Yabancı Sermaye Yatırımlarının Gelişimi”, Türkiye Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı, 1990

TUTUCU, İlkay Beyti, “Turizm Politikamız ve Ekonomimiz Üzerindeki Etkileri”, Antalya, 1995

UNIDO, “Analysis of Equipment Leasing Contracts”, United Nations Puplications, Newyork, 1984

UYANIK, Senan. “Proje Finansmanında Finansal Kiralamanın Rolü-Türkiye Örneği” TOBB Yayınları 1990 Ankara 1990

VARLIK, Levent. “Leasing, Factoring, Forfaiting”, Türkiye İş Bankası İktisadi Araştırmalar Müdürlüğü Yayını, Kasım 1985

WISEGEEK Article Pages, S.E. Smith <http://www.wisegeek.com/what-does-a-travel-agent-do.htm> (24 Eylül 2009)

YARCAN Şükrü, “Seyahat Yönetimi”, Boğaziçi Üniversitesi Matbaası İstanbul-1993

YETGİN, Feyzullah, “Leasing ve İstihdam”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1997

YILDIRIM S., “Kongre Turizm ve Türkiye Kongre Potansiyelinin Değerlendirilmesi”, Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çanakkale 1999

YÜCETAŞ BORAN, Nazan.;KURDOĞLU, Sedat. “Finansal Kiralamanın Muhasebeleştirilmesi ve Vergisel Boyutu” Vergi Sorunları, :Sayı 142, Temmuz 2000

3226 No’lu Finansal Kiralama Kanunu (28.06.1985 tarih, 18795 sayılı T.C. Resmi Gazete).

http://fbibusiness.com/history_of_leasing.htm ,(12 Aralık 2009)

<http://www.ziraatleasing.com.tr/Content.aspx?ContentID=4>, (12 Eylül 2009)

EK-1:

Değerli Katılımcı,

Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Anabilim Dalı'nda *“Alternatif Finansman Aracı Olarak Finansal Kiralama ve Seyahat Acentalarına Yönelik Bir Araştırma”* konulu yüksek lisans tezi üzerinde çalışmaktayım.

Ülkemizde Finansal Kiralama ile ilgili ilk düzenleme 20.06.1985 tarih ve 3226 sayılı Kanun ile yapılmıştır ve 01.07.2003 tarihinden itibaren 4842 sayılı Vergi Usul Kanunu'na 290. madde eklenerek uygulamaya yeni esaslar getirilmiştir. Finansal Kiralamanın tanımı ise; **“belirli bir süre için, kiralayan ve kiracı arasında düzenlenen, kiracı (firma) tarafından seçilip, kiralayan (kiralama şirketi) tarafından satın alınan, taşınır veya taşınmazın sahipliğini kiralayanda, kullanımını ise kiracıya bırakan bir anlaşma”** olarak tanımlanmaktadır.

Ekteki anket bu konu hakkındaki görüşlerinizi değerlendirmek için tasarlanmış bir çalışmadır. Yanıtlarınız yalnızca bilimsel araştırmada kullanılacaktır. Bize sağladığınız tüm bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır. Soruların tümüne yanıt vermeniz araştırmanın yürütülmesi açısından önemlidir. Araştırma ile ilgili sorularınız için aşağıdaki iletişim araçlarını kullanabilirsiniz.

Bize verdiğiniz katkı için teşekkür ederiz. Saygılarımızla,

Prof. Dr. Nilüfer TETİK
E-Posta :
niltetik@akdeniz.edu.tr

Levent BUZKIRAN
E-Posta :
leventbuzkiran@gmail.com
Telefon:
0532 711 52 81

ANKET FORMU

1. İşletmeniz kaç yıldan beri faaliyette bulunmaktadır?
 - a. 1-5 yıl
 - b. 6-10 yıl
 - c. 11-15 yıl
 - d. 16 yıl ve üstü (Lütfen Belirtiniz:
2. İşletmenizde çalışan personel sayısı kaçtır?
 - a. 1-5 kişi
 - b. 6-10 kişi
 - c. 11-15 kişi
 - d. 16 ve üzeri (Lütfen Belirtiniz:
3. İşletmeniz hangi faaliyetleri gerçekleştirmektedir?(Birden çok şıkkı işaretleyebilirsiniz.)
 - a. Tur Satış Acentaları
 - b. Biletçi Seyahat Acentaları
 - c. Perakendeci Seyahat Acentaları
 - d. Kiralık Araba Acentaları
 - e. Incoming
 - f. Diğerleri(Lütfen Belirtiniz :
4. Finansman ihtiyacınızı hangi kaynaklardan sağlıyorsunuz?(Birden çok şıkkı işaretleyebilirsiniz)
 - a. Banka Kredisi
 - b. Önceki Yıllarda Dağıtılmayan Karlar
 - c. Finansal Kiralama(Leasing)
 - d. Serbest Piyasa
 - e. Ortaklardan
 - f. Diğerleri (Lütfen Belirtiniz :
5. Bir yatırım aracı olan Finansal Kiralama (Leasing) konusunda bilginiz var mı?
 - a. Evet
 - b. Hayır
6. “5 soruya” cevabınız “**EVET**” ise Finansal Kiralama konusunun varlığından nasıl haberdar olduğunuzu lütfen belirtiniz. (Birden çok şıkkı işaretleyebilirsiniz.)
 - a. Ticari veya finansal yayınlardaki reklamlardan
 - b. Konferans veya seminerlerden
 - c. Finansal kiralama şirketlerinden
 - d. Daha önce bu yöntemi denemiş olan diğer firmalar aracılığı ile
 - e. Televizyon vb. yayın organlarından
 - f. Bankaların finansal kiralama şirketlerinden
 - g. Diğer (Lütfen Belirtiniz :
7. Yatırımlarınızda Finansal Kiralama (Leasing) yöntemini kullanıyor musunuz?
 - a. Evet (Cevabınız Evet ise 10. sorudan ankete devam ediniz.)
 - b. Hayır (Cevabınız Hayır ise 9. sorudan sonra anketi yanıtlamayınız.)
 - c. Daha önceden kullanmıştım (cevabınız Evet ise 10. sorudan ankete devam ediniz.)
8. 7 soruya cevabınız “**HAYIR**” ise Finansal Kiralama (Leasing) yöntemini öncelikli tercih etmeme nedeninizi belirtiniz. (Birden çok şıkkı işaretleyebilirsiniz.)
 - a. Banka kredilerinin yeterli olması
 - b. Kiralama yerine satın almanın daha avantajlı olduğunun düşünülmesi
 - c. Yeterli öz sermayeye sahip olunması
 - d. Bu yöntem hakkında yeterli bilgi sahibi olunmaması
 - e. Diğer(Lütfen Belirtiniz :

- 9.** Finansal Kiralama kullanma nedenlerinizi işaretleyiniz. (Birden çok şıkkı işaretleyebilirsiniz.)
- Esnek ödeme kolaylığı sağlaması
 - %100 finansman sağlaması
 - KDV avantajı
 - Özkaynaklara dokunmayan yatırım yapmayı sağlaması
 - Diğer(Lütfen belirtiniz.....)
- 10.** Finansal Kiralama hizmetlerini aşağıdaki hangi kuruluşlardan almayı tercih ediyorsunuz?
- Özel Bankalar
 - Devlet Bankaları
 - Özel Leasing Şirketleri
 - Diğer (Lütfen Belirtiniz :)
- 11.** Finansal kiralama firmalarını tercih etmenizde aşağıdakilerden hangilerini dikkate alıyorsunuz?(Birden çok şıkkı işaretleyebilirsiniz.)
- Sermaye yapısının yeterliliği,
 - Deneyimli ve dengeli olması,
 - Ticari ahlâka ve yasalara uyumu,
 - Ek hizmet verme derecesi,
 - Aynı iş kolundaki firmalarla ilişkisi,
 - Finansal bilgilerindeki açıklık,
 - Diğer (Lütfen Belirtiniz:)
- 12.** Finansal Kiralamaya (Leasing) daha çok hangi durumlarda başvurmayı tercih edersiniz? (Birden çok şıkkı işaretleyebilirsiniz.)
- Kara ulaşım araçları kiralama
 - Tesis yenileme veya teknolojik yeniliğe ayak uydurma
 - Yabancı kaynak gereksinimini azaltma
 - Geçici fon ihtiyacına gerek duyma
 - Bilgisayar ve büro malzemeleri
 - Gayrimenkul
 - Diğer (Lütfen Belirtiniz :)
- 13.** Finansal Kiralama yatırımlarınızın tutarı ne kadardır?
- 50.000 TL.-100.000 TL.
 - 101.000 TL. -300.000 TL.
 - 301.000 TL.-500.000 TL.
 - 501.000 TL.-800.000 TL.
 - 801.000 TL. ve üzeri (Lütfen Belirtiniz :)
- 14.** İşletmenizde Finansal Kiralama(Leasing) sözleşmesi yapmaya kim yetkilidir?
- Muhasebe müdürü
 - İşletme sahibi veya sahipleri
 - Genel müdür
 - Yönetim Kurulu Başkanı
 - Diğer (Lütfen Belirtiniz :)

Ö Z G E Ç M İ Ş

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Levent BUZKIRAN
Doğum Yeri ve Tarihi : Antalya / 16.04.1982
Medeni Hali : Bekâr

EĞİTİM

Lise:	Antalya Anadolu Otelcilik Turizm Meslek Lisesi	1996–2000
Lisans:	Akdeniz Üniversitesi Turizm İşl. Ve Otel. Y.O. Konaklama İşletmeciliği	2000-2004
Yüksek lisans:	Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşl. Ve Otel. A.B.D.	2004-

YABANCI DİL VE BİLGİSAYAR BİLGİSİ

İngilizce	İyi
Almanca	Orta
MS Office	İyi
SPSS	İyi

PROFESYONEL DENEYİM

05.05.1997-01.09.1997	Belpınar Hotel F&B Stajı
05.05.1998-01.09.1998	Kiriş Sun Hotel F&B Stajı
01.06.2000-01.09.2000	Adonis Hotel F&B
01.06.2002-01.09.2002	Club Hotel Sera Ön Büro Stajı
01.06.2002-01.09.2003	Club Hotel Sera Ön Büro Stajı
13.09.2007-08.01.2008	Süleyman Demirel Üniversitesi Eğirdir Meslek Y.O. Öğretim Görevlisi
06.01.2010-	Koçtaş Yapı Marketleri Müşteri Danışmanı

Adres: Sedir Mah. 728 Sok. No:18/8 Antalya

Telefon: 0242 3440935

E-mail: lbuzkiran@akdeniz.edu.tr